

Onsdagen den 14 maj fm.

Kl. 10.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades
Proposition
1985/86:174 till skatteutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades
Motion
1985/86:564 till näringsutskottet

4 § Föredrogs men bordlades åter
Finansutskottets betänkande 1985/86:32
Trafikutskottets betänkanden 1985/86:17, 18 och 23

5 § Föredrogs
utrikesutskottets betänkanden
1985/86:17 om godkännande av ett ramavtal om vetenskapligt och tekniskt
samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna (prop.
1985/86:89), m. m.,
1985/86:26 om godkännande av tilläggsprotokoll till Sveriges frihandelsavtal
med de Europeiska gemenskaperna (prop. 1985/86:153), m. m.,
1985/86:18 om svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia (skr.
1985/86:81) samt
1985/86:25 om viseringsfrihet mellan Sverige och USA.

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Utrikesutskottets betänkanden 17, 26, 18 och 25 kommer att debatteras i
nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad
debatt.

Först upptas alltså utrikesutskottets betänkande 17 om godkännande av ett

ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna.

Ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete med EG

Anf. 2 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas bl. a. en motion av Olof Johansson m. fl., motion 303. Där tar man upp en del resonemang om inriktningen på vårt forskningssamarbete med EG. Det är viktigt att också den här forskningen sker i enlighet med de prioriteringar som vi i Sverige tycker är väsentliga och där Sverige har någonting att bidra med. Exempel som tas upp i motionen är data- och telekommunikationer, rymdfrågor, naturligtvis miljöfrågor, energi som inte har att göra med kärnkraften, osv.

De allmänna resonemangen får, tycker jag, ett ganska positivt bemötande i utskottet.

Det finns en viktig principfråga som också behandlas i motionen. Det är vårt forskningssamarbete på kärnkraftens område. Vi tycker det är mycket viktigt att vi inte bedriver forskning som kan uppfattas stå i strid med den energipolitik som vi lagt fast här i riksdagen. Det är alltså viktigt att vi inte heller i vårt EG-samarbete ger oss in i ett kärnforskningssamarbete som är knutet till kärnenergiutvinning, om det inte handlar om ren säkerhetsforskning.

När vi diskuterar kärnkraft tänker vi också på fusionsforskning, som ju i grunden handlar om samma energikälla. Den energin utvinns man genom att slå samman atomer i stället för att dela atomer. Fusionsforskningsprogrammet är dessutom oerhört kostnadskrävande, och osäkerheten om vad vi får ut av det är mycket stor. Därför tycker vi att det är vettigare att lägga pengarna på andra, inhemska energikällor som bättre passar i ett småskaligt energisystem.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 i detta betänkande.

Anf. 3 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Det har blivit skevt i talarlistan. Det är ytterligare någon av reservanterna som inte har anmält sig tidigare men som avser att gå upp i debatten. Nu får jag debattera med en som ännu inte har talat, vilket är litet svårt.

Jag ber att få yrka bifall till utrikesutskottets förslag på alla punkter. Vi i utrikesutskottet hälsar med tillfredsställelse det ramavtal om vetenskapligt och tekniskt samarbete mellan Sverige och de Europeiska gemenskaperna som nu föreligger för riksdagens beslut.

Det råder stor enighet i utrikesutskottet. Det är bara på några punkter som det finns delade meningar.

Först vill jag ta upp den reservation som Pär Granstedt yrkade bifall till. Så sent som i februari i år behandlade riksdagen en i stort sett likalydande reservation, och det finns ingen anledning att upprepa den debatt som vi då förde.

För utskottets del vill jag bara säga att enligt ramavtalet är det vi själva som

bestämmer vilka forskningsprojekt och forskningsprogram som vi skall delta i. När det gäller fusionsforskningen är vi redan med i ett sådant samarbete, och det finns ingen anledning att avbryta detta. Riksdagen har redan avvisat den tanken från centerpartiets sida. Det innebär inte att vi ändrar vårt energiprogram om vi deltar i ett arbete som ger ökad kunskap på skilda samhällsområden.

Det finns också en moderat reservation, som jag yrkar avslag på, vari krävs att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om att gå något längre i fråga om samarbete med EG än vad utskottet nu skriver. Jag är angelägen om att betona att utrikesutskottet är enigt om att det är mycket viktigt att Sverige fördjupar sitt samarbete med den gemensamma marknaden. Jag vill erinra kammaren om att talmanskonferensen i morgon kommer att utse en delegation från riksdagen som skall besöka Europaparlamentet i Strasbourg och därmed markera Sveriges intresse för samarbete. Vi får sedan tillfälle att i början av juni diskutera en del av samarbetsfrågorna. Det finns också anledning att understryka att det bakom detta beslut ligger ett stort intresse i Sveriges riksdag för att utvidga det samarbete med den Europeiska gemenskapen som är möjligt inom ramen för vår allmänna utrikespolitik.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag.

Anf. 4 PÅR GRANSTEDT (c) replik:

Fru talman! Jag tänkte på det som Stig Alemyr sade om att Sverige självt kan välja vilken forskning man vill satsa på. Nu råder det ganska stor enighet om att de energipolitiska motiven för att satsa så mycket pengar som nu sker på fusionsforskningen är svaga. Ur både energipolitisk synpunkt och energiforskningssynpunkt är det bättre att satsa pengarna på annat. Det är ju också därför som man har fört över detta till utrikesdepartementets huvudtitel. Det ligger alltså inte inom det vanliga energiforskningsprogrammet.

Det huvudmotiv som anförs är att det på något sätt skulle kunna uppfattas som negativt för Sveriges trovärdighet som samarbetspartner i EG-samarbete på forskningens område. Detta tycker jag illustrerar att vi kanske inte har riktigt den valfrihet som Stig Alemyr talar om.

Det är alltså inte riktiga forskningsprioriteringar som ligger bakom, utan något slags samarbetsprioriteringar. Jag tycker det är synd att vi skall behöva satsa pengar på någonting som inte är forskningspolitiskt motiverat.

Anf. 5 CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag är ledsen om jag kommer att göra Stig Alemyr besviken när det gäller den fusionsforskningspolitiska debatten – den tänker jag inte delta i i någon större utsträckning.

I all korthet vill jag konstatera att vi i Sverige håller på att få en ny Europadebatt. Under många år har intresset för vårt deltagande i det västeuropeiska samarbetet varit ganska svalt, och på sina håll har man t. o. m. kunnat spåra en viss kyla när det gäller behandlingen av dessa viktiga frågor. Nu håller detta långsamt på att förändras. Det har vuxit fram en ökad insikt om Europasamarbetets nödvändighet för Sverige. Det handlar ju ytterst om Sveriges möjlighet att förbli ett internationellt spetsområde, ett

samhälle i spetsen för utvecklingen på en lång rad områden – såväl när det gäller högteknologi som när det gäller de välfärdspolitiska delarna av samhällsutvecklingen.

Vi moderater vill gå så snabbt fram som det över huvud taget är möjligt i denna process. Det är därför vi har velat driva på olika regeringar under 1970-talet och 1980-talet. Så var det som bekant under de borgerliga regeringsåren, och så har det också varit under de år som gått sedan 1982 med socialdemokratiska regeringar.

Nu står EG inför en ny utvecklingsfas. Den s. k. interna marknaden skall harmoniseras och utvecklas till fullo till 1992. Det innebär utan tvivel en ny utmaning för samarbetet mellan Sverige och EG, och vi tyckte liksom folkpartiet att detta skulle motivera en speciell vitbok eller en samlad redovisning från regeringen, och det är detta som är bakgrunden till reservation 3, som jag yrkar bifall till.

Ramavtalet om vetenskapligt och tekniskt samarbete kan komma att bli ett mycket viktigt dokument. Men det är också viktigt att i dag konstatera att avtalet ännu så länge bara är ett skal utan egentligt innehåll och att det framtida innehållet är beroende av skickligheten, styrkan och engagemanget i svensk Europapolitik. Sverige står i dag utanför EG:s högteknologisationsningar, t. ex. det viktiga ESPRIT-projektet. Vill svensk industri vara med i denna Europasatsning, med spjutspetsen riktad in i ett framtida informationssamhälle, tvingas man vara det genom sina dotterbolag inom EG-området. Att det på sikt riskerar att leda till en utarmning av Sverige- och svensk industri tror jag tyvärr är ganska uppenbart.

Vi moderater hade önskat – och jag tror att också regeringen hade önskat det – att avtalet gått längre när det gällt att ge Sverige konkreta möjligheter att delta i EG-samarbetet på detta område. Det uttalade vi redan i samband med riksdagsbehandlingen i fjol av vår stora EG-motion. Vi kan nu konstatera hur det blir och notera de villkor för Sverige och Sveriges EG-samarbete som detta i och för sig mycket positiva ramavtal innebär.

Den nya Europadebatten, som jag talade om, måste handla om hur vi på en lång rad olika områden – utrikespolitiskt, handelspolitiskt, rymdpolitiskt, industriellt och även fackligt, det skall vi inte glömma – skall närma oss Europa och integrera oss mera i det europeiska samarbetet. Det är en debatt som jag tror mår bäst av att föras med en viss frihet från gamla bindningar och fördomar och kanske gamla ställningstaganden.

Samarbetet skall utvecklas inom ramen för det existerande avtalet med dess mycket tydligt politiskt markerade utvecklingsklausul. Något annat är inte aktuellt under den tid som vi i dag kan överblicka. Men vad som kan komma i en mer avlägsen framtid har vi ingen anledning att uttala oss om i dag med alltför stor bestämdhet. Jag tillhör personligen de Europaoptimister som tror på en framtid för Sverige och en framtid för Europa som inte alltid utesluter ett fullvärdigt svenskt deltagande i ett utvecklat västeuropeiskt samarbete.

Detta mer historiska perspektiv ligger bakom reservation 2 till detta betänkande, som jag också, fru talman, yrkar bifall till.

Under de senaste månaderna tycker jag att det har funnits en del glädjande tecken på att regeringen velat aktivera sin Europapolitik. Det har gällt främst

utrikeshandelsministern i en del anföranden som inneburit väsentliga och betydelsefulla markeringar. Det finns också en del tecken på att kraven på litet starkare markering av den europeiska identiteten i vår utrikespolitik håller på att vinna en del terräng. Allt detta är positivt och bra. Men det är också viktigt att detta ses som en inledning till något nytt och inte som en avslutning på någonting som redan utträttats. Då gör man kanske också klokt i att räkna med att riksdagen i fortsättningen – till skillnad mot vad som varit fallet tidigare – kan komma att spela en pådrivande roll i dessa vidare Europasamarbetsfrågor.

Anf. 6 HADAR CARS (fp):

Fru talman! I mitt anförande i samband med utrikeshandelsdebatten erinrade jag om, att arbetet i EG utvecklats snabbare och mer konkret än vad vi kanske alltid i Sverige är på det klara med. Det har nämligen funnits och finns alltjämt en skillnad i synsätt inom EG mellan de långsiktiga målen och de kortsiktiga. De som snabbt vill utveckla Gemenskapen i riktning mot en europeisk federation får ofta skriva målsättningspromemoriorna, medan de som mer ser till den konkreta nyttan av arbetet är de som leder takten i utvecklingen. Därför får man i Sverige, när man läser tidningar, reportage o. d. om vad som händer inom EG, ofta en känsla av att utvecklingen går långsamt i förhållande till de mål som EG ställt upp för sig.

Ofta är det misslyckandena i förhållande till de uppställda målen som i tidningarna framställs som sensationella. Verkligheten är emellertid den, att EG hela tiden gör successiva framsteg i sitt samarbete och att man nu, 1986, faktiskt har kommit ganska långt. Ett uttryck för detta är den vitbok som nyligen har godkänts av EG:s medlemsländer som en handlingslinje för arbetet fram till 1992. Syftet är att man fram till den tidpunkten skall ha uppnått en verkligt gemensam marknad.

Jag vill gärna säga, att jag tycker att utrikeshandelsministern har heder av det sätt på vilket han inom EFTA har tagit initiativ för att se till att EFTA-länderna, däribland Sverige, får en bra relation till EG och får delta i arbetet med att skapa en gemensam marknad för EG och EFTA. Jag tycker dock att man hade kunnat ta fasta på det förslag som återfinns i en folktopimotion till vårriksdagen. Förslaget går ut på att vi på motsvarande sätt, inom Sverige, skulle gå igenom de områden som nu är föremål för granskning och översyn inom EG, så att vi på alla punkter vet vilka lösningar vi vill söka nå för att Sverige inte skall komma i en sämre situation än de länder som är medlemmar i EG. Därför har folkpartiet reserverat sig till förmån för motionen och föreslagit att även Sverige bör färdigställa en vitbok på de områden som behandlas i EG:s vitbok. Jag har ett exemplar av denna vitbok här och det är, sidmässigt, inte något särskilt omfattande dokument.

Jag är övertygad om att man inom utrikesdepartementets handelsavdelning mycket noga följer alla frågorna. Men det vore bra om inte bara utrikeshandelsministern utan också en bredare allmänhet fick veta vilka åtgärder Sverige behöver vidta, och när dessa behöver vidtas. Det hade den fått om majoriteten i utskottet anslutit sig till det förslag som vi har lagt fram och som fått moderaternas stöd.

Den långsiktiga utvecklingen av våra relationer med EG är en mycket

viktig fråga. Jag upprepar att jag tycker att utrikeshandelsministern är på rätt väg. Enligt min mening bör man undvika att göra den frågan till en stridsfråga mellan de svenska partierna. I våra relationer med EG ligger det ett stort värde i samlade lösningar över partigränser; lösningar som håller även vid regeringsskiften. För folkpartiets del vill jag gärna säga att detta är någonting som vi verkar för.

Anf. 7 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Jag återkommer till det som sagts sedan jag stod i talarstolen senast.

Beträffande Pär Granstedt vill jag upprepa att ramavtalet är så formulerat att det är vi själva som bestämmer vilka forskningsprojekt som vi vill delta i. Utskottet har mycket bestämt understrukit detta.

Till Carl Bildt vill jag säga att jag i Europarådet har arbetat i 20 år för ett ökat europeiskt samarbete. Jag tror nämligen att det är alldeles nödvändigt att vi kommer mycket längre med samarbetet i Europa än vi hittills lyckats göra. För närvarande deltar jag i arbetet för att hitta former för ett närmande mellan EG och Europarådet, så att vi kan överbrygga vissa klyftor. Jag vill även säga, och det framhöll jag också under riksdagens utrikespolitiska debatt, att Europa ju inte bara är Västeuropa. På sikt kan vi aldrig acceptera att det mitt i Europa skall gå en konstlad järnridå. Europa måste vara ett vidare begrepp än vad vi i dag kallar för Västeuropa.

Jag är alltså beredd att inom ramen för vår allmänna utrikespolitik medverka i långtgående åtgärder för att vidga samarbetet ute i Europa, och då självklart med den gemensamma marknaden. Såvitt jag förstår finns det ingen anledning att göra ett sådant uttalande som det som moderaterna kräver i en reservation, eftersom vi i stort sett är överens på de ifrågavarande punkterna.

Det har förts en diskussion om huruvida vi skall begära en vitbok eller inte. Med uttrycket vitbok avser vi i Sverige traditionellt en samling dokument som ges ut efter en avslutad process. Det rör sig nu om en pågående process, och därför är vi av den mening att det vi traditionellt kallar för vitbok inte passar in i bilden. Däremot anser utskottet, vilket också står i vår text, att det resultat som man inom regeringskansliet kommer fram till vid utvärderingen av utvecklingen inom EG och möjligheterna för oss att samarbeta på lämpligt sätt publiceras under utredningens gång i den form som för tillfället kan vara den mest praktiska. Vi har alltså inte heller på den punkten några delade meningar. Det är själva idén med en vitbok som vi inte tycker passar in i sammanhanget.

Jag vill till slut, fru talman, gärna instämma i det som Hadar Cars sade om att vi när det gäller samarbete i Europa inte skall försöka skapa några konstlade partipolitiska motsättningar. Det kan, som Carl Bildt sade, finnas nyansskillnader när det gäller hur snabbt vi vill gå fram och hur långt vi vill gå, men i princip bör det vara värdefullt för oss alla att i stor enighet och stor samstämmighet steg för steg kunna vidga vårt samarbete med till att börja med de västeuropeiska länderna och så småningom också det vidare Europa.

Anf. 8 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag är naturligtvis väl medveten om att avtalet är utformat så att det är vi själva som bestämmer vilka forskningsprojekt vi skall delta i. Men när vi anslår så stora resurser till fusionsforskningsprogrammet som vi nu gör, utan att detta egentligen kan motiveras från energipolitisk synpunkt, då upplever jag att valfriheten i praktiken blir litet väl illusorisk. Det var detta jag ville understryka i mitt föregående inlägg.

Får jag sedan till den allmänna Europasamarbetsdebatt som nu har förts lägga att även vi från centerpartiet tycker det är viktigt att utveckla samarbetet med EG-länderna liksom naturligtvis också med andra länder. Vi tror att Sverige har mycket gemensamt, inte minst med EG-länderna, som har en samhällsstruktur och ekonomisk struktur liknande Sveriges. Samarbete är viktigt, på forskningens område och på många andra områden.

Samtidigt vill jag framhålla att när det antydningvis eller mera klart sägs att ett mål för samarbetet skulle vara någonting som börjar likna ett svenskt EG-medlemskap, då finns det anledning att höja ett varningens finger. Det är helt klart att EG har utvecklats mot ett alltmer omfattande utrikespolitiskt samarbete. EG-länderna uppträder ofta som ett block eller en nation i olika typer av internationella överläggningar, också i sådana som inte alls har med handelspolitik eller ekonomisk politik att göra. Det har alltså, som jag ser det, blivit alltmer klart att en mer definitiv integration av Sverige i EG är oförenlig med svensk neutralitetspolitik. Jag tror det är viktigt att vi är medvetna också om gränserna för vårt samarbete med EG. Vi skall ta vara på all glädje vi kan få av ett samarbete på handelspolitikens och vetenskapens område, men det är viktigt att vi samtidigt slår vakt om Sveriges utrikespolitiska oberoende och integritet.

Anf. 9 CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig uttrycka min tillfredsställelse med det som Stig Alemyr rent allmänt har sagt angående vikten av att utveckla våra förbindelser med Europa. Jag vill gärna instämma i att det trots allt förelegat en ganska bred enighet i dessa frågor i riksdagens utrikesutskotts diskussioner både detta år och föregående år. De motsättningar som kommer fram i reservationerna 2 och 3 behöver inte vara fullt så stora som de ibland framställs i en riksdagsdebatt som denna.

Men jag tycker det är viktigt att ha klart för sig att kraven har skärpts på vårt Europaengagemang och vår Europapolitik. Stig Alemyr sade i sin replik till Pär Granstedt att vi kan välja vilka projekt inom forskningssamarbetet som vi vill vara med i. Det är riktigt. Men den andra delen av det hela är att EG bestämmer vilka projekt som vi får delta i, att EG kanske blir mera selektiv när det gäller valet av samarbetspartner och att vi relativt sett har blivit mindre och kanske fått mera begränsade möjligheter att hävda våra intressen. Det ställer ökade krav på den svenska politiken, vilket jag tror vi är överens om.

Vi är också självfallet överens om att Europa är icke bara Västeuropa. Men vi vet att det finns en fri, en demokratisk, en marknadsekonomisk del av Europa och att det finns en sluten del, som kännetecknas av diktatur och planekonomi. Det är alldeles självklart att våra samarbetsmöjligheter i dag

framför allt ligger i Västeuropa. I ett längre perspektiv hoppas vi och arbetar för att dessa möjligheter skall vidgas, gärna på ett dramatiskt sätt.

Neutraliteten ligger fast. Den innebär bl. a. att vi aldrig kan delta i ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete inom en grupp av stater som vill harmonisera sitt utrikespolitiska beslutsfattande – det är alldeles klart. Där har vi gränsen för våra möjligheter att delta i delar av EG-samarbetet. Men det är viktigt att ha klart för sig att det är detta som är gränsen och inte någonting annat. Med den begränsningen skall vi sträva efter att nå så långt som möjligt.

Vad gäller målen, vart vi skall nå, tror jag att det är klokt att sätta upp dem litet successivt, att konstatera att vi vill nå längre än i dag, att inte sätta upp alltför fjärran mål men heller icke – och det är det som reservation 2 handlar om – rensa ut några mål i dag, vilkas innebörd liksom möjligheterna att uppfylla dem på 1990-talet eller på andra sidan år 2000 vi i dag egentligen inte vet så mycket om.

Anf. 10 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Värdet med den vitbok som EG har sammanställt är att den på ett mycket konkret och komprimerat sätt visar vad som behöver göras för tiden fram till 1992 för att få den europeiska gemensamma marknaden att fungera som en gemensam marknad. Förslaget från folkpartiets sida, stött av moderaterna, är att man från svensk sida på motsvarande sätt skulle gå igenom de punkter som finns upptagna i vitboken och sammanställa resultatet i ett motsvarande svenskt dokument. Stig Alemyr har uppenbarligen blivit så förskräckt över uttrycket vitbok att han bara av det skälet har sagt nej till ett sådant dokument. Det tycker jag är ett mindre starkt argument. Vi kan gärna döpa om den till en rödbok, blåbok eller något annat, om det bättre skulle stå i överensstämmelse med de traditioner som Stig Alemyr värdar i detta sammanhang.

Låt mig också gärna säga, om det tillåts mig att göra det, fru talman, att jag tycker det var värdefullt att Carl Bildt i sin replik mer preciserade vad han avsåg med utveckling av Europasamarbetet. Jag tycker bara det gjorde att vi i kammaren kom varandra närmare än vad hans första inlägg gav anledning till.

Anf. 11 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Jag skall inte göra motsättningarna större än vad de är, men, Hadar Cars, jag är inte förskräckt för uttrycket vitbok – det är att ta till i överkant. Vi har gjort denna bedömning, och inte ens den moderata gruppen är enig om att vilja använda det här uttrycket. Men om vi kommer överens om att det som vi egentligen åsyftar är att få fortlöpande information till allmänheten och till politikerna om vad den utvärdering leder till som man gör i regeringskansliet, så har det naturligtvis ingen betydelse vad vi kallar detta för.

Carl Bildt sade att neutralitetspolitiken ligger fast. Det är självklart.

Pär Granstedt sade att vi inte kan gå in i "politiskt samarbete". Jag valde att uttrycka mig mycket kortfattat på den punkten och sade "utökat samarbete inom ramen för vår allmänna utrikespolitik". Med det menar jag

neutralitetspolitiken och det politiska samarbetet. Vi är naturligtvis överens om att samarbetet ute i Europa har sina begränsningar av den politiska natur som flera talare har erinrat om.

Anf. 12 CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig mycket kortfattat säga några ord beträffande den sistnämnda punkten, eftersom jag tycker det är viktigt att man klarlägger den.

Neutraliteten förhindrar inte Sverige att gå in i utrikespolitiskt samarbete. Vi strävar efter utrikespolitiskt samarbete. Det kan vara det nordiska samarbetet, det kan vara någonting som kallas femkontinentinitiativet eller det kan vara ett samarbete med en grupp av stater inom Förenta nationernas ram.

Det neutraliteten förhindrar oss att göra är att delta i ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete, där en grupp av stater kan alägga oss ett visst agerande. Det är också så vårt förbehåll formulerades först den 18 mars 1971 och därefter i alla de dokument som vi nogsamt har formulerat när det gäller neutraliteten och inställningen till det europeiska samarbetet – senast när vi formulerade de här grundläggande satserna i den säkerhetspolitiska rapporten från försvarskommittén. Det är det vi skall slå vakt om. Där går gränsen för vad Sverige kan vara med om. Men intill den gränsen kan vi vara med. Om detta tror jag egentligen inte att det föreligger någon som helst oenighet i denna kammare. Men det kan ibland vara bra att reda ut hur det förhåller sig.

Anf. 13 HADAR CARL (fp):

Fru talman! Till Stig Alemyr vill jag säga att det är bra om vi får en fortlöpande redovisning. Men syftet med reservationen är att vi skulle få en *sammanhållen* redovisning, en svensk handlingsplan motsvarande EG:s för tiden fram till 1992. Och det är det som den socialdemokratiska majoriteten, stödd av centerpartiet, går emot.

Anf. 14 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! När det gäller de neutralitetspolitiska begränsningarna för vårt EG-samarbete får man nog inte bara titta på neutralitetspolitikens formaliteter utan också på dess realiteter.

Ur formell synpunkt är det alldeles riktigt att det enbart är ett förpliktande utrikespolitiskt samarbete som innebär en blockering. Men ur reell synvinkel är det naturligtvis också så att om vi, utan att vara förpliktade till det, skulle på ett systematiskt sätt uppträda med en utrikespolitik som är harmoniserad med EG-staterna – varav i stort sett alla är allierade med USA – så skulle därmed trovärdigheten i vår neutralitetspolitik allvarligt undergrävas, för att inte säga spolieras.

Det är alltså, som jag ser det, mycket viktigt att Sverige har möjlighet, inte bara formellt, utan också reellt, att uppträda som självständig utrikespolitisk aktör. Därför är det inte bara ett formellt förpliktande samarbete som kan vålla problem för oss utan också en frivillig harmoniseringssträvan inom EG-samarbetets ram.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utrikesutskottets betänkande 25.)

Anf. 15 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utrikesutskottets betänkande 26 om godkännande av tilläggsprotokoll till Sveriges frihandelsavtal med de Europeiska gemenskaperna.

Frihandelsavtal med EG, m. m.

Anf. 16 PÅR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Till det här betänkandet har fogats en reservation som gäller en specifik del av detta avtal. Det handlar om de eftergifter som vi gör på fiskets område. Sverige ger särskilda fiskerättigheter för EG-fiskare på svenska vatten. Motprestationen är ökade möjligheter att tullfritt exportera sill och torsk till EG.

Vi har ställt oss kritiska till denna uppgörelse. Anledningen är den historiska bakgrunden på detta område. I tidsmässigt samband med att Sverige för första gången träffade ett sådant här avtal med EG åtog sig Sverige ensidigt att medge tullfri införsel till Sverige av beredda fiskprodukter från EG. Samtidigt fanns det ett medgivande från EG:s sida att Sverige skulle få exportera i första hand sill tullfritt till EG. Det var alltså ingen uppgörelse mellan Sverige och EG, men det var ensidiga åtaganden som skedde i princip samtidigt och naturligtvis hade ett visst inre samband.

Sedan dess har EG återinfört tullar på bl. a. sill, och man har successivt sänkt de tullfria kvantiteterna. Det svenska åtagandet att acceptera tullfri införsel av beredda fiskprodukter står däremot kvar oförändrat.

För att i någon mån komma tillbaka till den tidigare situationen, så att vi i rimlig utsträckning skall kunna exportera fisk tullfritt till EG, gör vi alltså ytterligare ett svenskt medgivande, nämligen att låta EG-fiskare fiska torsk på svenska vatten.

Detta är inte någonting som går helt smärtfritt förbi för svenskt fiske. Det innebär ett ökat uppträdande av utländska fiskefartyg på svenska fiskevatten, med de störningar som det för med sig. Torskfisket är dessutom vikande i Östersjön, och en ökad konkurrens om torsken i svenska vatten kommer självfallet att leda till sämre fångster för svenska fiskare.

Det är alltså ett betydande pris som svenskt fiske får betala för denna uppgörelse. Vi tycker i centern att Sverige redan har betalat det priset, genom det tidigare svenska medgivandet för tullfri import av beredda fiskprodukter från EG. Vi tycker inte om att denna exportmöjlighet skall betalas till EG två gånger. Därför är detta inte något bra avtal ur svensk synpunkt, utan just denna del borde omförhandlas. Detta har framförts i en reservation, som jag, fru talman, avslutningsvis vill yrka bifall till.

Anf. 17 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag har för avsikt att i mitt anförande ta upp det som rör handeln med fisk och fiskprodukter i avtalet mellan EG och Sverige. Som bekant ingick den dåvarande socialdemokratiska regeringen 1972 ett frihandelsavtal med EG som innebar ensidiga koncessioner beträffande handeln med fisk och fiskprodukter. Avtalet innebar ett dräpslag mot svenskt fiske

och svensk beredningsindustri, då svenska fiskare vid sin export på Europa tvingades arbeta med 15 % mindre lönsamhet än sina kolleger från Danmark och Västtyskland.

De svenska konservfabrikerna tvingades att lägga ner, den ena efter den andra, då det vid export inte gick att kompensera sig för 20-procentiga tullar på den marknad som sedan många år tillbaka varit den viktigaste och som nu nästan stängdes. Men samtidigt suspenderade EG tullen på oberedd sill till den del som inte var bunden i GATT. Sverige suspenderade vid samma tillfälle införselavgiften på frysta fiskfiléer från EG.

Den 29 september 1981 beslöt EG avveckla tullsuspensionerna på hel sill, vilket skedde under en period på tre år med början den 1 juni 1982. Sverige började då ta upp förhandlingar för att om möjligt få tullåttnader vid export av hel sill och lyckades också beträffande vissa kvantiteter.

Det skall tilläggas att dessa kvantiteter inte enbart gällde Sverige utan all import till EG och var begränsade till sill av mindre storlekar. Det innebar att EG skyddade sitt Nordsjöfiske, som består av stor sill, och Sverige kunde endast tillgodogöra sig små kvantiteter av den tullfria delen, som totalt uppgick till 10 000 ton.

Förhandlingarna om silltullarna har satt en press på Sverige vid de kvotförhandlingar som varje år förekommer, och EG har därigenom skaffat sig förmånliga avtal. Jag kan nämna att innevarande års avtal innehåller en obalans till EG:s fördel på 2,5 milj. kr. vid byte med Östersjön/Nordsjön. Kattgattavtalet har en obalans på 45 milj. kr., för att inte tala om Skagerrak, där EG har tre gånger så mycket att fiska som Sverige.

Men suspensionerna på frysta filéer som Sverige beviljade EG vid samma tillfälle? Ja, det blev inget borttagande – jag vet inte ens om de nämnts i förhandlingarna.

Den ende som jag vet har nämnt det var jordbruksministern, som på fiskarnas kongress 1983 sade:

”Jordbruksdepartementet kommer inom den allra närmaste tiden att utarbeta en beredningsplan för agerande på svensk sida för den händelse svensk sillexport tullbeläggs i EG mot slutet av kvoteringsperioden. Härvid blir det fråga om ett formellt tillbakadragande av de ensidiga koncessionerna, som lämnades EG 1972 avseende frysta fiskfiléer och fiskkonserver, samt ett system för avgifts- och tullbeläggning som kan flexibelt anpassas till olika situationer. Frågan kommer sedan att beredas gemensamt mellan jordbruks- och utrikesdepartementen.”

Av dessa stolta ord blev alltså inget, men jag kan inte förneka att de ingav ett visst hopp vid det tillfälle då de uttalades.

Spanien och Portugal blev medlemmar i EG den 1 januari i år. Det innebar att svenskt fiske återigen drabbades av tullar på en marknad där det tidigare rått tullfrihet för fisk och fiskprodukter, och i anledning härav togs förhandlingar upp.

Förhoppningsvis skulle då Sverige kunna få en viss kompensation från EG:s sida. Men vad fick vi? Jo, resultatet blev att under den tullbelagda perioden får vi tullfritt exportera 20 000 ton sill eller s. k. lappar utöver det som är bundet i GATT. Vi får tullfrihet för 3 500 ton torskfiskar, 1 500 ton

torskfilé, 510 ton konserver, samt nedsatt tull till 7,5 % på 120 ton skalade och kylda räkor.

Men vi fick det inte gratis, och såvitt jag kan bedöma var det inte kompensation för förlorad tullfri marknad i Spanien och Portugal. Nej, vi fick betala för tulllätnaderna och betala ganska bra – 2 500 ton torsk från sviktande torskbestånd i Östersjön plus 1 500 ton sill.

Man kan, som utrikeshandelsministern gjorde i en debatt i våras, invända att det innan budet togs fördes resonemang med fiskets företrädare och att avtalet accepterades.

Det är helt rätt, och det vill jag inte förneka. Men vi gjorde det i en situation där man från regeringen lät påskina att om inte fisket godtog detta avtal var det inte möjligt att ytterligare diskutera tullar på fisk och fiskkonserver med EG.

Fast det bjöd emot kunde vi i det läget inte säga nej därför att den ekonomiska situationen för fisket, beredningsindustrin och konserverfabrikerna är så allvarlig. Men det hela strider mot vår uppfattning och vår principiella inställning till avtal där inte kvoter skall bytas mot tulllätnader.

Norge gjorde inte på detta sätt, men där slår man vakt om fisket på ett helt annat sätt än man nu gör i Sverige.

Norge förhandlade fram tullfrihet för en export på 700 milj. kr. – alltså mer än hela bruttoinfiskningen av svenskt fiske – och tullfriheten har ett direktvärde på 90 milj. kr. Man bjöd inte på fisk som Sverige gjorde. Man gav tullfrihet för oliver, tomater och 4 300 ton socker. Man bytte tulllätnader mot tulllätnader, medan vi gav EG fisk för mer än 15 milj. kr. Rätt utnyttjat kan dock avtalet få positiva effekter jämfört med det förhållande som råder nu.

Jag menar inte att avtalet i och för sig har positiva effekter utom för svensk beredningsindustri, och det som är bra för vår beredningsindustri kan man ju säga är bra för svenskt fiske. Konservindustrin och övriga beredare kan i stort sett exportera samma volym som för närvarande, fast tullfritt, och det borde rimligtvis kunna påverka avräkningspriserna och avsättningen och stärka de svenska företagens konkurrenskraft.

Överenskommelsen skrivs in i frihandelsavtalet. Av stort intresse blir antalet licenser, och det gäller att inte släppa in alltför stora armador med alltför stora uttag som följd. Men man behöver heller inte längre låta sig skrämmas av silltullar, så att vi måste betala med obalans för att förhandlingar om tullfrihet skall genomföras. Där menar jag att man kan inta en tuffare attityd, när avtalet är undertecknat och godkänt, som det utan tvekan blir.

En annan sak är om Sverige är berett att använda EG:s metod att byta tullfrihet mot kvoter.

Med Sveriges stora fiskimport borde kvoterna för svenskt fiske inte bli något problem i framtiden. Den ene kan i det fallet vara lika god som den andre!

Utskottet säger i sitt betänkande:

”Den svenska ensidiga koncessionen för vissa fiskprodukter har tidvis kunnat innebära att en viss obalans rätt i handelsvillkoren mellan Sverige och EG på detta område. Genom den till tilläggsprotokollen hörande skriftväxlingen om fisk och andra jordbruksvaror har emellertid förutsättningar

skapats för en bättre jämvikt i handeln med fiskprodukter. Bl. a. har tullen på fiskkonserver sänkts väsentligt och en betydande tullfri kontingent för sill erhållits. Därmed torde syftet med de under den allmänna motionstiden väckta motionerna U505, U507 och U525 till stor del vara tillgodosett.”

De ensidiga koncessionerna har tidvis inneburit en viss obalans, skriver utskottet. Hur kan man tala om en viss obalans, då obalansen praktiskt taget varit total?

Utskottet verkar vara tillfreds med avtalet och menar att nu har förutsättningar skapats för bättre jämvikt i handeln med fiskprodukter. Vi har köpt den, bästa utskottsledamöter, och betalat den dyrt.

Man säger vidare att kraven i de väckta motionerna, bl. a. motion U507, är tillgodosedda. Det är de visst inte. I motion U507 hemställs att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om att handeln med i första hand EG med fisk och fiskprodukter skall ske på lika villkor, och det står fortfarande fast.

Ingen kan väl påstå att det avtal som föreläggs riksdagen i proposition 1985/86:153 är ett avtal på lika villkor. Det är en provisorisk lösning som kräver en fortsättning, där man får se till att vi inte förlorar både fisktillgångar och marknader.

Jag yrkar därför bifall till motion 507.

Anf. 18 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Utrikeshandelsministern kommer strax att delta i denna debatt, och jag kan därför inskränka mig till att något motivera utskottets betänkande. Jens Eriksson har läst upp väsentliga delar redan, och jag behöver inte upprepa den uppläsningen.

Vi yrkar i utskottet bifall till propositionen, vilket innebär ett tillstyrkande av tilläggsprotokollet till avtalet med Europeiska ekonomiska gemenskapen. Det är ett praktiskt taget enhälligt utrikesutskott som gör det. Det finns en enda reservation, och den rör en av detaljerna i det hela.

Jag kan lätt förstå Jens Erikssons oro i den här situationen. Att utrikesutskottet inte har kunnat biträda de motioner som har väckts beror på att vi har gjort den bedömningen att det för närvarande inte är praktiskt möjligt att komma längre. När man förhandlar om ett avtal gäller det att ge och ta, och man får inte allt det man önskar. I det här läget har vi naturligtvis velat komma längre, men det har inte varit möjligt.

Fru talman! Med detta har vi inte avvisat själva idén och visionen i Jens Erikssons yrkanden utan har gjort det rent praktiska ställningstagandet att det inte går att komma längre just nu. Jag ber, fru talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 19 JENS ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Det är alldeles som Stig Alemyr säger allvarligt därför att i synnerhet torskbestånden sviktar i Östersjön. Jag ser ingen möjlighet att vi kan avstå ytterligare torskvoter för att förhandla till oss fiskerättigheter i Nordsjön, och det skapar allvarliga problem.

Jag noterar dock att Stig Alemyr säger att detta ändå är en provisorisk

lösning och att man siktar på de mål som vi har satt upp i vår motion, där vi anser att fiskhandel skall bedrivas på lika villkor. Jag noterar det med viss tillfredsställelse.

Anf. 20 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! De två utskottsbetänkandena om anpassning och utvidgning av frihandelsavtalen med EG och ramavtalet om forskning kan kanske motivera några mer allmänna kommentarer om Sveriges relationer med EG.

Det har varit på modet att se dystert på den ekonomiska utvecklingen i Europa i debatten om Europas oförmåga att anpassa ekonomin till nya förutsättningar och hänga med i utvecklingen av avancerad teknologi. Ser man tillbaka över en längre tidsperiod, till 1960-talet och kanske ännu längre tillbaka, finner man att detta är ett ganska orättvist synsätt. Tillväxttakten har förvisso pendlat i USA och i Europa. Men under den senaste tiden har tillväxten i Europa varit klart lägre än tidigare och väsentligt lägre än i USA och Japan. Den skrämmande stora arbetslösheten i Västeuropa kan på sikt utgöra ett allvarligt hot mot samhällets grundvalar. Man har sökt många olika förklaringar till den ekonomiska svagheten i Europa, och det har förvisso funnits olika politiska glasögon bakom de olika förklaringarna, men det råder ingen ocnighet om att den ännu existerande uppsplittringen på nationella marknader i Västeuropa är en viktig förklaringsgrund. Inte minst kostsamma är de nationella preferenserna vid statlig upphandling och splittringen av forskningsresurserna. Därtill kommer gränskontroller, krav på varors utformning, provning osv. Det har sagts att olika typer av gränskontroller inom EG fördyrar varorna där med mellan 5 och 10 %. Det är mycket mer än de tullar som man med möda har förhandlat bort inom tullunionen EG. Nu har emellertid EG beslutsamt gripit sig an med uppgiften att skapa en verkligt enhetlig marknad, där varor, människor, tjänster och kapital skall kunna röra sig fritt över gränserna. Detta är en målsättning som organisationen har haft sedan 1950-talet, men utvecklingen har gått långsamt. Nu finns emellertid en starkt ökad vilja att påskynda arbetet, och det föreligger ett principbeslut att detta arbete skall vara slutfört vid utgången av år 1992. Jag håller med Hadar Cars i bedömningen att debatten om EG och EG:s samhörighetssträvanden ofta präglas av en optisk effekt: man diskuterar konflikterna och svårigheterna och ser inte till de resultat som uppnås. Också i debatten mellan partierna här i riksdagen ser vi ofta till konflikterna, medan samhället genomgår en stark utveckling till följd av vilken riksdagen kan komma fram till mycket kloka beslut. En liknande optisk effekt finns i EG-debatten, det håller jag alltså med Hadar Cars om. Det finns skäl att ta på allvar den strävan till intensifiering av Europasamarbetet som nu pågår inom EG.

Kommissionen har framlagt ett förslag ingående i en handlingsplan som har diskuterats här förut. Denna plan kallas "vitboken" och presenterades i juni förra året. Låt mig få säga att denna vitbok är en samling av förslag från EG-kommissionen. Den har ju inte inom EG följts upp genom att länderna har gjort någon motsvarande vitbok. Jag håller på denna punkt med Stig Alemyr och utskottets majoritet i bedömningen att detta är fel ord för sammanställningar som vi i Sverige och i resp. EG-land eller resp. andra

EFTA-länder gör. Jag återkommer däremot till hur vi skall svara på de förslag från en organisation som EG-kommissionens vitbok är exempel på.

Grundtanken är att man skall avskaffa gränskontrollerna mellan medlemsstaterna. Man skall därför också avlägsna orsakerna till gränskontrollerna. De skall ersättas med kontroller i exportlandet eller i importlandet på samma villkor som gäller för inhemska produkter, vilket naturligtvis är en stark förenkling. Detta arbete kan komma att underlättas genom de ändringar i Romfördraget som nyligen har beslutats.

Samtidigt bevittnar vi en starkt uttalad politisk vilja att samordna och stimulera forskningsresurserna inom EG. Carl Bildt berörde detta tidigare.

Det franska Eureka-initiativet är ett annat uttryck för den nya insikten om forskningens strategiska betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Jag återkommer till detta litet senare. Först vill jag säga att den europeiska marknadens avgörande betydelse för Sverige inte är så uppenbar för oss. Ungefär 50 % av vår export går till EG-länderna, och en tredjedel av vår industriproduktion avsätts inom EG-området, jag tror att ungefär en halv miljon svenskar arbetar för EG-marknaden. Men låt mig också säga att frihandelsavtalet med EG har fungerat mycket bättre än vad kanske någon av oss i kammaren i det andra riksdagshuset föreställde sig när vi en gång fattade beslut om frihandelsavtalet i början av 1970-talet. Denna framgång har kommit till stånd trots att frihandelsavtalet har nått full verkan under den period som varit den värsta ekonomiska recessionen i Europa sedan 1930-talet. Trots de ekonomiska påfrestningarna har det alltså funnits utomordentligt goda förutsättningar att förverkliga frihandelsavtalet.

När moderaterna nu i sin reservation återkommer till just besluten i 1970-talets början finns det skäl att framhålla att de farhågor som moderaterna då målade upp i sina motioner och reservationer gudskelov har kommit på skam. Jag tror att moderaterna själva är glada över detta.

Moderaterna sade då att den anslutningsform som regeringen och sedermera också riksdagen valde skulle komma att utesluta ett nära samarbete för Sverige på områden som t. ex. icke-tariffära handelshinder, miljövård, forskning och annat, alltså områden där vi just nu befinner oss i ett intensivt samarbete både bilateralt och mellan EG och EFTA.

Men jag tror att även de av oss som fann den av riksdagen beslutade anslutningsformen naturlig överskattade de problem som skulle komma att uppstå. EG-samarbetet har gått bättre och lättare än vad vi här i riksdagen i början av 1970-talet föreställde oss.

Nu har också det bilaterala samarbetet mellan EFTA och EG kommit att innebära att EG har stor respekt för vår neutralitetspolitik, för att det finns ett intimt samarbete mellan olika organisationer i Europa och för att Europa inte är bara EG utan EFTA och EG.

Det finns alltså inget som helst skäl att utifrån våra erfarenheter av det gångna samarbetet nu aktualisera svenskt medlemskap i EG. Framför allt gäller detta naturligtvis just det område som utesluter ett medlemskap för oss, dvs. utrikespolitiken. Detta är ju det område där EG kanske allra snabbast har utvecklat sitt samarbete efter det att frihandelsavtalet kom till.

En fortsatt likabehandling för Sverige i Europasamarbetet är ett utomordentligt viktigt mål. Vi kan konstatera att det har uppnåtts i de förhandlingar

om anpassning av frihandelsavtalen med anledning av Portugals och Spaniens inträde i EG, som just har skett. Enligt den överenskommelse som träffades och som vi alltså skall fatta beslut om här i dag kommer tullarna på industriprodukter att avvecklas i handeln mellan Sverige och Spanien enligt samma tidtabell som för EG-länderna. En ny viktig marknad kommer att öppnas. Samtidigt har Sverige i stort sett kunnat lösa två gamla problem, som också har debatterats här, nämligen dem som rör EG:s tull på sill och fiskkonserver. Det är glädjande att vi inom ramen för Spanien-Portugalavtalet har kunnat få EG att acceptera att lösa dessa gamla problem. Där är vi inte, som Pär Granstedt uttryckte det, jämställda med EG, utan EG har haft rättighet att höja sina siltullar, medan de svenska koncessionerna har ingått i frihandelsbalansen. EG har alltså makat på sig, och vi har åstadkommit resultat som klart minskar de problem som har funnits på fiskeområdet. Som Jens Eriksson underströk har fiskeriorganisationerna underställts och accepterat sakinnehållet i den här uppgörelsen vid ett sammanträde med organisationens arbetsutskott.

I relation till vad som har sagts i de tidigare inläggen på denna punkt kan jag säga att den här förhandlingen utan tvivel har förts med god vilja. Det svenska fisket har fått bättre villkor. Det kan ses i ljuset av de utomordentligt inflammerade förhandlingar som för närvarande förs mellan USA och EG om samma fråga, nämligen anpassningen i förhållande till Spaniens och Portugals inträde i EG. Sverige har utan tvivel fått en bra förhandlingsuppgörelse.

Redan från början strävade emellertid Sverige efter ett mer omfattande samarbete med EG än det samarbete som kom till stånd genom frihandelsavtalet såsom det uttrycktes i början av 1970-talet. I sitt s. k. Tetra Pak-tal 1981 klargjorde Olof Palme att vi var beredda att diskutera samarbete på alla områden utom i fråga om utrikes- och säkerhetspolitiken. Bedömningen att ett medlemskap i EG inte är möjligt med hänsyn till den svenska neutralitetspolitiken kvarstår naturligtvis.

För Sverige och övriga EFTA-länder är det av avgörande ekonomisk betydelse att vi på lika villkor kan delta i det uppbyggande av en europeisk hemmamarknad som nu kommer att äga rum. Annars riskerar vi att hamna i underläge i konkurrensen, vilket är till skada för vår tillväxt och sysselsättning.

Samarbetet mellan EFTA-länderna gemensamt och EG spelar alltså en mycket viktig roll i sammanhanget. Den politiska grunden för det finns i den gemensamma deklaration som antogs vid det första gemensamma ministermötet mellan alla Västeuropas regeringar under svenskt-franskt ordförandeskap i Luxemburg 1984. Den deklarationen fastslår alla deltagande parters intresse av att bygga upp vad som kallas ett dynamiskt ekonomiskt område i Europa omfattande både EFTA- och EG-länderna. Gemensamma arbetsgrupper har tillsatts på flera områden, och nya arbetsområden och grupper tillkommer i snabb takt. Det finns en god styrfart i det här arbetet.

Anledningen till att vi lyckades nå enighet i Luxemburgdeklarationen är också en ökad insikt inom EG-länderna att samarbete mellan EG och EFTA också är i EG-ländernas intresse. Det finns kanske återigen skäl att återkomma till vad vi ofta understryker, nämligen att EFTA för EG-

länderna är den i särklass största exportmarknaden, större än USA. Japan och Sovjetunionen sammantagna.

I denna samarbetsanda har EG-kommissionen i ett meddelande till EG:s ministerråd i maj förra året tagit fasta på EFTA-ländernas önskemål och föreslagit att handelshindren skall avvecklas mellan EG- och EFTA-länderna parallellt med genomförandet av den inre marknaden i EG. Naturligtvis måste vi vara medvetna om att det finns grupper inom EG, som inte har ett engagemang som är så starkt för EG-EFTA-samarbetet som det har framkommit av de regeringsuttalanden som jag just har talat om. Det finns naturligtvis alltid risker för bakslag i arbetet. Inom EG kan man kanske oavsiktligt, i ekonomiskt trängda lägen, komma att förbise EFTA-samarbetet och i första hand se om sitt eget hus. Som den mindre parten måste vi i EFTA alltid vara beredda att själva ta initiativ, uppträda som konstruktiva partner och vara kompetenta samtalspartner i EG. Det kräver ett bra förberedelsearbete inom EFTA.

Självfallet kommer genomförandet av en gemensam varumarknad i Västeuropa att ställa stora krav på oss själva också i Sverige. Vi måste vidta en rad åtgärder på hemmaplan för att detta mål skall uppnås. Det kommer att bli en mångårig process. Alla berörda – företag, näringslivsorganisationer, fackliga organisationer, regering, statliga myndigheter och riksdag – måste i större utsträckning väga in en europeisk dimension i enskilda frågor.

Om vi genom att arbeta inom vattentäta skott eller med överdrivet revirtänkande tidigt hamnar i låsta positioner i tekniska detaljer kan vi riskera de långsiktiga strategiska fördelarna av gemensamma europeiska lösningar. Vi bör inte anklagas för att kräva att få vara med i högtidliga deklARATIONER för att sedan rada upp onödiga invändningar i det praktiska arbetet. Men vi är heller i Sverige inga gratisåkare i det europeiska samarbetet. Vi ger bidrag till det samarbetet som vi menar är till ömsesidig nytta.

Det här arbetet under kommande år kommer att beröra en lång rad områden: förenkling av gränskontroller, handelsdokumentation, inte minst införandet av ett enhetligt handelsdokument, det s.k. SAD, tekniska handelshinder – för oss är det också viktigt att mera öppna den offentliga upphandlingen –, lagstiftning om joint ventures mellan företag i olika länder, immaterialrätt, osv. På transportområdet har vi stora intressen – jag går alltså igenom områden som tas upp i vitboken.

På det finansiella området har viktiga avregleringar ägt rum i Sverige. Nyligen har möjligheten öppnats för utländska banker att etablera sig här. Ytterligare steg till lättnader redovisas i kompletteringspropositionen, osv.

Deltagandet i ett fortsatt och intensifierat Europaarbete kommer att ställa oss i Sverige inför en rad nya krav och utmaningar. Det behövs en ökad medvetenhet om de krav vi ställs inför, och det behovet finns som sagt i alla delar av samhället, såväl inom förvaltning och näringsliv som inom den fackliga rörelsen. Som ett led häri kommer jag senare i år att inbjuda till ett större symposium med deltagande från berörda organisationer och förhoppningsvis från EG-kommissionen och EFTA-sekretariatet.

Det finns behov av framförhållning, nu när EG går in i en ny beslutsprocess. Det är ju nu som vitbokens förslag kommer att börja aktualiseras, efter

den nya beslutsordning som antogs för något halvår sedan. Det är angeläget att vi kan framföra synpunkter till EG i ett tidigt skede, innan positionerna har låsts i de interna EG-diskussionerna. Det gäller områden som miljö, arbetsmiljö och konsumentskydd, där Sverige har höga ambitioner.

Därför är det utomordentligt betydelsefullt att avvecklingen av handels hinder bedrivs hand i hand med ett intensifierat samarbete om produktsäkerhet, miljö, arbetsmiljö, osv. Det innebär också att vi i ökad grad måste ta hänsyn till det harmoniseringsarbete som pågår utomlands. Man skall vara på det klara med att flera av EG-länderna är länder där den moderna arbetarrörelsen har fötts och att de också har höga krav vad gäller miljövärd, arbetsmiljö och konsumentpolitik. Det har inte minst illustrerats i det som skett efter den ryska olyckan i Tjernoby.

Nordens fackliga samorganisation, NFS, har för övrigt nyligen antagit ett uttalande, där man ger starkt stöd åt tanken på en gemensam hemmamarknad i Västeuropa. Nordens fackliga samorganisation ser detta som ett led i en politik för ökad tillväxt och sysselsättning, utveckling av välfärd och aktiv näringspolitik. Harmonisering av föreskrifter och standarder bör ha som mål att förbättra arbetsmiljön och konsumentskyddet, säger man.

Utvecklingen får inte leda till uppsplittring av handeln och en ekonomisk uppdelning av Västeuropa, säger Nordens fackliga samorganisation. Man betonar att det är ett ömsesidigt intresse att avvecklingen av handelshinder sker parallellt inom och mellan EG och EFTA, och man uppmanar de fackliga organisationerna i Europa att bidra till arbetet.

Regeringen kommer att förstärka insatserna för att avveckla handelshinder i Europa. De nya initiativ som tagits i EG leder till behov av en klarare samordning av de här frågorna på ett tidigt stadium i Sverige. Det är på det sättet vi kommer att möta de förslag som finns i vitboken.

Vi kommer att tillsätta en särskild samrådsgrupp på politisk nivå i kanslihuset för att effektivt styra arbetet med Europafrågor. Till handelsavdelningen knyts också en särskild samordnare med inriktning på handelshinder och konkurrensrättsfrågor i de europeiska sammanhangen. Förre näringsfrihetsombudsmannen Torsten Löwbeer har accepterat att ta på sig den uppgiften.

Samtidigt måste vi verka för att EFTA-samarbetet stärks i de här frågorna. Vi befinner oss i ett nytt skede, där relationerna med EG har blivit den centrala frågan i EFTA:s arbete. Det gäller att se till att vi har en hög handelspolitisk beredskap inom EFTA, så att vi kan ta initiativ innan EG låst olika handlingsalternativ, för EG är i dag öppet för en diskussion med EFTA innan man själv går till beslut om sina olika alternativ, från kommissionens sida till rådet.

Vid EFTA:s ministermöte i juni i Reykjavik kommer representanter för EG-kommissionen att vara med. Vi måste då ta ställning till viktiga frågor som enhetsdokumentet SAD, samarbetet på forskningsområdet inte minst. Men lika viktigt är det att vi säkrar en effektiv samordning mellan det arbete som bedrivs för att avveckla handelshinder i Norden och det västeuropeiska samarbetet. Här spelar Danmark en utomordentligt viktig roll som brobyggare mellan EG och de nordiska länderna. Också det arbetet utökar vi nu.

Frågan om ett ramavtal på forskningsområdet väcktes i februari 1983 i

samband med statsminister Olof Palmes besök hos EG-kommissionen i Bryssel. Vid den tiden höll EG på att utarbeta ett omfattande forskningsprogram som syftade till att öka EG:s konkurrenskraft utåt på det industriella området, inte minst mot bakgrund av den s. k. amerikanska och japanska utmaningen. Det är alltså viktigt för svensk industri att bli delaktig i denna forskningsinsatsning.

I Västeuropa har under åren de forskningspolitiska initiativen avlöst varandra. För ett år sedan tog den franska regeringen initiativ till ett nytt europeiskt forskningssamarbete, kallat Eureka. Samtliga västeuropeiska länder inkl. Sverige har ställt sig bakom syftet att stärka den europeiska industrins konkurrenskraft på den internationella marknaden, framför allt sådan forskning som liksom är nära marknaden, till skillnad från EG-programmen, som ligger en bit längre ifrån marknadstillämpningar och närmare grundforskningen. Eurekas högnivågrupp har också nyligen föreslagit att Sverige skall bli nästa ordförande för Eureka under den ordförandeperiod som infaller under hösten i år.

I juni lade EG-kommissionen fram ett tänkepaper om en s. k. ny europeisk teknologisk gemenskap vid sidan om de tre redan existerande, också det ett förslag som har mottagits positivt och antagits av EG:s ministerråd.

Parallellt med de här förslagen av multilateral karaktär har EFTA-länderna, med undantag för Island, förhandlat fram bilaterala ramavtal med EG om tekniskt och vetenskapligt samarbete. Avtalen är likartade. I den gemensamma forskningskommitté som resp. land skall sätta upp kommer också samarbetets detaljer att regleras.

De här avtalen innebär inte för svensk del att vår industri får en fri tillgång till eller automatisk rätt att ingå i de olika EG-programmen, men jag är övertygad om att de svenska företagen, som har stor kompetens inom en rad områden, kommer att kunna betraktas som intressanta samarbetspartner och kunna hävda sig väl i konkurrensen. Vi har redan genom vår aktiva medverkan i det s. k. COST-programmet i Europa visat att vi har god kompetens i Sverige, och våra bidrag värdesätts av de andra länderna.

Vårt avtal med Euratom på fusionsforskningsområdet är ytterligare ett exempel på vår beredvillighet att samarbeta europeiskt. Men en förutsättning för ökat svenskt industrideltagande i EG-programmen är naturligtvis att EG inte stänger ute s. k. tredje länder. Också på den punkten finns det dock skäl till optimism. Under senare tid har EG-kommissionen gjort klart att man avser att föreslå EG:s råd att öppna forskningsprogrammen för de länder med vilka man har tecknat bilaterala ramavtal. Om det beslutet fattas av EG-rådet, är en av de farhågor som Carl Bildt tog upp i sitt första inlägg undanröjd. Redan har för övrigt det svenska televerket blivit deltagare i det s. k. Race-programmet som är ett från svensk botten rent eget program på telekommunikationsområdet.

Sammanfattningsvis ter sig alltså utsikterna för att vi skall kunna driva våra intressen i den vidare utvecklingen i Europa som ljusa för närvarande. Det finns en klart manifesterad vilja inom EG att samarbeta med EFTA-länderna. Vi vet litet om framtiden, men vi vet om nutiden att denna vilja är reell. Det finns goda möjligheter för oss att förstärka detta samarbete; det

gäller såväl om kommissionen som om EG-huvudstäderna. För att den här politiken skall kunna följas upp i praktisk handling krävs alltså ett ordentligt stöd inte bara från regering och riksdag utan i lika hög grad från näringslivet och arbetsmarknadens parter. Vi här alla ett gemensamt ansvar för att politiken i förhållande till den europeiska gemenskapen är långsiktig, konsekvent och trovärdig. Den debatt som har förts hittills visar ju att det finns en god gemensam grund och en god vilja från de svenska riksdagspartiernas sida att aktivt delta i det europeiska samarbetet.

Jag vill avsluta med att säga att riksdagen själv – vilket också underströks av Stig Alemyr – har en viktig funktion i förhållande till EG-parlamentet, som vi inte får glömma bort som en betydelsefull del av de Europeiska gemenskaperna. Det intensifierade samarbete som kommer att ske mellan den svenska riksdagen och EG-parlamentet är också en mycket viktig del av vårt europeiska samarbete, så som det drivs från de svenska riksdagspartiernas sida.

Anf. 21 PÅR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Låt mig först säga att jag tycker att det metodiska och pragmatiska sätt som Sverige arbetar på för att utveckla samarbetet med EG på olika områden är bra. Det är någonting som vi har glädje av och kommer att kunna ha ännu mera glädje av. Samtidigt är det naturligtvis viktigt att vi är medvetna om att EG inte är någon välgörenhetsorganisation utan en i många fall tuff förhandlingspart, som gärna ser till att den själv får så goda villkor som möjligt. Det är naturligt i en förhandlingsituation. Då är det viktigt att vi också anstränger oss för att för vår del se till att de avtal som träffas blir så gynnsamma som möjligt. Det är självklart att ju mer vi har att ge t. ex. på det vetenskapliga området – det är ett samspel och ett samarbete – desto intressantare blir vi som förhandlingspart. De satsningar som vi gör på forskningens vitala område är naturligtvis väldigt viktiga där.

Vidare är det väsentligt att vi uppträder gemensamt med andra stater. Därför tycker jag att samarbetet med EFTA i relationerna till EG är positivt och viktigt. Vi har särskilt stor anledning naturligtvis att samarbeta med de övriga nordiska länderna, som har likartad position visavi EG som vi. Ju mera vi kan uppträda gemensamt med andra berörda stater i våra relationer till EG, desto starkare står vi. Utrikeshandelsministern illustrerade själv vilken roll EFTA faktiskt spelar som handelspartner till EG.

I det här sammanhanget kan jag säga att uppgörelsen på fiskets område, som nu är aktuell, är litet oroväckande. Jag kan inte tycka att det är en särskilt bra överenskommelse ur svensk synpunkt. På något sätt har vi fått betala tullfriheten ungefär tre gånger. Visserligen är det riktigt att det inte fanns någon formell knytning mellan det svenska medgivandet om tullfri import av beredda fiskeprodukter och EG:s medgivande om tullfrihet för svensk sill. Nog uppfattades det som att det fanns ett reellt samband. Vi betalade alltså redan den gången för tullfriheten genom att tillåta tullfrihet för importerade fiskeprodukter. I det sammanhanget förlorade vi de förmåner som vi haft i samband med export av svensk fisk till Spanien och Portugal. Det är den andra gången som vi betalar. Den tredje betalningen utgörs av de torskkvoter som vi lämnar till EG enligt denna uppgörelse. När

man får betala för en förmån tre gånger om tycker jag inte att det är ett särskilt bra avtalsresultat.

Som exempel på avtalsituationer med EG är detta litet oroväckande. Vår reaktion berör naturligtvis först och främst fiskets situation men har också en viss principiell karaktär. Det är viktigt att vid förhandlingar verkligen ta vara på svenska intressen men även att ta vara på små näringars, som naturligtvis fisket är, intressen.

Anf. 22 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Det var värdefullt att utrikeshandelsministern så starkt betonade likheterna när det gäller målen i fråga om miljö, arbetsmarknad m. m. som präglar Sverige och EG. Det är inte stora skillnader i de avgörande synsätten på samhällsutvecklingen, den ekonomiska utvecklingen och hur livet skall gestalta sig för människorna. Det är bra att detta sägs, därför att medvetenheten om likheterna innebär att samarbetsklimatet mellan Sverige och EG underlättas.

Mats Hellström nämnde att samarbetsklimatet är bra. En bidragande faktor därtill är naturligtvis att EG nu har nått ungefär så långt i sin utvidgning som man hade tänkt att man skulle nå. EG omfattar i dag 320 miljoner människor. Till EG hör praktiskt taget alla de europeiska demokratierna. Det finns, vid sidan av Turkiet, ett fåtal som står utanför. Flertalet av dem ingår i det europeiska frihandelsområdet, EFTA, med en befolkning på totalt 30 miljoner människor. Jag tror att EG inte vill ställa till problem för de relativt få och relativt små europeiska demokratier som står utanför gemenskapen utan försöker skapa samarbetsformer som fungerar för alla demokratierna i Europa.

Nu är målet att handelshindren inom EG helt skall försvinna och att en verkligt gemensam marknad skall upprättas. Därför är det positivt att man från EG:s sida sagt, att handelshindren mellan EG och EFTA skall avskaffas parallellt med arbetet inom EG.

Jag tog fasta på det som Mats Hellström sade om att arbetet i Sverige med dessa frågor kräver en europeisk dimension. Ett av de problem vi kan komma att möta på svensk sida är ett vaktslående kring sådant som är invariant och välkänt. Detta kan sätta en del käppar i hjulet – förhoppningsvis lätt brytbara käppar – för att samarbetet skall drivas vidare. Därför krävs det en politisk vilja från regeringens sida att se till att myndigheterna sätter denna europeiska dimension främst. Man måste visa att man tar det stora målet, upprättandet av en i alla avseenden fungerande gemensam marknad, på allvar. Det är min förhoppning att just denna europeiska dimension skall prägla regeringens arbete på att åstadkomma denna för EG och EFTA gemensamt fungerande marknad.

Mats Hellström sade också att det är viktigt att samarbetet sker på lika villkor. Men när vi trycker på detta, måste vi naturligtvis också vara medvetna om att den ena parten är mycket stor och mycket stark i förhållande till den andra och att lika villkor från dessa utgångspunkter inte alltid är lätta att uppnå. EG kommer naturligtvis att i första hand se till att hitta lösningar som passar för de länder som är medlemmar i den europeiska gemenskapen. Inbjudan till EFTA-länderna, däribland Sverige, kan i rätt

många fall komma att bli att ansluta sig till den lösning som man inom EG har funnit vara den bästa.

Jag tror visst att vi får många tillfällen att vara med och diskutera, och jag tror visst att man kan komma att ta hänsyn också till svenska synpunkter i detta arbete, men EG:s storlek å ena sidan och EFTA:s och Sveriges å den andra gör det ändå svårt att tro att samarbetet alltid kommer att kunna ske på "lika villkor".

Det här kan naturligtvis i en framtid leda oss till fortsatta överväganden om hur vårt samarbete med den europeiska gemenskapen skall utformas även formellt. Det vore naturligtvis önskvärt om man på de områden där Sverige vill delta på samma villkor som EG-länderna, helt och fullt, också kunde finna lösningar som gjorde att vi verkligen var likaberättigade och i alla avseenden fick arbeta på lika villkor med länderna inom den europeiska gemenskapen.

Anf. 23 CARL BILDT (m):

Fru talman! Mats Hellström avslutade med att säga att framtidsförutsättningarna för samarbetet mellan Sverige och EG är ljusa. Jag hoppas han har rätt; jag tror dessutom att så faktiskt är fallet.

Han gjorde också en kort tillbakablick på vad som har inträffat under perioden sedan 1970–1971 när vi fick den formella form för samarbete som vi har levt med sedan dess. Han konstaterade – alldeles riktigt, tror jag – att det har gått bättre än vad många då väntade.

Man kan konstatera att vi inte fick den anslutningsform som vi strävade efter. Vi ville ha mer än bara ett frihandelsavtal. Vi ville ha en tullunion, vi ville ha ett utökat samarbete på en rad områden. Vi fick nöja oss med detta avtal men kan i dag konstatera att det inte var så dåligt som vi befarade, vare sig från den sida som ville gå ännu längre eller från den sida som företrädde den förhandlingsuppläggning som då var den dominerande. Jag tycker det är viktigt att detta sägs.

Samtidigt skall man ha klart för sig att ett av de viktiga skälen till att det gått bättre än vad vi väntade oss 1970–1971 är att det delvis gått sämre för EG än vad vi då förväntade oss. Då diskuterade vi i termer av mycket långtgående dokument från EG:s sida. Det gällde t. ex. van Air-planen, som talade om att upprätta en ekonomisk och monetär union till slutet av 1970-talet. Av detta har blivit intet. Från svensk utgångspunkt är det förmodligen positivt att det blev litet problem för EG när det gällde de mer vittflygande samarbetsplanerna. Men i ett vidare europeiskt perspektiv och ett långsiktigt perspektiv är det måhända så att även vi har anledning att beklaga de problem som EG haft.

Det är också riktigt som Mats Hellström säger att det är på det utrikespolitiska området, om än vid sidan av det formella samarbetet, som EG-staterna gått framåt i sina samarbetssträvanden. Detta är något som ställer till problem för oss i det längre perspektivet. Det diskuterade vi nyss i den tidigare debatten.

Det är också viktigt att påpeka att detta innebär positiva inslag i den internationella bilden. Jag noterade att Mats Hellström i ett anförande inför Industriförbundet nyligen uttryckte sig så här: Det är i supermakternas värld

av omistligt värde med ett Europa som självständigt kan stå upp till försvar för de små staternas oberoende, de mänskliga rättigheterna och respekten för den internationella legaliteten. Jag tycker det är bra att detta blir sagt. Det är EG:s utrikespolitiska samarbete som Mats Hellström här talar om, och det är ett bidrag till avspänning och till bättre internationella relationer och därmed också till ett förverkligande av Sveriges vidare utrikespolitiska strävanden.

Nu skall vi se framåt, fördjupa och bredda samarbetet. Mats Hellström har tagit en del initiativ. Det har tillsatts en samrådsgrupp under ledning av en statssekreterare inom utrikesdepartementet. Det tycker jag är bra. Man kan möjligtvis göra kommentaren att det är ganska märkligt att en sådan samrådsgrupp inte funnits redan tidigare. Inom regeringskansliet finns en rik flora av samrådsgrupper. Om jag inte missminner mig finns det t. o. m. en som handlar om Antarktis. Att vi nu får en som också handlar om vår egen världsdel tycker jag är i hög grad påkallat.

Men när det nu skall bli en insats för att aktivera oss gentemot Europa får vi inte glömma att det nere i Europa i EG-staterna också finns en viss skepsis gentemot Sverige. Vi ses ibland som ett land som väljer och vrakar, som förmanar och utövar förmynderskap när det gäller olika delar av EG-samarbetet. Man tycker ibland att den verkliga viljan från Sveriges sida att göra en egen insats i det europeiska samarbetet har saknats. Därför tror jag att vi måste gå in och intensifiera våra kontakter. Det gäller EG-kommissionen, där regeringen har ett speciellt ansvar. Det gäller Europaparlamentet, där vi här i riksdagen har vårt ansvar. Det gäller de EG-ansvariga i alla de nationella regeringarna och alla de nationella regeringskanslierna. Trots allt som sägs om en federal och överstatlig struktur inom EG-arbetet är EG fortfarande en koalition av självständiga nationer där de avgörande besluten fattas i de olika nationella huvudstäderna.

Till slut, fru talman, något kort om EFTA. En utrikeshandelsminister i Sverige måste tycka bra om EFTA. Det gör också Mats Hellström. Det kan man inte rikta någon invändning mot. Men samtidigt skall vi vara medvetna om att EFTA i dag är en skugga av vad det en gång var. Det är en europeisk restprodukt som är väsentlig när det gäller att samordna vissa frihandelsfrågor gentemot EG men som därutöver, tror jag, inte kan tjäna som en vidare bas för samarbetet mellan t. ex. Sverige och EG. Där tror jag i stället att vi har anledning att titta mer på de möjligheter som Norden innebär. Mats Hellström nämnde Danmarks roll som brobyggare mellan Norden och Europa. Det pågår en Europadebatt i Norge som jag tror kommer att innebära intressanta resultat längre fram i tiden. Det finns ett förnyat intresse i Finland för de europeiska samarbetsfrågorna. Vi skall se Norden som en nödvändig del också av vår europeiska samarbetspolitik.

Anf. 24 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag hade i den här debatten inte tänkt att nämna vita zonen, men vill ändå understryka den stora betydelse som en lösning av problemet med vita zonen skulle innebära. Det är ett oerhört fisketryck i det område på 13 500 km² som ligger öster om Gotland. De försiktigaste beräkningar som vi har kunnat göra pekar på att EG hittills i år har tagit upp 78 000 ton torsk.

dvs. nästan dubbelt så mycket som Sveriges hela fiske inbringade under fjolåret. En lösning beträffande vita zonen skulle på ett fantastiskt sätt kunna betyda en uppräckning för det svenska fisket. Jag hoppas innerligt att man kommer att lyckas – jag vet att det pågår förhandlingar.

Mats Hellström talade om att bygga upp en marknad. Menar han därmed uppbyggandet av en marknad för fisk, vill jag säga att de avtal som vi beslutar om i dag är alldeles för små. Avtalen täcker knappast vår export i dag. Jag har många gånger frågat mig varför inte regeringen vill skydda svenskt fiske och svensk beredningsindustri. Ingen kan påstå att detta har skett genom de avtal som träffades 1972. Sedan dess har det inte hänt så särdeles mycket.

Nu säger Mats Hellström att han skall försöka att få bort handelshindren. Tänk då på svenskt fiske och på svensk beredningsindustri, där man har så stora handelshinder sedan många år tillbaka.

Jag återkommer kanske flera gånger till denna sak – vi har tidigare haft många debatter i frågan – och jag gör det då, eftersom det rör sig om en livsviktig fråga för svensk fiskerinäring liksom också för den svenska beredningsindustrin, som skapar sysselsättning i en känslig miljö i vår skärgård och vid vår kust.

De avtal som tillkommit löser problemen endast tillfälligt. Det måste till mycket mer. Det krävs vad som står i vår motion: att vi får handla på lika villkor när det gäller Europamarknaden. Blir det så tror jag att svenskt fiske och svensk beredningsindustri kan konkurrera. Men problemen kan inte skjutas på framtiden, utan det måste ske någonting snart.

Anf. 25 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Pär Granstedt hävdar att vi så att säga skulle ha betalat flera gånger för vår fisk, men detta är, som sagt, en felaktig historieskrivning. EG:s silltullar kan ju inte jämföras med de fiskekoncessioner som Sverige gjorde när frihandelsavtalet kom till. Våra koncessioner ingick i frihandelsbalansen. Men EG hade rätt att höja sina silltullar utanför denna balans. Vi beklagar mycket att EG gjorde detta senare i början av 1980-talet. Den bakgrund som Pär Granstedt ju helt bortser från är verkligheten, nämligen EG:s stora interna fiskekrig. Sedan vill jag, med hänvisning till vad Jens Eriksson sist sade och i någon mån till vad också Carl Bildt var inne på, framhålla att den svenska regeringen har agerat utomordentligt aktivt, inte bara vid förhandlingar med EG-kommissionen utan också i samtliga EG-ländernas huvudstäder. Jag håller helt med Carl Bildt om att det är mycket viktigt att vi också förankrar vår egen politik i huvudstäderna. Vi har inte bara diskuterat de större frågorna utan också konkreta intressen för de svenska fiskarna. Jag tror att silltullarna under den här tiden har varit uppe nästan varje gång någon svensk har diskuterat EG-frågor i huvudstäderna. Vi har också uppnått resultat på den punkten. Det måste ändå slås fast. Vi har lyckats klara det här problemet, men vi skall också arbeta på de mera långsiktiga lösningarna. Men fiskarnas akuta problem beträffande silltullarna, som Jens Eriksson så många gånger har tagit upp, har vi nu undanröjt. Dessutom har vi delvis kunnat lösa det gamla problemet med fiskkonserverna. Detta har vi kunnat få med god vilja från EG-ländernas sida, trots att de har stora interna fiskeproblem och trots att deras förhandlingar med andra

länder, t. ex. USA, om just samma fråga, dvs. Spaniens och Portugals inträde, är utomordentligt inflammerade.

Jag vill säga till Pär Granstedt att det inte går att enbart se detta som en sorts kostnadspost för Sverige. Vi får inte glömma att det är av utomordentligt stort värde för Sverige att Spanien och Portugal inträdde i EG och att Sverige får tillgång till den spanska marknaden i en frihandel – med Portugal har vi ju haft frihandel redan tidigare. Detta värde bör sannerligen inte undanskymmas i debatten.

Jag håller helt med Hadar Cars om både vikten av och problemen med att få svenska myndigheter och förvaltningar liksom, vill jag tillägga, svenska företag och näringslivsorganisationer att tillräckligt väga in en europeisk dimension. Detta är ingalunda ett specifikt svenskt problem. Det finns inom alla Europas länder, både inom EG-länderna själva och i andra EFTA-länder. Det är alltid lätt att se de egna tekniska lösningarna som de självklart överlägsna. Myndigheter och näringslivsorganisationer väger inte alltid in en europeisk dimension så att de vid utformandet av standarder eller bestämmelser också överväger om det går att göra detta genom en harmoniserad lösning, som kanske har andra tekniska förtecken än den vi tänkt oss, men som inte eftersätter våra legitima krav på säkerhet, arbetsmiljö och trygghet eller våra målsättningar i övrigt. Utan tvivel finns det inom många EG-länder en stark vilja att förbättra konsumentpolitik och arbetsmiljö, och det finns alla skäl för oss att ha ett mycket intimt utbyte av forskningsresultat och liknande med EG.

Men jag håller med Hadar Cars om att det i alla organisationer finns inneboende trögheter när det gäller att till samarbetet lägga en internationell dimension. Här får vi alla hjälpas åt. Regeringen kommer säkerligen att ha en svår väg framför sig i arbetet med att få myndigheterna i Sverige att på alla områden få in en europeisk dimension i sitt tänkande. Det gäller också riksdagspartierna, och det gäller näringslivet och företagen. Vi måste göra gemensamma ansträngningar. För att peka på vikten av att också de fackliga organisationerna arbetar i denna riktning citerade jag nyss det utomordentligt starka dokument som Nordens fackliga samorganisation har lagt fram i frågan. Vi har alltså ett gemensamt ansvar och förvisso ingen lätt uppgift. Säkerligen kommer alla vi som engagerar oss i den här frågan att någon gång slå pannan blodig när vi skall försöka förklara att det finns andra tekniska lösningar än just de svenska, danska, norska, finska eller vilka det kan gälla.

Jag vill i det här sammanhanget peka på den ökade tendensen till att acceptera andra länders provningar, andra länders lösningar. En harmonisering är viktig, men tidskrävande. Den innebär att många länder skall samordna olika lösningar. Ett alternativ är att vi, under förutsättning att andra länders provningsorgan och testningsorgan är för oss acceptabla, säger att vi erkänner de andra ländernas regler utan att det nödvändigtvis blir en harmonisering. Så gör vi nu i det nordiska samarbetet, och vi för diskussioner om liknande samarbetsformer när det gäller EG och EFTA. Detta kan vara en enklare väg än den rena harmoniseringen.

Carl Bildt underströk att vi i regeringen har en redan existerande beredningsgrupp för Antarktis, och han gladdes åt att vi nu också skulle få en för EG-frågor. Jag kan upplysa Carl Bildt om att vi i regeringskansliet

redan tidigare har haft en beredningsgrupp för EG-frågor och att denna har haft, om än inte högre status, så i varje fall större arbetsmöjligheter och högre dignitet än beredningsgruppen för Antarktis. Vad vi nu gör är att lyfta upp den beredningsgrupp som redan finns på politisk nivå, att ge den mer resurser och att tillsätta en särskild samordnare – som kommer att ta upp inte minst de vitboksfrågor som Hadar Cars var inne på – nämligen Torsten Löwbeer, som kombinerar näringsfrihetsombudsmannens kunnande om näringsrätt, konkurrensrätt och EG-rätt med engagemanget för att avveckla handelshinder. Vi anslår alltså nya resurser för det här arbetet.

Jag är inte lika pessimistisk som Carl Bildt om EFTA:s möjligheter. Förvisso är de små, det vet vi, men EFTA-länderna är inte så små tillsammans; det har jag gett några exempel på. Tvärtom är EFTA i världen en ganska betydande handelsammanslutning genom våra länders inneboende höga levnadsstandard och därmed också höga handelsomslutning. Det finns gemensamma drag. Man kan säga att de har utvecklats delvis av tillfälligheter – det kan jag hålla med Carl Bildt om. EFTA är en organisation som tillkom av andra motiv än de som i dag delvis styr dess verksamhet. Länder har fallit ifrån: Storbritannien och Portugal.

Det har blivit så att det nu är ett antal små länder i Europa som deltar i EFTA. Dessa länder har gemensamma drag. Vi har i dessa länder en stark frihandelsprägel i vår handelspolitik, nationellt sett. Man kan nog säga att EFTA sammantaget uppfattas i världen som en än mer frihandelsinriktad organisation än EG – där finns det en EFTA-profil. EFTA-länderna för en ekonomisk politik som har lett till en väsentligt lägre arbetslöshet i EFTA-länderna än den som finns i EG-länderna.

Det finns också andra drag inom EFTA som utan tvivel är gemensamma. EFTA uppfattas också alltmer som en aktiv deltagare i den internationella handelspolitiska debatten. Jag är mer optimistisk än Carl Bildt om möjligheterna för att EFTA skall kunna användas som ett praktiskt instrument i EG-arbetet. Det kräver att medlemsländerna på allvar ställer upp på detta samarbete, att man uppfattar detta som en riktig väg för oss att åstadkomma ett västeuropeiskt stort, dynamiskt hemmamarknadsområde. Man har redan börjat i världen omkring oss att uppfatta att Europa inte bara är EG, the Market, något som för inte så länge sedan var en ganska vanlig uppfattning i Japan och USA. EFTA finns nu med på kartan mer än tidigare.

Anf. 26 PÅR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill göra några reflexioner.

Först och främst förväntar jag mig inte att Mats Hellström och jag skall hamna på samma linje i fråga om historiebetraktningen. Låt mig uttrycka mig så här när det gäller fisket att den svenska fiskerinäringens situation i förhållande till EG är sämre nu efter det här avtalet än den var när frihandelsavtalet först träffades med EG. Då inkluderar jag naturligtvis vad som har hänt under tiden på siltullarnas område. Detta måste man notera med beklagande. Det kan inte intecknas som en framgång för den svenska förhandlingspolitiken gentemot EG.

Vidare är det naturligtvis viktigt att vårt samarbete med EG också innebär att man, där detta är lämpligt, försöker harmonisera svenska byråkratiska

regler av olika slag med vad som gäller i Europa. Jag vill samtidigt stå fast att detta inte får innebära en sänkt ambitionsnivå i Sverige när det gäller t. ex. åtgärder för att skydda miljö och människors hälsa. Vi får alltså inte låta strävandena att harmonisera vårt regelsystem med EG:s leda till en sänkt standard och ett sänkt skydd på dessa och andra vitala områden. På sådana områden där vi upplever att EG släpar efter gentemot Sverige får vi nog vackert vänta på att EG kommer ikapp, innan vi åstadkommer någon harmonisering.

Jag vill också säga när det gäller EFTA-samarbetet att det är väldigt viktigt, vilket också antytts tidigare, att Sverige i våra relationer till EG uppträder gemensamt med andra stater som har liknande intressen som vi. Sverige väger inte särskilt tungt när det uppträder ensamt. Jag delar utrikeshandelsministerns uppfattning att EFTA är en stor tillgång, som vi skall ta till vara och som vi skall utveckla inte minst genom att EFTA ger oss möjlighet till ett gemensamt uppträdande gentemot EG.

Samtidigt instämmer jag gärna med Carl Bildt i att vi också skall se Norden som en lämplig bas för gemensamt uppträdande – dels därför att vi i Norden har andra länder som befinner sig i samma situation som Sverige, dels därför att vi har den unika situationen med Danmark, som ingår i den nordiska gemenskapen och även ingår i EG. Här finns det naturligtvis utrymme för olika lösningar i olika förhandlingssituationer. Men att vi så långt som möjligt uppträder gemensamt med andra tror jag är viktigt för utvecklingen av våra relationer till EG.

Anf. 27 JENS ERIKSSON (m):

Fru talman! Jag måste ställa en fråga till Mats Hellström.

Menar Mats Hellström verkligen att EG har visat god vilja i förhandlingarna därför att man låter Sverige köpa tullfrihet för begränsade kvantiteter fiskprodukter och fiskkonserver? Jag har inte gjort en beräkning av hur mycket tullen är värd, men jag tror att vi krona för krona har köpt oss denna tullfrihet. Är det god vilja? Jag kan inte dela den uppfattningen.

Anf. 28 CARL BILDT (m):

Fru talman! Bara några ord i all korthet om EFTA.

Det är inte fråga, Mats Hellström, om att vara pessimistisk eller optimistisk angående EFTA. Jag tror att det är fråga om att vara realistisk när det gäller att se EFTA:s möjligheter i den situation där EFTA i dag har hamnat.

När Mats Hellström säger att EFTA i dag är en kraft att räkna med i de internationella handelsdiskussionerna, så inbjuder det till den litet ironiska kommentaren att det verkar som om EFTA:s betydelse i svensk retorik ökar ju mindre antalet medlemsländer i EFTA blir.

Jag tror att EFTA är betydelsefullt framför allt när det gäller frihandelsfrågorna. Där har vi mycket tydliga intressen gemensamt med de andra EFTA-staterna. Och EFTA är en bra bas när det gäller att harmonisera våra ståndpunkter i dessa frågor med de andra icke EG-staterna i Östeuropa och att sedan gemensamt företräda dem i förhandlingar med EG. Det är bra, och jag vill inte säga någonting som kan ta bort något från den delen av svensk EFTA-politik.

Men i takt med att andra delar blir mera betydelsefulla i EG-samarbetet och därmed i våra relationer med EG, t. ex. arbetet med att skapa en europeisk teknologisk gemenskap, tror jag att EFTA:s betydelse minskar. Och jag tror att det nordiska samarbetet och ansträngningarna att knyta samman vår nordiska samarbetspolitik med vår västeuropeiska samarbetspolitik får ökad betydelse. Därmed bör vi alltmer försöka se vår europeiska politik också i dess nordiska sammanhang och se den nordiska politiken även i dess europeiska sammanhang. Härvidlag har jag i stort sett samma uppfattning som Pär Granstedt redovisade.

Jag tror inte att skillnaderna är så stora. En utrikeshandelsminister måste hålla fests tal till EFTA. Men här kan vi också diskutera de realiteter som finns när det gäller EFTA, svensk politik, Europa och Norden.

Anf. 29 STIG ALEMYR (s):

Fru talman! Det har sedan några år tillbaka förekommit ett visst samarbete mellan parlamentariker inom EFTA-länderna. Detta samarbete var rätt informellt. Jag har begärt ordet för att meddela att riksdagen om någon vecka kommer att företa en ändring av riksdagsordningen, som innebär att riksdagen i framtiden direkt skall välja fem ledamöter av riksdagen som representanter i ett EFTA-parlament. Detta utgör en markering av den betydelse riksdagen tillmäter det samarbete som pågår inom EFTA.

Anf. 30 Statsrådet MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Först vill jag säga till Jens Eriksson att det är otvetydigt – vilket man finner om man studerar de förhandlingsresultat som har uppnåtts – att den uppgörelse vi har fått på fiskeområdet innebär att handeln med fiskprodukter mellan Sverige och EG nu sker på väsentligt mer likställda villkor än tidigare. De lösningar som vi har uppnått är väl anpassade med hänsyn till den svenska exportens struktur.

Det är en mer likställd handel vi har nu än vi hade före den här förhandlingen. Vill Pär Granstedt bortse från EG:s stora interna fiskeproblem, som delvis har yttrat sig i fiskekrig, så må han göra det. Men därmed – genom att bortse från verkligheten – gör han inte de svenska fiskarna någon tjänst.

Sedan delar jag hans uppfattning att vi naturligtvis inte skall ansluta oss till lösningar som innebär sänkt standard. Samtidigt kan det givetvis förekomma målkonflikter. Det vore dumt att förneka att ett harmoniseringsarbete i Europa kan komma att innebära målkonflikter för svenska regeringar, myndigheter, riksdagar och näringslivsorganisationer lika väl som för alla andra. Vi kan naturligtvis inte i förväg säga att alla målkonflikter kommer att lösas optimalt för Sverige om vi skall anpassa våra standarder och liknande.

Jag vill emellertid peka på att de beslutsmekanismer som EG har antagit genom beslut i november förra året i Luxemburg kommer att göra denna typ av målkonflikter – vilka det vore dumt att förneka – mindre sannolika. Man har nämligen slagit fast att man inte skall fixera sig vid en enda EG-norm som alla slaviskt måste följa. Man har också sagt, att om det finns länder som på väsentliga områden, t. ex. beträffande arbetsmiljö, allmänna miljöfrågor och hälsofrågor, vill gå längre, har de rätt att göra det och sätta egna standarder. Om ett annat EG-land uppfattar detta som ett utslag av protektionism och

icke som ett utslag av verklig vilja att förbättra miljön kan man föra detta till EG-domstolen. som får undersöka huruvida bakgrunden till besluten är protektionistisk eller baserar sig på reella forskningsresultat, exempelvis testningsresultat från de länder som har velat gå längre.

För de länder som vill gå längre och som nu får denna möjlighet måste det vara en fördel om det utanför EG, i EFTA-området, finns länder som har ambitiösa målsättningar också när det gäller konsumentpolitik, arbetsmiljö och andra miljö- och hälsofrågor. Egna forskningsresultat styrker dessa starkare säkerhetssystem. För dessa EG-länder är det naturligtvis en fördel att kunna ta del av forskningsresultat från Sverige, Norge eller något annat land utanför EG som på detta sätt i denna process kan driva fram ett än starkare miljöregelsystem i Europa än tidigare, innan man fattade beslut om beslutsmekanismer i EG i november.

Carl Bildt talade om EFTA:s engagemang i den internationella handelspolitiken. Man behöver inte vara retorisk. Jag tror att det finns en mycket enkel förklaring till att EFTA i dag betyder mer än tidigare för medlemsländerna. Den svåra ekonomiska kris som vi upplevde under 1970-talets senare hälft och den därmed följande allt svårare protektionismen i världen på det handelspolitiska området men även på andra områden, som naturligtvis sätter små länder särskilt mycket i kläm, har lett EFTA:s medlemsländer till att vilja använda EFTA mer för att skydda sig då det gäller att agera i den internationella handelspolitiken mot olika typer av protektionistiska lösningar som skulle kunna skada oss om de gjordes upp mellan USA, EG, Japan – de stora blocken. De små länderna skulle då komma i kläm. Jag tror att detta kan vara huvudförklaringen till att EFTA:s medlemsländer under de senaste åren har kommit att vilja använda sin organisation mer än tidigare, mer än under de idylliska förhållandena på 1960-talet, då man hade stor tillväxt, få handelshinder och många fler medlemmar i EFTA.

Slutligen: Regeringen har samma uppfattning som den som har kommit till uttryck från många här i dag – från Stig Alemyr, Carl Bildt och Pär Granstedt – om värdet av det nordiska samarbetet. Det finns inga motsättningar mellan vårt EFTA-engagemang och det nordiska engagemanget – det behöver inte finnas några sådana motsättningar. EFTA är en frihandelsorganisation. Vårt nordiska samarbete går långt utöver frihandelsområdet. Danmark är i detta sammanhang en brobyggare till EG, ingalunda enbart i de renodlade handelsfrågorna utan också när det gäller det nordiska samarbetet, som ju omfattar många fler områden, vilka inte minst den svenska riksdagen är inblandad i, och EG-samarbetet. Där aktiverar vi också våra krafter. Vi samarbetar nu mer än tidigare för att avveckla handelshinder i Norden. Detta arbete innebär inte någon nordisk särlösning, protektionism. Det är tvärtom öppet för EG-länderna. Återigen: I detta sammanhang har Danmark en mycket viktig roll som brobyggare.

Jag vill avslutningsvis säga att en slutsats som vi kan dra av denna debatt är att det finns full enighet i denna riksdag om värdet av det nordiska samarbetet och även om värdet av att detta samarbete kan bryggas över till större europeiska lösningar. Danmarks betydande roll där är oomstridd.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utrikesutskottets betänkande 25.)

Anf. 31 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utrikesutskottets betänkande 18 om svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia.

Svenska företags verksamhet i Sydafrika och Namibia

Anf. 32 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Fru talman! Man skulle kunna säga att detta ärende *äntligen* har kommit upp till behandling. Vi har bevakat det i snart fyra veckor.

Till utrikesutskottets betänkande 18 har bl. a. en vpk-reservation fogats. I denna reservation sägs att Sverige nu skall inleda en total ekonomisk bojkott mot Sydafrika.

När riksdagen införde den lag som innebar förbud mot nyinvesteringar i Sydafrika, var det många som hävdade att den inte skulle ha någon betydelse, den skulle inte få några efterföljare, dvs. andra länder skulle inte följa efter och införa en sådan lag och ta ett sådant initiativ. Men alla som hävdade detta då har fått fel. Just Sveriges lag om förbud mot nyinvesteringar har fått många efterföljare sedan dess. Det var således ett mycket klokt och riktigt initiativ som Sverige tog denna gång. Att Sverige tog detta initiativ berodde bl. a. på den starka opinion som fanns och fortfarande finns i vårt land mot den avskyvärda regimen i Sydafrika.

Denna lag har förbättrats ytterligare under den senaste tiden. Men det finns naturligtvis fortfarande kryphål för de svenska företagen. Nästa steg som måste tas är att man inför en total ekonomisk bojkott mot apartheidregimen i Sydafrika. UDF och ANC, alltså en stark majoritet av de svarta i Sydafrika, vädjar nu till Sverige om detta. Om Sverige tog detta steg, skulle det innebära att de svartas kamp i Sydafrika underlättades och att apartheidregimens existens förkortades. Det är helt klart att det förhåller sig på detta sätt.

Regimen i Sydafrika har trappat upp våldet, inte bara inne i Sydafrika utan även i Namibia, som Sydafrika olagligt har ockuperat mot FN:s beslut. Men regimen har också trappat upp våldet mot frontstaterna – Angola, Moçambique och Lesotho. I dessa länder bränner rasisternas krigsmaskin byar, förstör skördar, kidnappar människor, mördar och törterar. Detta är ett faktum. De har hjälp av s. k. gerillarörelser. I Angola har man UNITA, som är en banditrörelse. UNITA är rasisternas förlängda arm i Angola, som regimen i Sydafrika försörjer med vapen, tränar och skickar in i Angola för att förstöra, bränna och mörda civilbefolkningen.

Det finns ett behov av att säga att det är en skam att det finns parlamentsledamöter i Sveriges riksdag som väcker motioner om att Sverige skall ge stöd till UNITA. Jag trodde inte att detta skulle hända i Sveriges parlament, men det är ett faktum. Dessa riksdagsledamöter representerar moderata samlingspartiet.

Det finns en del argument mot att Sverige ensidigt skulle införa en total ekonomisk bojkott. Man säger att det strider mot FN:s beslut. Men det beror ju på hur man ser på FN:s beslut. Faktum är att majoriteten av FN:s

medlemsländer är för en total ekonomisk bojkott. Men i säkerhetsrådet finns det några länder som lägger in sitt veto mot denna FN-majoritets önskemål, bl. a. USA. Förenta Staterna vill inte ha någon total ekonomisk bojkott av Sydafrika, av det enkla skälet att USA:s multinationella företag har mycket stora ekonomiska intressen i Sydafrika.

Det andra argumentet som anförs är att en bojkott skulle strida mot GATT-bestämmelserna när det gäller handel och handelsöverenskommelser. Man måste då fråga sig: Gäller inte dessa bestämmelser också för Danmark, som efter vad jag förstår har fattat långtgående beslut när det gäller ekonomisk bojkott av Sydafrika? GATT-bestämmelserna säger väl ändå inte att svenska företag skall vara i Sydafrika eller att vi måste upprätthålla en handel med en regim som är så brutal mot människor och grannländer som Sydafrika? Såvitt jag kan förstå strider inte ett införande av ekonomisk bojkott av rasistregimen i Sydafrika mot några GATT-bestämmelser. Det är ett dåligt argument som man här anför.

Det finns, inte minst hos regeringspartiet, en dubbelsidighet när det gäller Sydafrika. Å ena sidan ger man ANC, UDF och SWAPO i Namibia samt frontstaterna sitt stöd, humanitärt och på andra sätt. Det är mycket bra. Jag vill påstå att Sverige i det avseendet är ett föregångsland. Det finns också en bred majoritet i Sveriges riksdag för detta stöd. Men å andra sidan upprätthåller man handeln med Sydafrika och tillåter de svenska företagen att verka i Sydafrika. Svenska företag stöder alltså direkt apartheidregimen och bidrar till att upprätthålla dess existens.

Svenska företag är involverade i krigsmaskinen, då deras anställda måste gå in i rasisternas militärorganisation. De svenska företagen betalar lön till de anställda under tiden som de fullgör sin värnplikt i den sydafrikanska armén. Svenska företag är även ålagda att till rasisterna i Sydafrika leverera vissa vitala delar som kan användas för framställning av krigsmateriel.

Det är nu dags, fru talman, att hörsamma de svartas vädjan om att Sverige skall inleda den totala ekonomiska bojkotten av Sydafrika. Jag yrkar därför bifall till reservation 1 i utrikesutskottets betänkande 18.

Anf. 33 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Vid folkrikdagen mot apartheid i februari sade Olof Palme:

”Det är genom att ta gemensamt ansvar som vi kan bidra till att avskaffa apartheidsystemet. Detta system kan bara leva vidare därför att det får stöd utifrån. Om stödet rycks undan och förbyts i ett motstånd, kan apartheid inte bestå. Om världen bestämmer sig för att avskaffa apartheid, kommer apartheid att försvinna.”

Vi vet att det är trycket utifrån, tillsammans med befolkningens strävanden, som kan åstadkomma resultat. Regimen ger visserligen då och då löften om reformer, men inget händer. Anledningen är att syftet med reformerna inte är att avskaffa apartheid, utan, som man säger, modernisera och reformera systemet, men med en bevarad politisk och ekonomisk makt för de vita.

Nu har undantagstillståndet hävts. Trots detta fortsätter förtrycket. Armén är fortfarande kvar i vissa områden. Vi vet att dödandet av oskyldiga

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Svenska företags
verksamhet i
Sydafrika och
Namibia*

människor, t. o. m. av barn, fortsätter. Vi kunde i TV i söndags se det brutala exemplet med grabben som hade kastat sten mot några bilar och som sköts till döds. Vi vet också att dödandet av dem som skulle kunna vara demokratiska ledare i Sydafrika bedrivs systematiskt av regeringen och dess företrädare. Det är därför som det är viktigt att omvärlden handlar.

Ett verkligt tryck utifrån på regimen går bara att åstadkomma om de tre stater som i dag spelar en nyckelroll för att upprätthålla regimen, USA, Västtyskland och Storbritannien, vidtar åtgärder. De kan exempelvis ställa sig bakom kraven i FN på bojkottåtgärder. De tre länderna är Sydafrikas viktigaste handelspartner. Det är de som har motsatt sig besluten om sanktioner i säkerhetsrådet, och det är de som med en ändrad politik skulle kunna bidra till den enda lösning som nu kan ge fred i Sydafrika och i hela den region som för närvarande är så hårt drabbad.

Det är många som dessa dagar tvingas till en omprövning av sin inställning till apartheidregimen. Willy Brandt fick göra en hårdhänt omprövning när han nyligen besökte Sydafrika. Han hade ju förhoppningen om att kunna påverka och rent av hjälpa Botha. Han ansåg att Botha behövde stöd utifrån, tryck utifrån, för att i sin tur kunna hantera de ytterst bakåtsträvande krafterna i landet, som Willy Brandt då uttryckte det. Men Willy Brandt fick ompröva sin inställning.

Den imponerande tjurskalligheten har skakat mig, var Willy Brandts kommentar när han återvände från Sydafrika. Enligt Brandt kan bara en fundamental omvälvning i Sydafrika, dvs. ett totalt slopande av de vitas överhöghet, rädda landet undan blodbad. Brandt var förr skeptisk till värdet av ekonomiska sanktioner, men är numera en förespråkare av sanktioner.

Det är naturligtvis av betydelse om Willy Brandt och andra kan åka till sina resp. länder och utöva påtryckningar på sina resp. regeringar. Willy Brandt har lovat att göra det i Förbundsrepubliken Tyskland. Vi får hoppas att han lyckas.

Det är också viktigt att Sverige fortsätter sin politik och skärper den ytterligare där det går. Men den största effekten uppnår vi om vi kan få andra länder att i FN sluta upp bakom sanktionerna.

Den svenska politiken har utformats så, att den skall underlätta för andra länder att dra nytta av vad vi gör för att genomföra egna sanktioner. Det är därför som vi är så noga med att se till att vi inte bryter mot internationella regler och förpliktelser. Det är kanske detta som är det viktiga, Bertil Måbrink. Om vi följer reglerna, ökar trycket och successivt skärper våra åtgärder kan andra länder sedan följa efter.

Jag vill påminna om att regeringen i oktober förra året rekommenderade svenska företag som bedriver handel med Sydafrika att söka finna andra marknader och leverantörer i syfte att minska handelsutbytet med Sydafrika. Utvecklingen av handeln med Sydafrika har sedan dess legat i linje med regeringens rekommendation. Utrikeshandelsministern, som vi nyss hörde här i kammaren, har också deklarerat att regeringen under de närmaste månaderna mycket noga kommer att följa utvecklingen av denna handel med Sydafrika. I september, har han deklarerat, kommer regeringen att göra en omfattande utvärdering av hur handeln har utvecklats. Har inte företagen då

visat att de har fortsatt att dra ned på export och import, kommer regeringen att införa övervakningslicenser på all handel med Sydafrika. Övervakningslicenser innebär inget förbud mot handel i sig, men det ger regeringen möjlighet att skärskåda varje företag som handlar med Sydafrika. Det är så vi i Sverige kan bidra till att rasera det avskyvärda och förhatliga apartheidssystemet.

Låt mig, fru talman, sluta med ett yttrande av Desmond Tutu, ärkebiskopen och fredspristagaren. Han målar ofta med starka färger. Vi kan bara hoppas att den bild han med ord målar upp är korrekt, när han säger att apartheidsystemet befinner sig i samma situation som en snöboll i helvetet.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 34 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Det är riktigt, som Karl-Erik Svartberg säger, att de som hindrar naturligtvis är USA, Västtyskland och Storbritannien. Det är de som i allra högsta grad bidrar till apartheidregimens existens. Men jag vill nämna ett fjärde land. Israel spelar tyvärr inte någon oväsentlig roll när det gäller Sydafrika, inte ens på försvarsområdet. Det finns belegg för att Israel, sedan bojkotten av sydafrikansk frukt har kommit till stånd, spelar rollen av mottagare av den sydafrikanska frukten, som man sedan säljer vidare ut i världen. Det hjälper indirekt rasistregimen. Det bör nämnas i det sammanhanget att Israel inte spelar någon bra roll, utan en mycket ful roll när det gäller Sydafrika.

Karl-Erik Svartberg säger att det krävs ett FN-beslut, för vi skall inte bryta mot internationella bestämmelser. Men vi vet ju att bl. a. USA inlägger sitt veto, trots att det finns en klar majoritet bland FN:s medlemsstater för en total ekonomisk bojkott av Sydafrika. USA, Storbritannien och Västtyskland hindrar detta.

Vad är det som hindrar att Sverige tar ett initiativ? Vad är det för internationella bestämmelser man bryter mot? Man kan reducera handeln till minsta möjliga antal kronor – därmed har man inte brutit mot några internationella bestämmelser. Det handlar om ett av de mest avskyvärda och brutala system som existerar i världen. Det handlar dessutom om att de svartas organisationer, som vi säger att vi är solidariska med och som vi lyssnar på, enträget vädjar till Sverige att ta detta steg, för det skulle bli ett genombrott och det skulle påskynda apartheidregimens fall. Vilka internationella organisationer skulle våga fördöma Sverige om vi tog ett sådant initiativ? USA, Västtyskland och England kan förstås fördöma det, men låt dem göra det inför världsopinionen. Det råder inga tvivel om att ett sådant ensidigt steg från Sveriges sida skulle betyda ett enormt genombrott och förkorta apartheidregimens existens. Den skulle falla ganska snabbt.

Lagen om nyinvesteringsförbud har också fått stor internationell genomslagskraft. Andra länder har följt efter. Vi måste ta nästa steg. Det är internationell solidaritet från Sveriges sida.

Anf. 35 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Fru talman! Även då det gäller den internationella solidariteten med Sydafrika är det viktigt att vi följer de regler som vi varit eniga om i FN. Vi

kan beklaga att de permanenta medlemmarna av FN:s säkerhetsråd har vetorätt. Men än så länge gäller den regeln, och då får vi följa den. Jag kan också, Bertil Måbrink, hänvisa till GATT-reglerna, som vi skulle bryta emot med en ensidig bojkott.

Bertil Måbrink hänvisar till konsekvenserna av vår nyinvesteringslag. Den har fått efterföljare, säger Bertil Måbrink. Men det är just detta som jag har försökt säga. Vi har utformat den svenska politiken så att den skall underlätta för andra länder att dra nytta av vad vi gör, så att de skall följa efter. Det är därför vi är så noga med att se till att vi inte bryter mot internationella regler och förpliktelser.

Dessutom ökar regeringen trycket på de företag som verkar i Sydafrika och som har handel med Sydafrika. Vi ser nu konsekvenserna av detta. Handeln med Sydafrika minskar. Utrikeshandelsministern har också klart deklarerat att om de företag som handlar med Sydafrika inte lever upp till andan i regeringens överenskommelse och rekommendation kommer man att införa övervakningslicenser. Det är på det sättet som vi, efter reglerna, drar ner på handeln med Sydafrika. Vårt arbete kommer att fortsätta att påverka USA, Förbundsrepubliken Tyskland, Storbritannien och självklart även Israel att leva upp till solidariteten med befolkningen i Sydafrika. Det gör man bäst genom att åstadkomma beslut om sanktioner i FN:s säkerhetsråd.

Anf. 36 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Fru talman! Varje gång representanter för de svartas organisationer besöker Sverige, Karl-Erik Svartberg, ber de Sverige att införa denna totala ekonomiska bojkott, ensidigt från svensk sida. Vad jag förstår redovisar då representanter för regeringen de argument som Karl-Erik Svartberg framför.

Skulle ledarna för de svartas organisationer i Sydafrika vara så okunniga att de skulle fortsätta att driva detta krav om det, som Karl-Erik Svartberg säger, skulle strida mot internationella regler? Det skulle de naturligtvis inte göra. De är kloka män och kvinnor, som vet vad de talar om. De skulle väl inte ständigt upprepa denna vädjan till Sverige om total ekonomisk bojkott om det skulle vara alldeles omöjligt eller orimligt att genomföra den. Det är att underkänna deras kompetens och kunnighet när det gäller internationella regler.

Anf. 37 PÄR GRANSTEDT (c):

Fru talman! Sydafrikas unika ställning bland världens förtryckarregerimer behöver egentligen inte ytterligare kommenteras. Dagligen kommer påminnelser om de offer som detta system skördar i blod och i dödade. Sverige har vidtagit en unik åtgärd genom det förbud mot nyinvestering som vi har lagstiftat om, och vi har vidtagit ytterligare åtgärder sedan dess.

Det är mycket viktigt att vi ständigt är beredda att ytterligare skärpa trycket mot det sydafrikanska apartheidssystemet, ända tills målet är nått, dvs. ett Sydafrika utan apartheid, ett demokratiskt Sydafrika, där alla har samma medborgarrätt oavsett hudfärg.

Här måste vi kunna tänka oss någonting som närmar sig en handelsbojkott i en framtid. Vi har i Sverige anledning att noga studera vad som just nu händer i vårt sydliga grannland, Danmark, och de åtgärder som där vidtas – vi

kanske har en del att lära av danskarnas sätt att hantera denna fråga. Jag ser det som naturligt att den svenska regeringen mycket noga följer upp det beslut som är aktuellt i det danska folketinget.

Tills vidare tycker jag att det som utskottet säger om en strikt tillämpning av Sydafrikalagen, dvs. att några dispenser normalt inte skall ges, är mycket positivt. Jag noterar också att utskottet med anledning av en motion av mig betonar vikten av att Sverige intensifierar insatserna på det internationella planet för att få till stånd ytterligare påtryckningar mot Sydafrika.

Det finns en punkt där jag inte är nöjd, fru talman, och det är utskottets argumentation beträffande yrkande 1 i min motion U502, där jag säger att Sverige borde följa Namibiadekretet nr 1 och förbjuda import från Namibia. Visserligen är den svenska importen från Namibia mycket blygsam, men den existerar och sker i strid med detta dekret. Att förbjuda import från Namibia har ett betydande symbolvärde, eftersom det innebär att vi därmed markerar att vi anser att det är FN som har ansvaret för Namibia och inte den sydafrikanska regeringen.

Det finns inga internationella åtaganden som skulle vara något hinder för att förbjuda import från Namibia. Namibia är inte med i något GATT-avtal eller något annat handelsavtal. Att Sydafrika är det hör naturligtvis inte hit. Dess roll i Namibia är bara att vara en illegal ockupant, och det kan man bortse från.

Det är beklagligt att utskottet med en så tunn argumentering avvisar detta förslag. I övrigt gör utskottet värdefulla markeringar, och det är bra – det innebär möjligheter att ytterligare flytta fram positionerna.

Jag vill återigen säga att vi har anledning att noga följa vad som händer i Danmark och se om det kan föranleda en ytterligare skärpt hållning från svensk sida i framtiden. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 38 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Sydafrika är ett samhälle i begynnande sönderfall. Samtidigt som rapporter strömmar in om fortsatta tvångsförflyttningar, avancerad tortyr av fångar, barn som skjuts i ryggen när de flyr från polisen och skärpta befogenheter för polismakten, hör vi också hur oppositionen bygger upp alternativ förvaltning i svarta områden i takt med att apartheidförvaltningen vittrar sönder.

Den ständigt växande politiska oppositionen och UDF:s mångfald och styrka skapar ett inre tryck, som tillsammans med det yttre tryck som bl. a. Sverige förutsätts bidra med, tvingar regimen i Sydafrika att vidta åtgärder.

Bl. a. mot den bakgrunden skall man se de diskussioner som har förts om att frisläppa Nelson Mandela. Men det är tveksamt om de föreslagna reformerna över huvud taget kan betecknas som reformer. När det gäller det nya systemet med ID-kort, som skall ersätta systemet med de förhatliga passen för svarta, råder det in i det sista tveksamhet om huruvida rastillhörigheten skall finnas med eller inte på kortet. Dessutom skall kortet förses med fingeravtryck – den saken är helt klar. Visserligen tillåter man äktenskap över rasgränserna. Men var skall dessa människor bo, när bostadssegregationen över huvud taget inte har ifrågasatts? Var skall barnen i dessa äktenskap gå i skola; när skolsegregationen över huvud taget inte har

ifrågasatts? Det hävdas att undantagstillståndet har upphävts, men samtidigt antas en lag som ger inrikesministern befogenhet att förklara ett område för "unrest area". Det befriar regeringen från problemet att behöva proklamera undantagstillstånd, och polisen får genom lagen vittgående befogenheter.

Det har över huvud taget inte förts fram några förslag om att tillåta politisk verksamhet för icke-vita i Sydafrika, om att tillåta allmän och lika rösträtt – ja, inte ens om att tillåta en rätt för dessa människor att fritt gå i begravningsståg. Det tyder på att det politiska trycket utifrån på Sydafrika ännu inte är tillräckligt.

Den svenska Sydafrikalagen, som initierades och genomfördes av folkpartiet, har stiftats med flera syften. Ett av syftena har varit att skapa ett politiskt tryck. Därför har det varit viktigt att lagen skall fungera som ett föredöme och inspirera andra länder att stifta liknande lagar. Ett annat mycket väsentligt syfte har varit att göra en markering av ett moraliskt fördömande av apartheidssystemet, en markering av att Sverige inte på något sätt vill bidra till vidmakthållande av detta vidriga samhällssystem.

Andra partier hävdade, när lagen på folkpartiets initiativ instiftades, att den var meningslös, eftersom Sverige stod ensam. Det moraliska argumentet vägde då uppenbarligen lätt. Många år efter det att lagen genomförts så sades det från flera politiska håll att lagen var meningslös, då inga andra länder anslutit sig till sanktionspolitiken.

Det här argumentet har nu slutgiltigt raderats ut. Ett flertal länder har vidtagit ekonomiska sanktionsåtgärder mot Sydafrika, och i vissa fall har dessa varit mera långtgående än Sveriges åtgärder. Nu senast fattade Danmark beslut om importförbud. Sverige ligger inte längre i täten för den internationella sanktionspolitiken, utan vi har blivit akterseglade.

Politiska beslut om sanktioner mot Sydafrika handlar enbart om en politisk vilja. Är den viljan tillräckligt stark? Kan Sverige finna argument såväl för stoppande av nyinvesteringar som för import av jordbruksprodukter, liksom Danmark kan finna argument för att inom GATT:s ram stoppa importen från Sydafrika?

När utskottet påpekar att regeringen överväger en licensiering av handeln, vill vi i folkpartiet säga att vi skulle välkomna detta sena steg i den här riktningen.

Utskottets betänkande är av särskild vikt på en punkt, nämligen när det gäller hanteringen av vår Sydafrikalag. Genom den paragraf som medger dispenser och genom paragrafen om särskilda åtaganden skapas utrymme för regeringen att göra en politisk bedömning vid tillämpningen av lagen. Riksdagen uttalade i höstas att dispenser ej borde medges så länge undantagstillstånd rådde i Sydafrika, och dispenser medgavs ej heller under förra året. Nu har visserligen undantagstillståndet formellt hävts; däremot har nya lagar tillkommit som gör att tillståndet fortfarande är exceptionellt. Utskottet upprepar också i det föreliggande betänkandet att utskottet förutsätter att regeringen inte kommer att vare sig medge dispenser från gällande investeringsförbud eller medge rätt till särskilda åtaganden av det slag som åsyftas i lagens 8 §. Det är synnerligen väsentligt att den svenska riksdagen på detta sätt markerar att situationen i Sydafrika fortfarande är exceptionell och att vi inte anser att Sverige skall delta i försvaret av den

sydafrikanska vita herrefolksmakten utan tvärtom skall hjälpa till att skapa förutsättningar för en verklig demokrati i Sydafrika.

Sveriges ansvar för utvecklingen i Sydafrika är avsevärt. Det står helt klart att vårt investeringsförbud har varit av stor betydelse för det internationella samfundets agerande. De svarta och de färgade i Sydafrika kan vara tacksamma för att Sverige inte ändrade kurs under de år då Sydafrikalagen var i värre blåsväder än den är i dag och kritiserades från olika politiska håll.

Birgitta Dahl sade efter sin resa i södra Afrika att situationen i Sydafrika liknar situationen i Tyskland under nazitiden. Det borde då finnas förutsättningar för att gå vidare i sanktionspolitiken mot Sydafrika, särskilt som riksdagen förra året gav regeringen fullmakt att besluta om mindre sanktioner utan att tillfråga riksdagen.

Jag vill uttala att jag utgår från att regeringen inte kommer att bevilja fler dispenser och att regeringen inte kommer att bevilja företagen de särskilda åtgärder som åsyftas i 8 § i Sydafrikalagen och ber att få markera att folkpartiet har mycket stora förväntningar på regeringens framtida Sydafrikapolitik.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 39 CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag skall inte ta upp någon debatt med Maria Leissner om sanktionspolitikens värde. Den har diskuterats i Sverige och den har diskuterats internationellt, och jag tror egentligen inte att vi kan dra några definitiva slutsatser i den frågan förrän vi har sett utvecklingen i Sydafrika under en längre tidsperiod.

Det jag vill nämna är vad som tas upp i den moderata reservationen 2. Det är, fru talman, närmast en rättssäkerhetsfråga. Vad som inträffade var att utrikesutskottet förra året gjorde ett uttalande att man med anledning av undantagstillståndet i Sydafrika förutsatte att regeringen inte beviljar några dispenser enligt lagens 6 och 8 §§. Nu är vi i den situationen att undantagstillståndet har hävts, och trots det säger utskottet att man inte skall bevilja några dispenser på det sätt som faktiskt förutsattes när denna lag instiftades. Är detta utskottets uppfattning så hade det varit ärligare och mera förenligt med svensk rättssäkerhetstradition att göra en ändring i lagen.

Fru talman! Det är vår uppfattning att land skall byggas med lag, inte med utskottsuttalanden. Därmed yrkar jag bifall till reservation 2.

Anf. 40 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Till Carl Bildt vill jag gärna säga att jag tycker det är märkligt att moderaterna uppfattar en lag som handlar om att förbjuda investeringar i Sydafrika som en lag som skall tillåta investeringar i Sydafrika. Den paragraf som Carl Bildt syftar på handlar om att det finns en politisk möjlighet för regeringen att bevilja dispenser från lagen. Lagen innebär alltså inte att regeringen i varje enskilt fall skall bevilja undantag från den. Detta är en synnerligen märklig rättsuppfattning. Carl Bildt. Det är tvärtom så att lagen syftar till att förbjuda företags nyinvesteringar i Sydafrika. Det borde äntligen moderaterna lägga på minnet inför framtida debatter.

Anf. 41 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Fru talman! Det undantagstillstånd som vi hängde upp uttalandet på i december har formellt upphävts. Men i praktiken är förhållandena i Sydafrika precis lika fruktansvärda som då. Därför har utskottet ansett det helt motiverat att säga ifrån att den exceptionella situationen består och att polismyndigheterna fortfarande har långtgående befogenheter. För oss är det helt klart att regeringen därför bara i undantagsfall skall ge dispenser från det gällande investeringsförbudet eller sådan rätt till särskilda åtaganden som stadgas i Sydafrikalagens 8 §. Att riksdagen gör uttalanden till regeringen i en sådan fråga måste stå i full överensstämmelse med vår rättsuppfattning.

Anf. 42 CARL BILDT (m):

Fru talman! Visst kan riksdagen göra uttalanden om hur rätten och lagen skall tolkas. Men det är klart att det uppstår oro, när denna riksdagens tolkning av lagen ändras mycket snabbt. Denna lagstiftning handlar ju inte bara om att förbjuda verksamhet i Sydafrika, som Maria Leissner säger, utan också om att reglera villkoren för den verksamhet som bedrivs i Sydafrika av svenskt näringsliv, vilket för sin fortsatta verksamhet också är beroende av att kunna lägga ned en och annan krona på en och annan investering. Det har vi ju diskuterat i andra sammanhang.

Utskottet sade förra året att man så länge undantagstillståndet finns kvar där nere skall vara mycket restriktiv eller inte bevilja några dispenser alls. Sedan dess har undantagstillståndet hävts.

Nu säger utskottet att det som uttalades förra året fortfarande skall gälla med anledning av de exceptionella förhållanden som råder och med anledning av att polismakten har extraordinära befogenheter – detta trots att det som sades förra året beträffande undantagstillståndet inte gäller. Det ger ju ett intryck av att utskottet nu plötsligt har upptäckt att det råder exceptionella omständigheter i Sydafrika och att polismakten har fått vidsträckt befogenheter. Det visste vi före och under den tid undantagstillståndet gällde, och vi visste det när vi stiftade lagen. Därför syftar man nu till att förändra lagens innehåll och dess innebörd. Därmed skapar man en rättsosäkerhet.

Vi kan diskutera vad som skall vara svensk Sydafrikapolitik när det gäller de svenska företag som är verksamma där nere. Denna politik har vi en gång lagt fast. Det är möjligt att vi skall ändra den. Men då skall vi vara ärliga nog att göra det genom att ändra lagen. Om Maria Leissner tycker att detta är en underlig rättsuppfattning, vill jag bara påminna henne om att den också är folkpartiets före detta rättsuppfattning när det gäller Sydafrikalagstiftningen.

Anf. 43 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! I förarbetena till lagen står det mycket tydligt, Carl Bildt, att det är politiska bedömningar som skall ligga till grund för regeringens beslut i ärenden som berörs av lagen. Och det är just den politiska bedömningen som vi diskuterar här i dag. Jag skulle vilja höra om Carl Bildt har några argument emot den bedömning av det politiska läget i Sydafrika som utskottet har gjort.

Jag tycker att det dessutom är oerhört märkligt att moderaterna fortsätter att förvandla en lag *mot* nyinvesteringar till en lag *för* nyinvesteringar.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Svenska företags
verksamhet i
Sydafrika och
Namibia*

Anf. 44 CARL BILDT (m):

Fru talman! Maria Leissner frågar om jag gör samma politiska bedömning av läget i Sydafrika som den som återfinns i utskottets skrivning. Ja, Maria Leissner, det gör jag, och det framgår av att jag har stått bakom denna utskottets text. Vi har deltagit gemensamt i utskottsbehandlingen. Så frågan är väl mera av retorisk än av saklig karaktär.

Men man kan ju vända på frågan och ställa den till Maria Leissner. Menar Maria Leissner verkligen att det är först nu som förhållandena i Sydafrika har blivit exceptionella och först nu som polismyndigheterna har fått extraordinära befogenheter? Var inte detta fallet också 1980, 1981, 1982, 1983 och 1984? Men då krävde inte folkpartiet denna förändring. Då talade man i största allmänhet om att ändra lagtexten. Men nu skriver man in detta i utskottstexten, som om man plötsligt har upptäckt att det sydafrikanska samhället ser ut på ett visst sätt. Den förändring som har inträffat har primärt inte ägt rum i Sydafrika, utan i folkpartiets politik och framför allt – möjligtvis – i folkpartiets syn på vad som är rättssäkerhet när det gäller svenskt näringsliv.

Anf. 45 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag tror att Carl Bildt är ganska medveten om den folkpartipolitik som ledde fram till att vi, när vi satt i regeringen och – tillsammans med bl. a. moderaterna – var ansvariga för Sydafrikapolitiken, drev den tesen att det politiska läget i Sydafrika var sådant att dispenser borde medges endast i undantagsfall. Vi var alltså vid det tillfället tvungna att reservera oss på den punkten, bl. a. gentemot moderaterna.

Folkpartiet har således varit relativt konsekvent i sin uppfattning. Bortsett från det faktum att situationen i Sydafrika faktiskt har förvärrats högst remarkabelt de senaste åren – det tror jag att också Carl Bildt egentligen håller med om – är folkpartiets politik konsekvent. För den som över huvud taget är intresserad av politisk historia torde det framgå ganska klart att vi även i framtiden kommer att motsätta oss någon annan bedömning än en rent politisk när det gäller tillämpningen av Sydafrikalagen.

Anf. 46 CARL BILDT (m):

Fru talman! I botten på varje lagstiftning ligger en politisk bedömning. Det ligger i sakens natur att denna politiska bedömning kan förändras. Värderingsgrunder kan bli annorlunda och situationen kan förändras. Men detta skall då återspeglas i en förändring av lagen. Medborgarna och företagen skall kunna läsa i lagen för att få reda på vad som är rätt och fel.

Så länge vi accepterar svensk företagsamhet nere i Sydafrika, har man där rätt att ställa kravet på oss att få veta vad som gäller. Det får inte vara beroende av snabbt föränderliga utskottsmajoriteter eller opinionslägen, som kan förändras från dag till dag. Jag håller med Maria Leissner om att det finns en kontinuitet i folkpartiets politik, men den kontinuiteten är för mig något osäker. Jag kommer också ihåg hur det var under den borgerliga

regeringstiden, när vi exempelvis satt i utrikesnämnden och diskuterade om ett svenskt företag skulle få bygga toaletter för de anställda eller inte. Diskussionen handlade om huruvida dessa toaletter stärkte eller försvagade apartheidsystemet. Jag uppfattade inte en sådan sak som relevant i de stora och avgörande frågeställningarna.

Min fråga till Maria Leissner är om folkpartiet vill driva ut de svenska företagen ur Sydafrika. Om det är fallet, säg det då klart ut och medverka till en ändring av lagen. Då agerar hon på ett sätt som är förenligt med folkpartiets före detta rättsuppfattning.

Anf. 47 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Jag tycker det står helt klart, som jag också sade i mitt anförande, att lagen för folkpartiet har två syften, dels att Sverige skall agera som ett föredöme för andra länder, dels att vi skall uttala ett moraliskt fördömande av apartheidsystemet i Sydafrika. Uppenbarligen har moderaterna inte samma känsla bakom sitt engagemang i förhållandena i Sydafrika. Vi får säkert anledning att här i kammaren senare återkomma till debatten om Sydafrika.

Anf. 48 CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tror nog att vi har samma engagemang vad gäller förhållandena i Sydafrika. Det är oförsynt av Maria Leissner att antyda något annat. Detta är, Maria Leissner, i grunden en rätts säkerhetsfråga. Lagen syftar inte primärt till att visa ett moraliskt engagemang i Sydafrikafrågorna. Det kan vara vårt syfte när vi stiftar lagen, men som den är skriven har den till syfte att upplysa svenska medborgare och företag om vad som är rätt och fel. När de har läst lagen skall de också veta vad som gäller. Och vad som gäller skall inte plötsligt förändras utan att också lagen förändras. Det är, som jag sade, en rätts säkerhetsfråga. Jag tycker att folkpartiet har låtit det hela skena iväg litet för långt, när man plötsligt med snabbt skiftande motiveringar vidtar åtgärder som i realiteten innebär att man vill rycka undan grunden för sin egen lagstiftning.

Jag noterar att Maria Leissner inte svarade på min fråga, nämligen om folkpartiet vill driva de svenska företagen ut ur Sydafrika och därmed de facto rycka undan grunden för den Sydafrikapolitik som fördes av folkpartiet i regeringsställning, då denna lag ursprungligen stiftades. Den hade inte till syfte att driva de svenska företagen ut ur Sydafrika, utan den hade till syfte att begränsa deras verksamhet och expansion. Det är ett syfte som jag tror att många instämmer i.

Anf. 49 MARIA LEISSNER (fp):

Fru talman! Självklart ställer vi i folkpartiet oss bakom övervintringspolitik. som det råder en bred politisk enighet om. Denna politik går ut på att företagen skall ha möjlighet att finnas kvar i Sydafrika och övervintra där, medan vi väntar på att det skapas demokratiska förhållanden. Däremot verkar det som om moderaterna med sitt resonemang om rätts säkerhet antyder att de inte ställer upp på övervintringspolitik utan tvärtom vill tillåta en sådan expansion av de svenska företagens verksamhet i Sydafrika

att det är fråga om en tillväxt på de svartas bekostnad. Det är en tillväxt som vi vet kommer att inträffa, om vi tillåter företagen att investera fullständigt fritt.

Jag tycker fortfarande det är oerhört märkligt att man kan tolka en lagtext, som handlar om att regeringen har politisk möjlighet att om den så vill bevilja dispens, så att den förvandlas till en tvingande nödvändighet för regeringen att i varje fall bevilja dispenser för företag att investera i Sydafrika. Det är fullständigt givet att moderaterna är konsekventa i sitt resonemang, när de ständigt motsätter sig den lag som gäller nyinvesteringar i Sydafrika. Att föra den typen av resonemang är ytterligare ett sätt att obstruera mot lagen.

Anf. 50 CARL BILDT (m):

Fru talman! Det är möjligt att man på sina håll ibland upplever kraven på rättssäkerhet som en obstruktion av den politiska viljan. Men det ligger de facto, Maria Leissner, i ett demokratiskt samhälles natur. Det tycker jag vi skall vara stolta över.

Det grundläggande är att Maria Leissner och andra förra året sade, att vi så länge undantagstillstånd råder skall vara mycket sparsamma med att ge dispenser enligt 6 och 8 §§ i lagen. Det kunde ligga mycket i det, i det läge som då rådde. Sedan dess har undantagstillståndet upphört, och nu säger folkpartiet att man skall tillämpa samma politik, fast med andra argument. Och så motiveras detta med att det råder exceptionella omständigheter i Sydafrika.

Det har alltid – åtminstone sedan apartheidsystemet institutionaliserades i slutet av 1940-talet – rått exceptionella och vidriga omständigheter i Sydafrika. Därför ser jag inget skäl till att folkpartiet nu skall lägga om sin politik i förhållande till vad den var 1985, vad den var 1984, 1983 och 1982, ända tillbaka till dess man stiftade denna lag.

Skall man lägga om politiken, skall man göra det genom att kräva en ändring i lagen och inte genom att på detta sätt göra ett, låt vara litet, övergrepp mot de rättsstatliga principer som brukar förena åtminstone oss på den borgerliga kanten.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om utrikesutskottets betänkande 25.)

Anf. 51 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera utrikesutskottets betänkande 25 om viseringsfrihet mellan Sverige och USA.

Viseringsfrihet mellan Sverige och USA

Anf. 52 BO HAMMAR (vpk):

Fru talman! Den fråga vi övergår till att diskutera nu har väl inte samma dignitet som Sydafrikadiskussionen, men den kan ändå ha ett visst principiellt intresse.

För att undvika alla missförstånd vill jag mycket klart markera att vi i vpk

är anhängare av öppna, ja helst rivna gränser mellan länderna. Människor skall kunna resa fritt. Visum- och passtväng skall avskaffas så långt det över huvud taget är möjligt.

Vi har således inte aktualiserat frågan om visumbestämmelserna mellan Sverige och USA för att skapa ökat krångel. Tvärtom menar vi att strävan skall vara att samma visumfrihet som gäller för USA-medborgare som besöker Sverige också skall gälla svenska medborgare som vill besöka USA.

I praktiskt taget alla sådana här sammanhang brukar principen om ömsesidighet gälla. Så inte i vårt förhållande till Amerikas förenta stater. Där präglas våra relationer olyckligtvis av underdånighet och eftergivenhet inför supermakten.

Det är fritt fram för USA-medborgare att resa hit. Svenska medborgare som vill besöka Förenta Staterna eller tvingas mellanlanda på någon av landets flygplatser måste däremot underkasta sig förnedrande förhör. Medlemskap i ett av denna riksdags partier jämställs närmast med s. k. skamliga sjukdomar eller kriminalitet. Ja, ibland tillämpas t. o. m. principen om s. k. *guilt by association*. Ha inte en moster som prenumererar på Ny Dag eller en son som förstamajtalar för vpk, om du vill undvika att väcka de amerikanska konsulära myndigheternas misshag!

Nu överlever säkert vpk-anknutna svenska medborgare förbudet mot att besöka USA. Det är inte därför vi väckt vår motion. Vi har gjort det därför att det ojämlika förhållandet mellan USA och Sverige är vanhedrande och kränkande för vårt land. Om man i USA inte är beredd att avskaffa visumtvånget för svenska medborgare, bör vi kräva visum av amerikanska medborgare som skall besöka Sverige. Självklart skall vi som demokratiskt land däremot inte anställa politiska förhör med USA-medborgare som vill resa hit.

I brist på principiell argumentering säger utrikesutskottets majoritet att det vore opraktiskt med visumtvång. Naturligtvis, men det är inte vi utan Förenta Staternas myndigheter som är opraktiska. Och är det då inte också opraktiskt att sovjetiska och många andra länders medborgare måste ha visum för att komma hit? Jo, visst är det så, och därför bör vi söka uppnå avtal om visumfrihet. Men sådana avtal skall vara ömsesidiga.

Vi kan sålunda från vpk:s sida inte acceptera ett avtal som innebär att svenska medborgare behöver visum för att resa till exempelvis Sovjetunionen, medan visum inte skulle krävas till Sverige för sovjetiska medborgare. Jag kan försäkra att vi från vpk:s sida aldrig skulle acceptera om sovjetiska myndigheter anställde politiska förhör med svenska medborgare för att bevilja visum eller om man diskriminerade något politiskt parti.

Vissa negativa exempel, både på sovjetisk och på svensk sida, har tyvärr förekommit, och då har vi från vpk reagerat. Det vore mycket klädsamt, om t. ex. moderata samlingspartiet reagerade på samma sätt mot politisk diskriminering från amerikansk sida mot svenska medborgare. Carl Bildt har redan hunnit lämna kammaren, men han har ju goda kontakter i Washington och han kanske vid något av sina USA-besök kunde ge en föreläsning om Sveriges syn på demokrati.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-reservationen vid utrikesutskottets betänkande nr 25.

Anf. 53 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Jag ber fru talmannen och kammarens ledamöter om tillgift, om jag icke lyckas utnyttja all den tid jag har anmält för detta inlägg i debatten.

I likhet med utskottets övriga ledamöter delar jag Bo Hammars och vpk:s syn, att ömsesidig viseringsfrihet mellan länder är den bästa ordningen för umgänget mellan olika nationer och folk, men ändå vill jag avstyrka den vpk-reservation som är fogad till utrikesutskottets betänkande 25. Avstyrkandet kan i detta ljus verka ologiskt, men icke förty är det ett riktigt ställningstagande av ett avgörande skäl, nämligen folkrätten. Enligt folkrätten bestämmer varje stat själv vilka regler som skall gälla för inresa till landet. Lika litet som vi vill att andra stater skall lägga sig i hur vi skall ha det med visering eller inte visavi andra nationer, lika litet kan vi, anser utskottets majoritet, lägga oss i hur andra länder löser viseringsfrågan hos sig internt – i detta fall, som vpk har tagit upp, USA.

Fru talman! Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan, vilket alltså innebär avslag på vpk-reservationen.

Anf. 54 BO HAMMAR (vpk):

Fru talman! Axel Andersson säger att folkrätten innebär att varje land självt bestämmer när det gäller visumfrågor, och det är en fullständig självklarhet. Men det finns också en praxis som betyder att vi har en ömsesidighet i vad gäller viserings- och passbestämmelser. En sådan ömsesidighet har vi i förhållande till Sovjetunionen och den kinesiska folkrepubliken, för att nämna ett par andra stormakter, men det har vi av någon anledning inte i förhållande till Amerikas förenta stater. Jag undrar bara: Varför har vi inte denna ömsesidighet?

Jag har försökt ta upp vissa principiella frågor, som jag ändå tycker att Axel Andersson borde fundera över. Det är alldeles riktigt som utrikesutskottet säger, att man måste vara praktisk i politiken och också i utrikespolitiken, men det är väldigt farligt, tror jag, om vi har en utrikespolitik och internationella relationer som för mycket dikteras av praktiska omständigheter och för litet av vissa grundläggande principer, som vi bör upprätthålla inte minst som ett neutralt och alliansfritt land.

Anf. 55 AXEL ANDERSSON (s):

Fru talman! Bo Hammars inlägg har icke föranlett mig att ändra uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utrikesutskottets betänkande 17

Mom. 4 (fusionsforskningsamarbete med EG)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 41 för reservation 1 av Gunnel Jonäng och Görel Thurdin. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (Sveriges förbindelser med EG)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Margaretha af Ugglas m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Vissa minoritets-
frågor m. m.*

Mom. 6 (svensk vitbok om relationerna med EG)

Utskottets hemställan bifölls med 201 röster mot 108 för reservation 3 av Margaretha af Ugglas m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande 26

Mom. 1–3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (handel med fisk m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 48 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion U507 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (omförhandling av överenskommelsen)

Utskottets hemställan bifölls med 266 röster mot 43 för reservationen av Görel Thurdin och Anna Wohlin-Andersson. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Utrikesutskottets betänkande 18

Mom. 3 (ekonomisk bojkott av Sydafrika)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 14 för reservation 1 av Oswald Söderqvist. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (dispensreglerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Carl Bildt m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande 25

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 13 för reservationen av Bertil Mäbrink. 1 ledamot avstod från att rösta.

Talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

6 § Vissa minoritetsfrågor m. m.

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1985/86:21 om vissa minoritetsfrågor m. m.

Anf. 56 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! I utrikesutskottets betänkande 1985/86:21 behandlas vissa minoritetsfrågor. Jag avser att här ta upp de frågor som gäller situationen för

Sovjets judar samt den turkiska minoriteten i Bulgarien. Först till Sovjets judar.

I januari väcktes här i riksdagen en motion från fem partier med två underskrifter från varje parti om Sovjets judar, deras rätt att utvandra till Israel, deras rätt att utöva religion och kultur samt andra frågor.

Vi har behandlat dessa frågor flera gånger i vår kammare, och det är vi glada för. Så länge judarnas situation i Sovjetunionen inte har förändrats är det vår plikt och vår önskan att fullfölja den här frågan i Sveriges riksdag.

20 % av världens judar bor för närvarande i Sovjetunionen. Enligt FN-beslut 1947 upprättades staten Israel. Enligt samma beslut infördes också bestämmelsen om rätt att utvandra till Israel. Så kan man också göra när det gäller varje annat land i världen än Sovjetunionen. För att kunna utvandra till Israel, eller över huvud taget begära utrescstillstånd, fordras en inbjudan från en anhörig i Israel. Får man inte det tillståndet – och tillstånd är i dag sällsynta, de har blivit färre och färre år från år – räknas man så småningom till gruppen refusniks. Man har förvägrats tillstånd att utvandra till Israel. Den sociala situationen blir svår. Man förlorar sitt arbete, och ofta förlorar också maken eller maken arbetet. Det blir svårt att utöva sin religion, att studera hebreiska, att undervisa i hebreiska och över huvud taget utöva sin kultur.

Det här har vi uttalat oss om, och det är, som jag sade, verkligen tillfredsställande att alla fem partierna i Sveriges riksdag enligt skrivit under motionen.

Utskottet konstaterar också att det finns fog för påståendet att de judar som begärt att få utvandra till Israel utsätts för en diskriminerande behandling. Detsamma gäller deras familjer. Jag vill påminna om att Sovjetunionen har skrivit under FN:s deklARATION och ESK-resolutionen från Helsingfors 1975. När vi anmärker på judarnas situation säger man från sovjetisk sida att detta är en inblandning i statens inre angelägenheter. Enligt beslutet är detta dock inte fallet. Man kan inte betrakta brott mot mänskliga rättigheter som en varje stats inre angelägenhet. Så är det inte. Det är vår skyldighet att påpeka brott mot mänskliga rättigheter var i världen de än begås.

Jag vill i detta sammanhang också redovisa att vi i samband med Bernkonferensen om mänskliga rättigheter och mänskliga relationer hade en sidokonferens mellan 14 europeiska nationers parlament, vilken arbetade för Sovjetunionens judar. Målet var naturligtvis att uppvakta de olika i Bernkonferensen deltagande nationernas delegationer med anledning av Sovjetjudarnas svåra förhållanden. Vi vet också att det i Europarådet föreligger en enig resolution – Kurt Hugosson är ordförande i delegationen.

Herr talman! Eftersom vi har fått ett så positivt svar av utskottet – utskottet skriver ju att det tar för givet att regeringen kommer att fortsätta i vår anda – har jag naturligtvis inget eget yrkande. Däremot anser jag att vi varje gång vi i kammaren har tillfälle att tala om frågor som berör mänskliga rättigheter har skyldighet att ta till orda.

Därmed går jag över till nästa ämne, den turkiska minoriteten i Bulgarien. Här har jag ensam en motion från januari. Den turkiska minoriteten i Bulgarien – turkarna har bott i Bulgarien sedan 1300-talet, om jag inte minns

fel – har en svår situation. Bulgarerna försöker assimilera den turkiska minoriteten. Man vill naturligtvis gärna behålla sin identitet, och det vill givetvis också dessa turkar. Bulgarerna försöker framtvinga namnbyte, störa den turkiska identiteten, minska eller försvåra utövandet av den muslimska religionen, muslimska seder och bruk. Man kan i mycket se en parallell till förhållandena för Sovjetunionens judar.

Även bulgarerna har skrivit under ESK-resolutionen från Helsingfors, och de har naturligtvis samma skyldighet att ta hänsyn till denna minoritet som till övriga minoriteter. Utskottet är av samma uppfattning. Utskottet säger att det liksom beträffande judarna i Sovjet inte är fråga om en enstaka stats inre angelägenheter utan att vi har anledning att påkalla missförhållandena varhelst de förekommer och försöka bidra till en bättre tingens ordning.

Jag vill i det här sammanhanget hänvisa till den rapport från Amnesty International som skildrar händelser i samband med den s. k. bulgariseringsprocessen. Denna tycks ha kulminerat under slutet av 1984 fram till mars 1985. Enligt denna rapport skulle polis och militär natten mellan den 22 och den 23 december 1984 med hundar och stridsvagnar ha omringat en by vid namn Gorski Izvor, som bebos av enbart etniska turkar. Varje hushåll fick besök, varvid man överlämnade nya identitetsbevis där de turkiska namnen hade bytts mot bulgariska. Ett par dagar senare – den 24 december! – gick en fredlig demonstration, med turkiska deltagare från omkringliggande byar, som protest mot bulgariseringen till stadshuset i det närliggande Benkovski. Amnesty International rapporterar att myndigheterna lät öppna eld mot demonstranterna. Sex människor lär ha dödats och ett fyrtiotal skadats.

Därtill rapporteras att man i förväg låtit arresteras sådana som förmodades aktivt motsätta sig namnbytesaktionen. Vidare anges att moskén i Gorski Izvor stängdes med våld ett par veckor senare. Minareten förstördes, och byggnaden lär sedan dess användas som lagerlokal för tobaksvaror.

Utskottet har även här instämt i mitt yrkande. Utskottet uttalar att den svenska regeringen skall fullfölja sin kamp för minoriteters rätt. Därmed, herr talman, är jag nöjd och tacksam.

I detta anförande instämde Kurt Hugosson (s), Bengt Silfverstrand (s) och Hadar Cars (fp).

Anf. 57 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Herr talman! Som Elisabeth Fleetwood riktigt konstaterade har utrikesutskottet behandlat såväl fempartimotionen om judarnas situation i Sovjetunionen som motionen om situationen för den turkiska minoriteten i Bulgarien på ett oerhört positivt sätt. Jag kan därför helt kortfattat slå fast att Sverige i olika internationella fora och på skilda nivåer kommer att också fortsättningsvis med skarpa reagera mot de missförhållanden som råder. Vi kan konstatera att de mänskliga rättigheterna kränks. Det gäller både i fråga om judarnas situation i Sovjetunionen och i fråga om den turkiska minoritetens levnadsförhållanden i Bulgarien.

Så sent som för bara någon månad sedan hade vi en interpellationsdebatt här i riksdagen då också statsministern klart slog fast att Sverige vid ett flertal olika tillfällen tagit upp frågan om judarnas situation i Sovjetunionen och att

så kommer att ske också i fortsättningen.

Herr talman! Jag nöjer mig med att yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 58 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Enigheten i kammaren är stor i dessa frågor. Jag skall därför bara kort säga att jag kan i allt instämma i vad Elisabeth Fleetwood sade om den helt otillfredsställande situationen för de judar som vill lämna Sovjetunionen. Det är en skamfläck att de inte ges möjlighet att göra det.

Jag vill också helt kort, herr talman, beröra turkarnas situation i Bulgarien. Jag vill erinra om att Bulgarien har skrivit under de avgörande avtalen, bl. a. 1966 års FN-konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och Helsingforsdokumentet, som innehåller bestämmelser om skydd för minoriteter. Detta har uppenbarligen inte den bulgariska regeringen tagit ad notam.

Börje Stensson hade här i kammaren en frågedebatt för nu ett år sedan med dåvarande utrikesministern Lennart Bodström. Jag hoppas att den debatten bidrog till att Lennart Bodström, som han lovade, tog upp den här frågan med de bulgariska myndigheterna. Den form av förtryck av en minoritet som förekommit och alltjämt torde förekomma är totalt oacceptabel, och vi utgår ifrån att regeringen noga kommer att följa utvecklingen och vidta de åtgärder som läget kräver. Dessutom utgår vi ifrån att regeringen även fortsättningsvis kommer att hålla kammaren väl informerad om utvecklingen för den turkiska minoriteten i Bulgarien.

Anf. 59 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Också vänsterpartiet kommunisterna har haft företrädare bakom den fempartimotion om judarnas situation i Sovjetunionen som här är föremål för diskussion. Jag vill bara understryka att vi från vårt parti är tillfreds med utskottets skrivning. Jag vill också betona vad tidigare talare har sagt, nämligen att frågan om mänskliga rättigheter icke är en intern nationell fråga. Inte minst för Sverige som neutralt alliansfritt land är det av stor betydelse att slå vakt om principen om icke inblandning i andra länders inre angelägenheter, men det finns internationella konventioner och avtal när det gäller mänskliga fri- och rättigheter som de flesta länder har skrivit under, varigenom de också bekräftat att detta är frågor för hela det internationella samfundet och att protester och aktioner i sådana frågor icke kan stämplas som inblandning i något annat lands interna angelägenheter.

Vi är som sagt tillfreds med utskottsbetänkandet, och jag vill bara i förbifarten göra en notering när det gäller de judar som vill utvandera från Sovjetunionen. Jag hoppas att det icke på något sätt skall uppfattas som något försvar för den sovjetiska politiken, men jag tror att det kanske skulle underlätta om man fick en reglering av situationen i Mellanöstern, om man fick ett slut på den israeliska ockupationspolitiken mot arabiskt territorium och fick en garanti för att de människor som vill utvandera till Israel självfallet skall ha rätt att göra det men därmed icke rätt att få bosätta sig på ockuperat arabiskt territorium. Detta är också en viktig fråga, och det är inte någon ursäkt för den politik som bedrivs från sovjetisk sida och från andra länders

sida, men det finns anledning att göra denna markering i detta sammanhang.

Det har här också tagits upp andra problem vad gäller nationalitetsfrågorna i Europa. Det finns anledning att kritiskt granska den turkiska minoritetens ställning i Bulgarien. Där tycks det ha förekommit övergrepp. Tyvärr är detta problem inte begränsat till bara något enskilt land, utan man har fortfarande ute i en rad europeiska länder – icke bara i Östeuropa utan också i Västeuropa – svårigheter att formulera en riktig minoritets- och nationalitetspolitik. För oss i Västeuropa gäller det bl. a. invandrarfrågorna, men det finns också i västeuropeiska länder minoriteter som upplever sig som förtryckta. Jag tycker att detta också bör påpekas i det här sammanhanget.

Samtidigt menar jag att man även skall notera de framsteg som faktiskt har gjorts, inte minst på Balkan, för att lösa minoritetsfrågorna. Vi har alla läst om de orimliga förhållanden som rådde i Balkanländerna och om den krutdurk som Balkanländerna, inte minst på grund av nationella motsättningar, utgjorde tidigare, t. ex. under förkrigstiden. På många sätt har man kommit till rätta med dessa problem. Jag vill särskilt peka på Jugoslavien – trots de svårigheter som i dag föreligger när det gäller den sydligaste delen av Kosovo-provinsen – som ett mycket framgångsrikt exempel när det gäller att lösa svåra nationalitetsproblem. De finns där fortfarande, och de brister ut ibland i svåra konflikter. Men det finns ändå en ambition att på ett demokratiskt sätt tillförsäkra alla nationaliteter möjlighet att delta i samhällets utveckling.

Anf. 60 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas att det verkligen stämmer, som Bo Hammar sade, att det här naturligtvis inte är fråga om – och jag uppfattar det inte heller så – något angrepp när det gäller möjligheterna för Sovjets judar att begära och få utresetillstånd.

Men jag tror att det är mycket olyckligt om vi kopplar dessa mänskliga rättigheter till en reglering i Mellanöstern. Jag tror inte att vi premierar mänskliga rättigheter, att vi hjälper Sovjets judar, genom att koppla dessa mänskliga rättigheter till några andra frågor. Om vi gör det, kan vi ta upp andra härdar i världen, t. ex. Afghanistan, som också skulle kunna påverka den här situationen. Det finns naturligtvis många problem på vårt klot. Men vad vi här och just nu behandlar är möjligheten att hjälpa till för att öka kvoten och helt enkelt skapa fullständiga mänskliga rättigheter vad beträffar rätten att utvandra från Sovjet till Israel eller till andra länder. Det är alltså min fasta förvisning att vi icke skall koppla detta till någon annan fråga. Om vi gjorde det, skulle vi därmed försvåra möjligheterna att arbeta när det gäller denna nu aktuella fråga.

Anf. 61 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Som jag underströk i mitt tidigare inlägg gör jag heller inte någon sådan koppling. De sovjetiska judarnas odiskutabla rätt att få utvandra är *en* sak – det är en rätt som vi måste slå vakt om. Vad jag också ville försöka erinra om är bara en naturlig känsla, som t. ex. kan finnas på den ockuperade Västbanken i Palestina. Palestinierna säger: Här arbetar ni för rätt till emigration. Men vi vill befria vårt land, och här kommer alltså nya

bosättare från Europa och Amerika och slår sig ned på ockuperat palestinskt område.

Jag tror att det vore mycket oklokt av oss att inte observera också den reaktion som kan finnas på arabiskt håll. Och jag tror inte att vi utan vidare skall stämpla detta som någon antisemitisk eller rasistisk reaktion. Det är i stället en reaktion mot att det kommer främmande människor och slår sig ned på ett ockuperat territorium.

Detta är en annan fråga och förändrar inte vår inställning vad gäller de sovjetiska judarna. Men jag tror att vår hållning i denna viktiga principfråga förstärks om vi samtidigt mycket klart slår vakt om palestiniernas rättigheter och kräver att Israel skall lämna ockuperat område. Vår position och våra möjligheter att nå effektiva resultat i vårt arbete underlättas om vi har en sådan inställning.

Anf. 62 ELISABETH FLEETWOOD (m) replik:

Herr talman! Det är bra, Bo Hammar, om ni inte har någon koppling mellan de här frågorna. Men i och med att ni inledde ert anförande med att säga att ni hoppades att något missförstånd inte skulle uppstå på grund av att ni drog upp den här frågan om palestinierna, så hyste ni själv tydligen i det ögonblicket farhågan att så skulle kunna ske. Det är därför som jag vill understryka att detta kan ske och att vi skall hålla de här frågorna isär.

Jag konstaterar således än en gång att jag vill se denna fråga om mänskliga rättigheter frikopplad från andra frågor. Jag tror att det är så vi arbetar snabbast och bäst för att komma framåt.

Anf. 63 BO HAMMAR (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill i all korthet säga till Elisabeth Fleetwood att jag gjorde detta understrykande just på grund av bitter erfarenhet av att en berättigad kritik av Israels politik så ofta missbrukas. Man anklagas för antisemitiska inställningar och för nonchalans av andra viktiga problem i fråga om de mänskliga rättigheterna. Man måste dock kunna ta upp olika frågor och kämpa för mänskliga rättigheter på olika plan, vad gäller både den judiska befolkningens rättigheter och det palestinska folkets rättigheter, utan att detta skall misstänkliggöras. Jag vet att detta ofta har skett, och därför gjorde jag detta understrykande.

Anf. 64 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Centerpartiet står också bakom denna motion som gäller judarna i Sovjet. Jag inskränker mig här till att instämma i de synpunkter som Elisabeth Fleetwood har framfört.

Jag vill också passa på att informera om att samtliga partiers kvinnoförbund har engagerat sig på olika sätt i frågor som rör judarna i Sovjet. I april besökte t. ex. representanter för samtliga kvinnoförbund Sovjets ambassad för att söka utverka utresetillstånd för en enskild judinna, Ida Nudel. Vi överlämnade också ett upprop som var undertecknat av kvinnoförbunden och av fackliga organisationer. Jag tyckte att det var angeläget att lämna denna information i sammanhanget.

Anf. 65 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag vill bara understryka för Bo Hammar att en förutsättning för fred i Mellersta Östern måste vara förhandlingar, som i sin tur bygger på att alla staters rätt erkänns av alla i området berörda stater. Så länge som en stor del av arabländerna vägrar att erkänna Israels rätt att existera, kanske man inte heller kan räkna med att förhandlingar om de ockuperade områdena kan komma till stånd.

Anf. 66 TALMANNEN:.

Detta ligger litet vid sidan om ämnet.

Anf. 67 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Ja, men det var Bo Hammar som först tog upp frågan.

Anf. 68 BO HAMMAR (vpk):

Herr talman! Jag instämmer i att detta ligger litet vid sidan av ämnet, men jag tog upp det mer som en principiell fråga om de mänskliga rättigheterna. Nu kommer Hadar Cars in på ett bredare problem, som jag inte skall fortsätta att debattera. Jag vill ändå förklara att det som är avgörande för att man skall åstadkomma fredliga förhållanden i Mellanöstern är att Israel erkänner den palestinska nationaliteten och den palestinska nationen.

Anf. 69 KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Jag hade inte för avsikt att delta i denna debatt, men jag vill säga att det är utomordentligt värdefullt att samtliga fem partier i Sveriges riksdag i en motion har kunnat ställa sig bakom kravet på respekt för de mänskliga rättigheterna som Europarådet enhälligt har antagit. Jag vill därför understryka, att vad utrikesutskottets betänkande handlar om och vad motionären har framfört är att vi skall respektera de mänskliga rättigheterna.

Det gäller för det första att tillåta judarna i Sovjetunionen att leva utan att bli diskriminerade och att åtnjuta rätten att utöva sin judiska religion och sina kulturella traditioner samt undervisa i och studera hebreiska, för det andra att upphöra med spridande av antijudisk propaganda, för det tredje att frige alla judiska samvetsfångar och för det fjärde att tillåta de judar som så önskar att utvandra till Israel eller andra länder.

Det är respekten för de mänskliga rättigheterna som jag med stor tillfredsställelse noterar att ett enhälligt utskott har ställt sig bakom. Det är olyckligt för denna debatt om man i sammanhanget för in frågor som har med krissituationen i Mellersta Östern osv. att göra. Detta är två helt skilda saker. Om vi blandar ihop respekten för de mänskliga rättigheterna och en svår internationell krissituation, för vi inte debatten framåt.

Låt mig bara avslutningsvis säga följande beträffande den turkiska minoriteten i Bulgarien, som också den har varit föremål för behandling i Europarådet. Ett enigt Europaråd har ställt sig bakom en resolution i ämnet. Frågan kommer upp till ny behandling under Europarådets session första veckan i juli. Då kommer det att anordnas en stor hearing med representanter för de turkiska minoriteterna samt journalister som har varit på platsen.

Även detta är alltså en fråga som liksom den judiska frågan är föremål för kontinuerlig uppföljning av Europarådet.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölles.

*Internationella
åtgärder för
skydd av barn*

7 § Internationella åtgärder för skydd av barn

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1985/86:22 om internationella åtgärder för skydd av barn.

Anf. 70 GUNNEL JONÄNG (c):

Herr talman! Det finns få ting som är så grymma som när oskyldiga barn utnyttjas och exploateras, när de får lida för vuxna människors spekulation eller när de offras som handelsvara för att rädda sina syskons existens. Man känner en uppgivenhet när man ser och hör om 50, kanske 100 miljoner, barnarbetare i världen. När man annars möter lidande och nöd vill man ingripa och försöka göra någonting, men detta omfattande barnarbete är så svårt att komma åt. Barns lidande blir nästan outhärdligt att se och ta del av.

Men vi måste reagera och vi måste agera och sätta in all kraft för att skydda barnen i världen.

Vad händer med alla dessa barnarbetare? Miljoner av dem har ingen framtid över huvud taget. De säljs av sina fattiga föräldrar eller hyrs ut. Ofta bryts då kontakten mellan barn och föräldrar. Barnen blir helt utlämnade och övergivna. De drivs av samvetslösa arbetsförmedlare och företagare till att arbeta långt utöver sin psykiska och fysiska förmåga. De arbetar i dåliga arbetsmiljöer. Flickor som sitter stilla i tolv timmar per dag förlorar ofta förmågan att gå och mattväverskorna i Asien blir blinda av ett för ögonen alltför krävande arbete. Deras kroppar deformeras.

Barnarbetarna hamnar i en ond cirkel. De har ingen framtid. Samtidigt som vi genom FN lägger ned stora summor på att undanröja analfabetismen i världen blir dessa barnarbetare nya analfabeter. De får aldrig ordnad skolgång, de får inte lära sig läsa och skriva. Därmed raderas också deras möjligheter på en framtida arbetsmarknad. Samtidigt innebär barnarbetet och den bristande skolgången att de barn som genom utbildning skulle ha blivit en resurs i sitt eget samhälle tvärtom blir en börda, och samhället förlorar på sikt i kraft och utveckling. Barnarbetet skapar också arbetslöshet bland vuxna.

Vi har faktiskt aldrig förut här i riksdagen behandlat frågan om barnarbete. Detta är beklagligt! Regeringen har inte tagit upp detta i någon proposition. Någon motion har heller inte väckts i frågan. Jag väckte min motion i januari sedan jag precis före motionstidens utgång sett ett reportage i TV:s Aktuellt och fick upp ögonen för den situation som många barn i världen befinner sig i.

Nu måste vi verkligen ta igen vad som försummats! Jag förväntar mig att regeringen med kraft tar upp barnarbetet i internationella fora, och detta

förutsätter även utskottet. Vi måste alla hjälpa till att skapa opinion.

Utskottet har behandlat motionen välvilligt och säger att det finns anledning för Sverige och likasinnade länder att aktualisera frågan om missbruk av barnarbetskraft i internationella sammanhang.

Vi har också från centern tagit upp barns situation i krig och möjligheterna att skydda dem. Jag tog upp denna fråga i en motion för några år sedan, och vi har nu i år återkommit med en motion från centerpartiet.

Det finns FN-deklarationer om barnens rätt och skydd. Men det är inte tillräckligt med dessa deklarationer. Det behövs ett starkare skydd – en konvention, som t. ex. Röda kors-konventionerna om bl. a. behandling av sårade i krig och om krigsfångars behandling. UNICEF har uttalat att en av dess ambitioner måste vara att verka för erkännande av barn som en neutral fredszone.

En sådan konvention bör även ha till syfte att skydda barn som utnyttjas i krig. Enligt Genèvekonventionen är det inte tillåtet att rekrytera barn under 15 år till väpnade styrkor, men vi vet att många länder bryter mot denna regel. Barn används för att röja minfält och övas från späda ålder i olika stridsmoment. Vi måste skydda barn mot sådant förtryck och förhindra att barn under 18 år skickas ut i krig eller till militära övningar.

Herr talman! Vi har mycket att göra i riksdag och regering, som enskilda individer och som medlemmar i olika organisationer. Vi måste göra allt som står i vår förmåga för att skydda världens barn och ge dem en framtid.

Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Mänskliga rättigheter

Föredrogs utrikesutskottets betänkande 1985/86:23 om mänskliga rättigheter.

Anf. 71 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Mänskliga rättigheter handlar inte bara om vissa länders regeringars förhållande till sitt lands invånare, som Elisabeth Fleetwood så riktigt påpekade. Mänskliga rättigheter handlar om en grundinställning hos oss alla i vårt förhållande till våra medmänniskor – i vårt eget land och i alla andra länder. Det handlar om kunskaper om andra människor för att nå ökad förståelse. Det handlar om vilja till solidaritet, en vilja som visar sig i skriftliga viljeyttringar för att påverka eller utfästa men också i viljeyttringar genom konkret handling.

I FN:s arbete har det visat sig många gånger hur svårt det är att nå överenskommelser mellan alla stater när det gäller begrepp som innesluts i mänskliga rättigheter, t. ex. rätten till liv – jag tänker då på dödsstraffet – rätten till frihet och personlig säkerhet, förbud mot slaveri, tortyr och omänsklig behandling, rätten till yttrandefrihet och religionsfrihet. Det har

ingåtts åtskilliga konventioner, dokument har skrivits under, men då kontrollen är nästan omöjlig har vissa länder inte känt sig bundna i handling till undertecknade dokument.

Trots alla vackra deklamationer gör en mängd stater sig skyldiga till brott mot de mänskliga rättigheterna. Jag tänker inte räkna upp alla tänkbara och kända brott och inte heller namnge några länder. Jag konstaterar bara sorgset att så är fallet.

Centerpartiets motion om de mänskliga fri- och rättigheterna innehåller ett flertal förslag till åtgärder, och jag tänkte ta upp några av dem i mitt anförande.

Vi anser att länder som Sverige och övriga nordiska länder kan vara ett slags förebild när det gäller begreppet demokrati och att vi därför här i Norden skall verka för att sprida kunskap om den frihet som inryms i det begreppet. Vi har därför föreslagit att Sverige tillsammans med andra nordiska länder skall ta initiativ till ett FN-universitet för demokrati och mänskliga rättigheter. Syftet med universitetet skulle vara att sprida kunskap om hur de demokratiska organen kan byggas upp, hur fria val kan genomföras och hur skyddet för mänskliga rättigheter kan stärkas. Det här universitetet skulle också kunna bli ett stöd i länders strävan mot demokrati från att tidigare ha varit diktaturer. Utbildning ger kunskaper som påverkar attityder, och i det här fallet gäller det attityder till medmänniskorna.

Inom centerpartiet är vi medvetna om att det finansiella läget liksom det politiska just nu inte är det allra bästa för att kunna få beslut i FN om ett sådant här universitet. Å andra sidan är det bra att förslag förs fram, så att FN-ländernas företrädare har möjlighet att tänka över förslag och bearbeta dem. Detta kan på sikt leda till positiva beslut. Vi hoppas därför att den här idén förs vidare.

Vi har vidare begärt att regeringen skall ta nya initiativ i syfte att få till stånd en internationell överenskommelse om avskaffande av dödsstraffet. Bruket av dödsstraff tycks ha tilltagit. Vi noterar tacksamt att utskottets mening är att Sverige anstränger sig ännu mer än tidigare för att försöka motverka denna utveckling, t. ex. i form av ytterligare stöd till fonden för tortyrens offer, något som vi också föreslagit i motionen, och försök med att få ytterligare uppslutning kring den nyligen ingångna konventionen mot tortyr.

I vår motion har vi också begärt fortsatta svenska insatser för inrättande av en särskild kommissarie för mänskliga rättigheter. Det här är inget nytt uppslag – det har stått på generalförsamlingens dagordning år 1981. Men det är naturligtvis av yttersta vikt att vi från Sverige ständigt för fram den här frågan. Ett enigt utskott har också ställt sig bakom att Sverige åter prövar vilka vägar som kan finnas för att få till stånd den här befattningen.

Herr talman! Centerns partimotion har fått en mycket positiv behandling i utskottet, och det är vi mycket tacksamma för. Det här är angelägenheter som vi alla tycker är viktiga. Det är frågor som ständigt måste diskuteras och föras fram. Sverige har här som en av världens mest öppna demokratier ett mycket stort ansvar. Att människor i frihet får föra fram sin mening och att opinioner kan bildas inom länder och internationellt utgör en grundläggande

Prot. 1985/86:140 garanti för att de mänskliga rättigheterna kan upprätthållas och inte i tysthet
14 maj 1986 bryts ner.

Bidrag till fond för fukt- och mögelskador Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Föredrogs

Utrikesutskottets betänkanden

1985/86:24 Ubåtsövningar i fiskeområden

1985/86:31 Tilläggsbudget III inom utrikesdepartementets område (prop. 1985/86:125 delvis)

Vad utskottet hemställt bifölls.

10 § Föredrogs

bostadsutskottets betänkande

1985/86:21 om bidrag till fond för fukt- och mögelskador (prop. 1985/86:125 delvis) samt

socialförsäkringsutskottets betänkande

1985/86:19 om anslag till administration av socialförsäkring m. m. (prop. 1985/86:100 delvis).

Anf. 72 TALMANNEN:

Bostadsutskottets betänkande 21 och socialförsäkringsutskottets betänkande 19 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså bostadsutskottets betänkande 21 om bidrag till fond för fukt- och mögelskador.

Bidrag till fond för fukt- och mögelskador

Anf. 73 INGELA GARDNER (m):

Herr talman! Kampen mot fukt och mögel i bostadshus har varit framgångsrik. För några år sedan tog en moderat motion upp problemet med skador på småhus, främst fukt- och mögelskador. Motionen har lett till att det nu finns en garanti och en försäkring för gruppbyggda småhus.

I en flerpartimotion har senare krävts att insatser också skall göras för dem som redan har drabbats av fukt- och mögelskador. Också denna motion har givit resultat. Nu finns en särskild fond för fukt- och mögelskador. Riksdagen har som synes drivit på regeringen för att hjälpa enskilda människor som drabbats av skador på sina hus.

Nu föreslår regeringen att 6 milj. kr. skall tillföras denna fond för att ytterligare forsknings- och utvecklingsarbete kring fukt- och mögelskador skall kunna bedrivas. Moderata samlingspartiet har yrkat avslag på proposi-

tionen av två skäl. För det första har under åren flera motioner väckts med krav på ytterligare medel för byggforskning. Riksdagen har avslagit dessa motioner med hänvisning till att forskning redan pågår. Regeringen har inte visat några vägande skäl för att det nu skulle behövas ytterligare forskningsmedel. Vi finner därför ingen anledning att gå ifrån den tidigare bedömningen. De insatser som regeringen föreslår bör enligt vår mening kunna göras inom ramen för de medel som byggforskningsrådet disponerar.

För det andra tycker vi att det är egendomligt att forskningsmedel skall tillföras fonden. Fonden bör enbart användas för sitt ursprungliga ändamål – att hjälpa dem som har drabbats av fukt- och mögelproblem.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till de båda moderata reservationerna.

Anf. 74 PAUL LESTANDER (vpk):

Herr talman! Under en följd av år har de boende drabbats av de fukt- och mögelskador som uppkommit i flerbostads- och småhusbyggnader. Det är bra att resurser ställs till förfogande för fortsatt forsknings- och metodutvecklingsarbete för att komma till rätta med de omfattande problem som dessa skador har inneburit för många boende.

Vpk har därför stött propositionsförslaget i denna fråga. Vi har då utgått ifrån att bostadsdepartementet noggrant följer upp frågan i hela dess vidd. Vi tänker både på åtgärdandet av skadade byggnader och fortsatta forskningsinsatser. Det gäller också hur forskarrönen förs ut och om kompensationsnivån blir tillräcklig så att alla, även småhusägare, vågar och kan renovera de skadade byggnaderna.

Följs inte den här frågan upp så som vi förväntar oss, återkommer vi i vpk med förslag på lämpliga initiativ i den.

Anf. 75 ERLING BAGER (fp):

Herr talman! Riksdagen fattade i december månad 1985 beslut om att bilda en fond att användas för att hjälpa ägare av småhus som drabbats av fukt- och mögelskador. Detta beslut kunde glädjande nog fattas av en bred majoritet i riksdagen.

Fukt- och mögelskador har drabbat många människor hårt och ofta fått till följd sjukdom och stora ekonomiska förluster.

Bostadsutskottet har också tidigare konstaterat att mögelskador är ett av de viktigaste byggnadshygieniska problemområdena. Orsakssambanden har ofta varit svåra att klarlägga liksom ansvaret för de uppkomna skadorna.

I proposition 1985/86:125, bil. 9, föreslår regeringen att den aktuella fonden skall få ett tillskott med 6 milj. kr. för innevarande budgetår. Jag tycker det är angeläget att medel ställs till förfogande så att tillräcklig forskning och utvecklingsarbete kan bedrivas skyndsamt. Folkpartiet kommer därför att stödja propositionen när det gäller storleken på de tilläggsanslag som föreslås.

Däremot kan vi inte stödja propositionen när det gäller inriktningen av arbetet för att motverka fukt- och mögelskador. Bostadsministern anser att arbetet i huvudsak skall inriktas på problem i flerbostadshus, med hänvisning till att de metoder som hittills har utvecklats för att motverka fukt- och mögelskador i första hand har anpassats för småhus.

Jag vill dock framhålla vad som står i folkpartiets motion, nr 476, om behov av ytterligare insatser även vad gäller småhusbebyggelse.

Den statliga fonden för fukt- och mögelskador har inrättats för att lämna stöd åt ägare till småhus som drabbats av mögelskador. Vägledande för bidragsgivningen från fonden bör vara de aktuella problemen inom bostadsbeståndet och sålunda avse såväl småhus som flerbostadshus. Enligt folkpartiets mening bör således berörda organisationer m. fl. själva få besluta om inriktningen av det forskningsarbete som behövs. Riksdagen bör inte genom ett uttalande binda bidragsgivningens inriktning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 3, avseende mom. 2 i utskottets hemställan.

Anf. 76 KJELL A. MATTSSON (c):

Herr talman! Riksdagen kunde under förra riksmötet fatta beslut om att inrätta en fond som skulle ha möjligheter att hjälpa drabbade småhusägare med att få sina fastigheter renoverade och att klara ut relationerna mellan fastighetsägarna och dem som eventuellt har slarvat eller på annat sätt vållat skadorna, så att det blir möjligt att få en förbättring till stånd. Det var ett beslut som vi fattade enhälligt. Det hade också gjorts framställningar från alla partier i ett tidigare skede om att åtgärder måste vidtas och att staten skulle behöva gå in för att hjälpa till med de ekonomiska problemen.

Redan vid det tillfället framfördes propåer om att verksamheten även skulle omfatta flerfamiljshusen. Utskottet avvisade emellertid den tanken då, bl. a. med hänvisning till att det fanns ett annat finansieringssystem för ombyggnad av flerfamiljshus. Skador av den här aktuella typen skulle kunna avhjälpas genom utnyttjande av lån inom programmet för reparation, om- och tillbyggnad.

Nu har regeringen återkommit med ett förslag om att genom fonden ändå skulle bedrivas ett forsknings- och utredningsarbete för att komma fram till bra metoder när det gäller att komma till rätta med fukt- och mögelskador även i flerbostadshusen. Utskottets majoritet tillstyrker regeringens förslag. Vi tycker att det är bra, precis som andra har sagt här tidigare, att det arbetet nu kommer i gång.

Därmed är inget ställningstagande gjort till den framtida finansieringen. Vi utgår ifrån att den kommer att klaras på samma sätt som nu. Därför är det viktigt att hålla isär vad som är fondens uppgift när det gäller kostnader för ombyggnader och den här speciella forskningsuppgiften som man nu får anslag till.

Jag tror därför att de synpunkter som finns bl. a. i folkpartiets motion kommer att tillgodoses. Rimligtvis kan flerfamiljshusen redan i dag ha nytta av forskningsarbete som har utförts och som i huvudsak varit inriktat på småhusen, eftersom skadorna där har varit mest frekventa. Likaså kommer arbetet som fonden nu får möjlighet att finansiera och som berör flerbostadshusen att vara värdefullt även för småhusen.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om socialförsäkringsutskottets betänkande 19.)

Anf. 77 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera socialförsäkringsutskottets betänkande 19 om anslag till administration av socialförsäkring m. m.

Socialförsäkringens administration, m. m.

Anf. 78 SIRI HÄGGMARK (m):

Herr talman! Socialförsäkringsutskottets betänkande 1985/86:19 behandlar anslagen till försäkringsdomstolarna, riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Inget av partierna har föreslagit någon höjning av anslagen i förhållande till propositionen, och därmed vore kanske inte mycket mer att säga i detta ärende.

Det stora debattämnet inom socialförsäkringen har tidigare varit besparingarna inom själva försäkringen. På sistone har emellertid anslagen till försäkringskassornas verksamhet tilldragit sig stort intresse såväl inom som utanför denna församling. Utskottet har bl. a. uppvaktats av företrädare för Försäkringsanställdas förbund, och det har också varit en interpellationsdebatt i ärendet nyligen.

Socialförsäkringarna kostar i dag ca 150 miljarder kronor. I förhållande till detta är anslagen till administrationen av försäkringarna skäligen små, ca 3 %. Med hänsyn till det samhällsekonomiska läget är försäkringsadministrationen underkastad samma besparingskrav som andra myndigheter. Jag måste dock säga att vi moderater har blivit alltmer tveksamma till "osthyvelsprincipen" inom försäkringsadministrationen. Det visar sig att krav- och kontrollverksamheten inte kan upprätthållas på ett tillfredsställande sätt när personalstyrkan minskas, och då kan besparingarna kosta mera än de smakar. När det gäller t. ex. bidragsförskotten finns åtskilliga miljoner att hämta. Detta är någonting som verkligen bör studeras noga inför nästa budgetår.

Innan jag går in på våra reservationer vill jag framhålla, att vi moderater föreslagit en rad åtgärder som är positiva såväl för socialförsäkringssystemet som för personalen och naturligtvis för de människor som berörs av försäkringen. Redan 1982 motionerade vi om att försäkringsanställda i ökad utsträckning skulle användas till en aktivare rehabilitering av långtidssjukskrivna och handikappade. Det dröjde tyvärr ända till hösten 1985 innan den s. k. rehabiliteringsutredningen tillsattes. Med aktivare rehabiliteringsinsatser kan långtidssjukskrivningarna förkortas, och här finns också stora pengar att hämta.

Helt nyligen tog riksdagen ett beslut om en förändrad förtroendemannaorganisation. Propositionen benämndes Ökat förtroendemannaanflytande i försäkringskassorna m. m. Vi moderater har redan kallat detta falsk marknadsföring, och vi står för det. Vid landets försäkringskassor uppfattar man nämligen detta beslut som ett kraftigt centraliseringsbeslut. Tidigare har det funnits försäkringsnämnder i varje kommun liksom ett antal pensionsdelegationer. Dessa organ kommer nu att ersättas med socialförsäkringsnämnder. Vi moderater i socialförsäkringsutskottet besökte för ungefär en månad

sedan Värmlands läns försäkringskassa, och där fick vi höra att de fruktar att av nuvarande 23 lokalkontor i sinom tid blir 5 regionkontor, knutna till de nya förtroendemannaorganen.

Till yttermera visso skall hela omorganisationen med personalomplaceringar, nya lokaler och ett enormt utbildningsbehov rymmas inom nuvarande budgetramar.

Jag är glad att vi moderater sade ett klart nej till den nya organisationen. När nu företrädare för olika partier talar om behovet av ett väl utvecklat servicenät – inte minst i glesbygden – måste det ses mot bakgrunden av det nyligen fattade centraliseringsbeslutet, som framstår som ett hån mot decentraliseringstanken. Utskottets majoritet har visserligen uttalat det angelägna i att servicen bibehålls även i glesbygden, men försäkringskassans omorganisation kommer i praktiken att ha en helt motsatt effekt.

Det är viktigt att riksdag och regering ställer upp för de decentraliseringssträvanden som tidigare uttalats inte bara i ord utan också i handling. Det är dubbelmoral att rösta igenom ett centraliseringsbeslut och sedan kräva service för glesbygden.

När det gäller decentraliseringssträvanden finns det ett par intressanta motioner till vars förmån vi moderater i utskottet reserverat oss. Det är motion Sf337 av Görel Bohlin och motion Sf268 av Gustav Persson m. fl. Andemeningen i båda är att verksamhet har decentraliserats från riksförsäkringsverket till kassorna och att en fortsatt sådan decentralisering bör göra det möjligt att också överflytta personal från verket till kassorna. I vår reservation anför vi att försäkringskassornas ökade ansvar har lett till att riksförsäkringsverket successivt kunnat minska sin personalstyrka. Vi anser dock att decentraliseringen inte lett till en tillräcklig anpassning av verkets personalstyrka. Vi anser att en ny översyn av riksförsäkringsverkets organisation och ansvarsområde bör genomföras. En sådan översyn bör syfta till att undersöka möjligheterna till en decentralisering av ytterligare arbetsuppgifter från verket till kassorna, dvs. en bättre anpassning av verkets personalstyrka till den nya ansvarsfördelningen mellan verket och kassorna.

Herr talman! Därmed yrkar jag bifall till reservation 1.

I reservation 2 återupprepar vi det tidigare framförda motionskravet att kassorna skall återinföra en tredje externrevisor. Efter omorganisationen den 1 juli 1983 granskas försäkringskassornas förvaltning av två externa revisorer, som utses av landstinget samt av det revisionskontor som granskar riksförsäkringsverkets verksamhet. Vi anser inte att revisionen ger tillräcklig säkerhet, eftersom riksförsäkringsverket endast har fem revisorer som är avdelade för kassornas revision. Detta har medfört att kassornas internrevisorer tvingas ta ett grundläggande ansvar även för externrevisorernas uppgifter. Vi anser inte det är rimligt med tanke på den stora ekonomiska betydelsen av kassornas verksamhet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Till sist bara ett par ord om reservation 3, som handlar om de långa väntetiderna hos försäkringsdomstolarna. Jag delar helt uppfattningen att väntetiderna är alldeles för långa – upp till tre fyra år för arbetsskadeärenden. Boven i dramat är arbetsskade försäkringen, som är omöjlig att administrera

på ett rimligt sätt. Den ställer krav på alldeles för stora personalresurser och ekonomiska resurser i förhållande till vad försäkringen ger. Detta har vi emellertid uppmärksammat på annat sätt, bl. a. i en motion om en ettårig samordning med sjukförsäkringen. Det är min förhoppning att socialministern redan i höst kommer med ett radikalt förslag vad beträffar arbetsskade-försäkringen. Då skulle även problemet med de alltför långa väntetiderna kunna lösas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationerna och i övrigt till utskottets förslag.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 79 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! I motion Sf336 har Margareta Andrén m. fl. tagit upp frågan om den långa väntetiden vid försäkringsrätterna samt försäkringsöverdomstolen. Efter vad vi kan förstå har väntetiderna förbättrats för försäkringsrätterna men är fortfarande mycket bekymmersamma för överdomstolarna. Vi anser att de långa väntetiderna, som nu sedan länge har varit besvärande, är ett hot mot rättssäkerheten. Denna motionärernas uppfattning delar utskottets ledamöter, vilket känns betryggande.

Däremot vill inte utskottets majoritet stödja motionen i avsnittet om bättre resurser till försäkringsöverdomstolarna för att man skall kunna komma till rätta med problemet med de långa väntetiderna. Krafttag måste tas för att man snabbt skall komma ner på rätt nivå vad gäller de besvärande långa väntetiderna. Det är fortfarande heller inte helt bra i fråga om väntetiderna vid försäkringsrätterna. Därför hoppas vi nu att departementschefen verkligen följer utvecklingen i ärendebalansfrågan och försöker att sätta in resurser där så behövs för att människor som råkar ut för väntetiderna skall kunna få känna rättstrygghet, som man kan fordra i vårt samhälle.

Herr talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Tillsammans med centern har vi också i utskottet skrivit ett särskilt yttrande angående försäkringskassornas kontorsnät, vilket vi anser är mycket viktigt för att man skall kunna behålla en god service till allmänheten. Här anser vi att en god tillgänglighet är naturlig och en nödvändighet för god service.

Lokalkontoren måste behållas väl decentraliserade över länen och över landet i övrigt. Anslagen till försäkringskassornas administration måste naturligtvis ligga på en sådan nivå att detta blir möjligt för att kassorna skall kunna uppfylla kraven på en god service till allmänheten.

Vi har förut reserverat oss i denna fråga, i samband med proposition 1985/86:73 angående ökat förtroendemannainflytande i försäkringskassorna. Nu nöjer vi oss med ett särskilt yttrande och hoppas att denna hänsyn till allmänheten inte ifrågasätts.

Anf. 80 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas administrationen av socialförsäkringen, bl. a. anslagen till försäkringsdomstolen, försäkringsrätterna, riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Inledningsvis vill jag liksom Siri Häggmark notera att det inte väckts motioner från något parti med krav på ökade medel med anledning av förslagen i propositionen. Däremot har det väckts sju motioner som tar upp olika delproblem. Under utskottsbehandlingen har de utmynnat i tre reservationer och ett särskilt yttrande, och jag skall kort kommentera reservationerna.

Låt mig emellertid först säga att vi i utskottet har fått helt klart för oss att man ute i kassorna upplever oro över sin arbetsituation. De sparkrav som alla verk och myndigheter haft på sig ett antal år har naturligtvis inneburit påfrestningar. Även om just försäkringskassorna inte alla år har ålagts det s. k. huvudförslaget, har besparingarna i administrationen motsvarat åtskilliga helårstjänster. Utskottet har uppvakts av representanter från Försäkringsanställdas förbund, och de gjorde fullständigt klart för oss att man anser smärtgränsen nådd och att ytterligare nedskärningar skulle innebära att man inte skulle klara administrationen av socialförsäkringen på ett godtagbart sätt. Några försäkringskassor har sagt att neddragningarna kan komma att betyda att lokalkontor måste läggas ner och att detta naturligtvis innebär försämrade service.

Att följa upp verksamheten på försäkringskassorna är i första hand riksförsäkringsverkets uppgift, men utskottet förutsätter i detta betänkande att regeringen noga följer utvecklingen. I en interpellationsdebatt den 25 april försäkrade också socialministern att så är fallet. Hon försäkrade vidare att de synpunkter som kommer in från riksförsäkringsverket och kassorna skall tas på allvar.

Så över till reservationerna.

I reservation 1 begärs en översyn med syfte att undersöka om ytterligare arbetsuppgifter kan överföras från riksförsäkringsverket till försäkringskassorna. När riksdagen tog ställning till ansvarsfördelningen mellan verket och kassorna (prop. 1982/83:127) förutsattes att riksförsäkringsverket fortlöpande skulle verka för en decentralisering av verksamheten till regionala och lokala organ så långt detta var möjligt. Detta följs kontinuerligt upp av verket, och någon ytterligare översyn anser inte utskottsmajoriteten vara behövlig. Jag yrkar därför avslag på reservation 1.

I reservation 2 anser reservanterna att den nya formen för revision av försäkringskassornas verksamhet, som gäller från den 1 juli 1983, inte ger tillräcklig säkerhet vid revisionen och kräver att den ordning som gällde före detta datum återinförs. Den förändring som skedde innebar att revisionskontoret hos riksförsäkringsverket ersatte den revisor vid varje kassa som tidigare utsågs av riksförsäkringsverket. Utskottsmajoriteten håller naturligtvis med reservanterna om vikten av en bra och säker revision men anser att den organisation som gäller efter den 1 juli 1983 har förutsättningar att klara detta. Vi anser under alla förhållanden att den nya ordningen varit i funktion för kort tid för att man nu skall kunna göra en säker bedömning av de eventuella brister som kan finnas.

Vidare föreslår regeringen i proposition 1985/86:124 vissa förändringar av

de statliga revisionskontoren. Man säger därvid att den närmare organisationen av revisionen kommer att övervägas ytterligare. Detta sammantaget innebär enligt utskottsmajoriteten att det finns all anledning att avvakta med ytterligare åtgärder.

Jag yrkar avslag på reservation 2.

I reservation 3 påpekas att ärendebalanserna hos försäkringsrätterna fortfarande är för stora, detta trots att domstolarna tillförts vissa nya resurser. Man kräver att regeringen bör utarbeta en plan för hur balanserna i försäkringsdomstolarna skall kunna arbetas ned.

Utskottsmajoriteten delar naturligtvis reservanternas uppfattning att de alltför långa väntetiderna hos försäkringsdomstolarna utgör ett hot mot rättssäkerheten. Vi vill dock peka på att ärendebalanserna i försäkringsrätterna har arbetats ned avsevärt de senaste åren, en utveckling som också beräknas fortsätta. När det gäller försäkringsöverdomstolen är läget mindre tillfredsställande, och där tillförs resurser för att klara balanssituationen.

I budgetpropositionen uttalade departementschefen att balanssituationen hos försäkringsdomstolarna följs upp noga i departementet och att, därest det skulle bli en negativ utveckling av ärendebalanserna och väntetiderna, kanske främst till följd av det nya beslutet om ökat förtroendemannainflytande, detta får beaktas i budgetpropositionen kommande år.

Med hänsyn till det anförda yrkar jag avslag på reservation 3.

Jag yrkar också bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Bostadsutskottets betänkande 21

Mom. 1 (forsknings- och utvecklingsinsatser avseende fukt- och mögelproblem)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 66 för reservation 1 av Rolf Dahlberg m. fl.

Mom. 2 (inriktningen av arbetet för att motverka fukt- och mögelskador)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Erling Bager och Karl-Göran Biörsmark – bifölls med acklamation.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 19

Mom. 1 (ansvarsfördelningen mellan riksförsäkringsverket och försäkringskassorna)

Utskottets hemställan bifölls med 244 röster mot 65 för reservation 1 av Nils Carlshamre m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3 (återinförande av en tredje externrevisor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Nils Carlshamre m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (väntetiderna hos försäkringsdomstolarna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Margareta Andrén och Kenth Skårvik – bifölls med acklamation.

Vattenvård

11 § Föredrogs

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1985/86:17 Sjukförsäkringsfrågor för studerande m. m. (prop. 1985/86:128)

Utskottets hemställan bifölles.

12 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkanden

1985/86:17 om vattenvård,

1985/86:18 om jakt- och viltvård,

1985/86:16 om livsmedelskontroll m. m.,

1985/86:19 om reglering av priserna på fisk m. m. (prop. 1985/86:149 och 1985/86:100 delvis),

1985/86:21 om ändring i naturvårdslagen (1964:822) m. m. (prop.

1985/86:159 delvis) samt

1985/86:22 om godkännande av Wienkonventionen för skydd av ozonskiktet (prop. 1985/86:158).

Anf. 81 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jordbruksutskottets betänkanden 17, 18, 16, 19, 21 och 22 kommer att debatteras i nu nämnd ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså jordbruksutskottets betänkande 17 om vattenvård.

Vattenvård

Anf. 82 ELVING ANDERSSON (c):

Herr talman! I ett antal motioner till årets riksmöte, bl. a. motion Jo709 av Kjell A. Mattsson och mig, aktualiseras den allvarliga situationen beträffande vår havsmiljö. Jag kommer i mitt anförande att närmast beröra situationen i Västerhavet.

Larmrapporter om olika miljöhot mot Västerhavet duggar tätt, och utan tvivel är miljösituationen i hela Nordsjön och framför allt i Skagerrak och Kattegatt mycket allvarlig. Rapporter om döda havsbottnar, döda havskräftor och musslor, drastisk minskning av torsk- och plattfiskbestånden, giftiga algbloomningar, övergödning och syrebrist i vattnet visar att problemen är överhängande och behovet av snabba och effektiva insatser stort.

Föroreningarna i Nordsjön kommer från många olika håll. Föroreningar från Östersjön förs norrut med strömmarna. De kraftigt förorenade floderna Elbe och Rhen i Västtyskland är andra föroreningskällor. Till detta kommer oljespill och andra utsläpp från oljefälten i Nordsjön. Tungmetaller och kemikalier släpps ut i stora mängder från olika industrier i bl. a. England.

Radioaktiva utsläpp från uppdriftsanläggningen Sellafield vid Irländska sjön har lett till att forskarna kunnat påvisa förhöjda radioaktiva värden i vatten och fisk utanför den svenska västkusten. Till detta kommer urlakning av kväve från jordbruksbygderna. Luftföreningarna påverkar också havet mer än man trodde tidigare. I vissa områden kommer så mycket som 25 % av föreningarna från luften.

För att möta dessa problem behövs det enligt min mening en speciell Nordsjökommission, liknande den kommission som finns för Östersjön. Jordbruksutskottet ställer sig positivt till tanken, men anser att man inte i dag har tillräcklig överblick över hela problemområdet för att göra ett definitivt ställningstagande. Jag beklagar i och för sig att utskottet inte är berett att direkt tillstyrka motionen på den punkten, men jag förväntar mig att regeringen tar detta initiativ med hänsyn till utskottets positiva skrivning.

När det gäller den särskilda problematiken med den dåliga vattenkvaliteten i norra Bohusläns kustområden kan jag nämna att dessa problem till stor del beror på utsläpp från Norge.

I Idefjorden kommer föreningarna framför allt från Saugbrugsföreningens anläggning i Halden med utsläpp av bl. a. 200–300 ton klor per år.

Glomma, som är Norges längsta och mest vattenförande älv och har sitt utlopp strax söder om Fredrikstad, kan liknas vid en jättelik kloak. Träförädlingsindustri, kemisk industri, livsmedelsindustri och andra företag svarar för utsläpp av tungmetaller, oljor, syror, organiskt material och närsalter. Till detta kommer kloakutsläpp från tiotusentals människor, utsläpp som i stort sett orenat går rakt ut i älven. Undersökningar har klarlagt att ett ca 30 kvadratkilometer stort område i och utanför Glommas mynning är mycket starkt förorenat och att ett ännu större område är klart påverkat.

Det är beklagligt att den svenska regeringen inte har tagit några konkreta initiativ för att påverka den norska regeringen att åtgärda problemen. Detta är särskilt beklagligt med hänsyn till de uttalanden som gjordes i valrörelsen, då bl. a. den dåvarande svenske statsministern Olof Palme tillsammans med det norska arbeiderpartiets ordförande Gro Harlem Brundtland besökte dessa områden och då utlovade att kraftfulla åtgärder skulle vidtas. Men som så många gånger förr har vi tvingats konstatera att de socialdemokratiska vallöften inte har omsatts i praktisk politik.

Därför är det desto mer glädjande att utskottet enhälligt har tillstyrkt motionsyrkandena om initiativ från svensk sida för att påverka den norska regeringen.

Jag vill, herr talman, avslutningsvis uttrycka min tillfredsställelse över att jordbruksutskottet delar uppfattningen i vår motion att det behövs kraftigt ökade forskningsinsatser kring havsmiljön, samtidigt som olika konkreta åtgärder vidtas. Jag vill dessutom uttrycka den förhoppningen att dessa ytterligare forskningsinsatser kommer till stånd mycket snabbt, ty det brådskar om vi skall kunna rädda våra hav.

Anf. 83 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Det pågår ett utrottningskrig i Östersjön, ett miljökrig. Vapnen i kriget tillhandahålls av alla Östersjöstater och av de stater som släpper ut försurande luftföreningar mycket längre bort. Offren i dag i det

kriget är sälar och fisk. Man frågar sig: När kommer människan att drabbas?

I jordbruksutskottets betänkande talas det om en snabb försämring av vattenkvaliteten i Östersjön. Det beror på landbaserade källor. Jag vill säga till Elving Andersson att jordbruksurlakningen inte är så oskyldig som han kanske vill göra den till. Men det är klart att försämringen också beror på industriutsläpp och på reningsverksutsläpp, där reningsgraden är för låg. Det gäller också tungmetaller, som frisläpps genom försurande nedfall.

Sedan 1974 pågår ett arbete i Helsingforskommissionen, men det är tyvärr ett tidsödande arbete. Arbetstakten är ofta mycket långsam, och arbetet är uppdelat på olika stater, som kanske inte alla lägger samma frenesi i detta arbete som vi gör i de nordiska länderna. Man har ändå summerat tillståndet och konstaterat en klar försämring i Östersjön. Halterna av PCB, kadmium och koppar stiger. Blyhalten i fångad fisk inger oro. Långt upp i Kattegatt, i Idefjorden, är föroreningarna starka, bl. a. på grund av utsläpp i de norska älvarna.

När jag i november 1985 vid ett möte med Nordiska rådet träffade den norska miljöministern och hade en diskussion med henne om vattenvård frågade jag henne, eftersom hon var mycket obekymrad: Anser inte miljöministern att vattenkvaliteten har försämrats? Nej, sade hon, den har förbättrats. Jag tycker att det var ett förödande uttalande, för det vittnar ju om dålig kunskap om hur det egentligen är.

När man här talar om att den socialdemokratiska regeringen inte har gjort någonting, så vill jag påminna om att det inte är länge sedan Karin Söder besökte Idefjorden tillsammans med den norska miljöministern och skratande tillsammans med henne talade om att de skulle göra stora insatser. Men Rakel Surlien har inte gjort ett dugg under sin tid som miljöminister för att minska föroreningarna från de norska älvarna. Jag tycker faktiskt att centerpartiet skall hålla sig med bättre bundsförvanter när det gäller miljöfrågor.

I detta betänkande tar vi också upp förhållandena i Nordsjön. Eftersom det pågår överläggningar i regeringskansliet om huruvida man eventuellt skall ta initiativ till ett mer organiserat Nordsjösamarbete, anser utskottet att vi inte skall bifalla motionen utan avvakta vad regeringen kan göra.

När det gäller motionen om dumpning av miljöfarligt avfall kan vi konstatera att det redan har gått ut en hel del information om gällande regler till dem som berörs. Och i fråga om senapsgasbombarna har det också gått ut information till fisket.

Herr talman! Jag vill gärna uttrycka en mycket stor tillfredsställelse över att vi i utskottet har lyckats samla alla partier kring ett gemensamt uttalande till regeringen om allvaret i den situation som föreligger när det gäller Östersjön, Skagerrak, Öresund och de havsområden som kringflyter Sverige. Den nya miljöministern kommer säkert att ta denna vädjan på allvar och snabbt sätta i gång ett arbete för att intensifiera ansträngningarna att förbättra situationen i havsområdena kring Sverige. Jag vet också att man på nordiskt plan mycket aktivt tar itu med dessa frågor. Redan nu föreligger ett medlemsförslag i Nordiska rådet från socialdemokratiskt håll om gemensamma nordiska insatser på detta område.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag. Och jag är, som

sagt, mycket glad över att alla partier har kunnat samsas i denna viktiga fråga.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

Vattenvård

Anf. 84 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig säga till Grethe Lundblad att jag inte på något vis förnekar problemet med kväveutsläppen från jordbruksbygderna till havsmiljön. Tvärtom – jag nämnde också detta i min uppräknings tillsammans med alla de andra problem som vi har. Men i dag är det mycket populärt att i debatten utmåla jordbruket som den ensamma boven i det miljödrama som det här är fråga om. Jag vill framhålla att det är att göra det för lätt för sig. Många olika faktorer spelar in – precis som också Grethe Lundblad sade.

När det gäller den norska regeringens aktiviteter på det här området så stämmer det att det har varit en centerpartistisk miljövarnsminister i Norge under några år. Vid den sammankomst som centern i Norge och Sverige hade vid Idefjorden för ett par veckor sedan fick vi bl. a. det beskedet från henne att det inte hade kommit någon som helst framställning från den svenska regeringen till den norska regeringen om att åtgärder skulle vidtas. Men efter den gemensamma överläggning vi då hade utlovade Rakel Surlien att Norge nu skulle börja att med kraft ta tag i det här problemen.

Nu har det ju blivit en annan politisk situation i Norge med en socialdemokratisk regering, och jag kan då bara uttrycka den förhoppningen att även den nya regeringen kommer att leva upp till detta löfte.

Anf. 85 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna säga till Elving Andersson att vi inte anser att urlakningen från jordbruket ensam är orsak till vattenföroreningarna. Men anledningen till att jag speciellt ville understryka den frågan är att representanter från centerpartiet i årtal har förnekat att den hade någon större betydelse. Nu tror jag att de är övertygade om, vilket gläder oss, att också detta är en viktig orsak till att vattenkvaliteten har försämrats.

Parlamentariker i Nordiska rådet vädjade till den tidigare norska miljöministern i den borgerliga regeringen att vidta åtgärder. Det är möjligt att regeringen inte har vidtagit åtgärder. Men vi hade ju en borgerlig regering i Sverige för några år sedan som kunde ha tagit itu med detta. Det är nämligen försyndelser långt tillbaka i tiden som har gett till resultat att områden vid Bohuslän har fått en mycket sämre vattenkvalitet. Jag kan emellertid bara hänvisa till mitt samtal i november med den förra norska miljöministern, som då var helt omedveten om att det skulle ha skett en försämring av vattenkvaliteten. Jag tycker att det är häpnadsväckande.

Det är bra att man nu har fått en socialdemokratisk regering i Norge. Jag vet att denna regering redan har tagit itu med dessa frågor.

Anf. 86 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig bara redovisa ett par fakta om tidsaspekterna och vattensituationen framför allt i Idefjorden. Under ett antal år på 1970-talet skedde en förbättring av vattenkvaliteten. Det var ganska rejäla förbättring-

ar. Detta ledde t. ex. till att laxfisk och annan fisk kom in i Idefjorden igen. Men sedan början av 1980-talet har det vänt, och det har blivit sämre och sämre. Därför är situationen nu akut. Det är därför inte helt fel att säga att Idefjordsproblematiken under några på 1970-talet såg ganska ljus ut, då man fick en förbättring av vattenkvaliteten. Tyvärr har denna utveckling vänts i negativ riktning.

Anf. 87 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Vi vet att man på 1960-talet vidtog mycket aktiva åtgärder för att bygga ut de reningsverk som tog hand om de kommunala utsläppen. Vi ställde också krav på industrin att den skulle rena sina utsläpp. Därför fick man en tillfällig förbättring av vattenkvaliteten på många håll. Nu har vi återigen fått en försämring. Det beror delvis på att man har en för låg reningsgrad vid reningsverken, men det beror också på den ökning av användningen av handelsgödsel i kombination med stallgödsel som skedde under den sista delen av 1950-talet och på 1960-talet. Denna handelsgödsel och stallgödsel lakar nu långsamt ur. Därför är det mycket viktigt att vi verkligen tar itu med detta vid källan, dvs. att vi lär jordbrukarna i Sverige att använda handelsgödsel endast i sådan mängd att den kan upptas av växterna, så att gödseln inte kommer ut i vattendragen.

Anf. 88 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Detta betänkande från jordbruksutskottet behandlar ett antal motioner väckta under den allmänna motionstiden. Dessa motioner berör vården av vattnen kring våra kuster.

I dessa motioner uttrycks den stora oro som finns angående situationen i våra hav. Det är en oro som i allra högsta grad är berättigad. Föroreningssituationen i havsområdena utanför vårt lands kuster har under de senaste åren blivit allvarligare.

Vattenmiljön i Östersjön är särskilt känslig, och det beror på några faktorer som är specifika för detta innanhav. Dessa är väl beskrivna i betänkandet och behöver därför inte upprepas.

En indikation på hur allvarligt läget nu är framgår av det faktum att de däggdjur som lever i Östersjön och som har fisk som föda är starkt utrotningshotade. Av sekelskiftets gråsälstam återstår bara ett par procent. En stor del av de kvarvarande sälarna är dessutom sterila och drabbade av flera sjukdomar. Orsaken till detta tros vara miljögifterna i Östersjön. Jag undrar vad orsaken annars skulle vara. I ett fall kan man nog tala om att djurarten redan är utrotad – uttern. Det som har hänt, och fortfarande händer, är kusligt och ger dystra framtidsutsikter. Frågeställningen är ju om det är det mänskliga livet som står i tur för dessa skador och sjukdomar.

När det gäller Östersjöområdet marina miljö har det inom ramen för 1974 års Helsingforskonvention bedrivits ett samarbete mellan strandstaterna. Ett antal regler och rekommendationer har antagits om begränsningar av utsläppen från såväl landbaserade anläggningar som sjöfarten. Vad som nu måste ske är att dessa regler och rekommendationer efterföljs och att åtgärder vidtas. Det behövs alltså en rejäl uppföljning och att nya initiativ tas.

Beträffande våra hav i väster kan i stort sett samma bedömningar göras som i fråga om Östersjön. Utskottet pekar på att brådskande åtgärder är nödvändiga, bl. a. när det gäller våra gränsvatten mot Norge. Inom det internationella samarbetet för att skydda Nordsjön finns det nu tre olika överenskommelser eller konventioner. Frågan har väckts om man inte vore betjänt av en speciell Nordsjökommission, liknande den som finns för Östersjön. Utskottet utgår från att initiativ tas till förmån för en enhetlig organisation, därest en sådan kan beräknas leda till en bättre utveckling av miljöskyddet än nuvarande konventioner.

Herr talman! I betänkandet har behandlats ett antal motioner, vilka för ovanlighetens skull inte har medfört några reservationer i betänkandet. Mot bakgrund av hur allvarlig situationen för våra kustvatten är, har det varit en strävan från utskottets sida att med största möjliga enighet försöka föra frågan om en förbättring av vår marina miljö framåt. Det har inneburit att det har varit ett givande och tagande till förmån för ett tillkännagivande till regeringen om behovet av forskning och snara åtgärder. Det är ett enigt utskott som står bakom hemställan, som jag härmed yrkar bifall till.

Anf. 89 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Det är med tillfredsställelse som även jag konstaterar att vi i jordbruksutskottet har enats om att föreslå riksdagen att ge regeringen till känna vad utskottet har anfört om behovet av forskning och snara åtgärder i syfte att förbättra miljön i Östersjön, norra Skagerrak och Idefjorden. Det innebär enligt min mening ett bifall till de motioner som har avlämnats med förslag om snara åtgärder för förbättringar av havsmiljön.

Det finns många motioner i denna fråga. En del innehåller flera förslag till åtgärder och förbättringar, en del färre. Men alla har det gemensamt att motionärerna inser den stora fara som ligger i att våra vatten förstörs.

Det visar att det ligger i allas intresse att stoppa utsläpp och föroreningar och återställa haven och vattnen runt våra kuster till vad de var om man går tillbaka 20–30 år. Jag tror att vi måste gå så långt tillbaka, ty det är nog ett tjugotal år sedan uttern försvann i skärgården hemma i Bohuslän.

Art efter art har sedan försvunnit. Alla krabbor dog plötsligt på insidan av Kosterfjorden för 5–6 år sedan. För något år sedan försvann torsk och rödspätta.

Musselodling förordades för att skaffa sysselsättning i Bohusläns skärgård, men några musslor har knappast kunnat skördas på två år. Musslorna har varit förgiftade. Orsakerna är säkert flera, men utan tvivel är utsläppen från vårt grannland Norge en anledning till vad som närmast kan betraktas som en katastrof för norra Bohuslän. Därför är det angeläget att vi kommer till rätta med problemen inom detta område och får till stånd en uppgörelse med Norge om att stoppa utsläppen från massafabrikerna i Halden, industriområdet i Östfold och Glomma.

Det hjälper föga att vi har byggt reningsverk för utsläppen i våra kommuner när tillförseln från andra länder bara ökar. Det är ofattbart att detta har kunnat få fortsätta år efter år.

Problemet är inte bara svenskt, utan det borde ligga lika mycket i norskt intresse att få rena vatten. En stor del, kanske hälften, av båtturnisterna i

norra Bohuslän är norrmän, så det måste föreligga krav även från det hållet.

Självfallet är vattenmiljön ännu sämre i den norska skärgården. Östfolds naturvård har gjort en undersökning bland fiskare och konstaterar att det har skett en konstant nedgång av fångstvolymerna. Fiskarna får använda fler och fler redskap för att få ihop fångster som kan ge dem ett uppehälle. Ett annat problem är att redskapen slammar och gror igen. Den tendensen ökar från år till år.

Torskfiskarna i Norge får nu gå så långt för att fånga torsken att driftskostnaderna tar förtjänsten. En norsk fiskare med fångstplatser utanför Hvaler uppger för 1978 en fångst på 21 ton, med 30 garn. 1984 var fångsten 13 ton, trots att han då använde 100 garn.

Om fem år kommer det inte att finnas några fiskare kvar att göra undersökningar om, konstaterar Pål Bugge, en av dem som ledde undersökningen.

Låt mig återge vad föreståndaren för Tjärnölaboratoriet, Lars Afzelius, säger:

Man kan på goda grunder anta att den uppkomna situationen är en övergödningseffekt, som bl. a. orsakas av en kraftig tillströmning av närtsalter från Glomma. De regelbundet uppträdande planktonblomningarna under juni, som under senare år haft en längre utsträckning i tid, stärker dessa antaganden. Plankton blommar normalt på våren. I detta område blir det en blomning därutöver.

Det är oroväckande förändringar som skett i Kostervattnen, tycker Afzelius. Döda bottnar och igenväxta grunda vikar, som varit värdefulla som uppväxtplatser för många fiskarter, får följder för fisket. Det är brun- och rödalger som breder ut sig på tidigare vegetationsfria sand- och lerbottnar i vikarna och över ålgräset. På de döda områdena kring Koster har fiskarter mer eller mindre försvunnit. På sandbottnarna norr om Nordkoster bedrevs tidigare lönande fiske efter plattfisk och ett populärt sportfiske efter slätrocka. Fisket har här så gott som upphört. Sandbottnarna är i större utsträckning än tidigare uppblandade med lösa sediment och täcks fläckvis av ruttnande alger, vilket leder till syrebrist och svavelvätebildning.

Detta talar för sig självt, och ytterligare kommentarer är överflödiga.

Självklart är det flera faktorer som i någon grad påverkar vattenmiljön i Skagerrak. Oljesöl i Nordsjön och utsläpp från Nordsjökusten förs in mot den svenska kusten med Jutska strömmen, som kommer in längs Danmarks nordkust mot svenska västkusten. Men den soppan är utan tvivel mer uppblandad med vatten än den som Glomma och Idefjorden serverar.

Det är angeläget att oljesöl och utsläpp minskar, och de tre kommissioner som arbetar inom särskilda sektorer har alla en viktig uppgift att fylla. Här finns mycket att uträtta. Jag kan inte avgöra om effektiviteten blir större genom bildande av en Nordsjökommission, vilket torde innebära en sammanslagning av de tre som nu finns. Helt klart skulle ett samarbete vara till gagn, men jag har inget yrkande i det fallet.

Östersjöns situation är inte bättre än Västerhavets utan mera akut. Det framgår inte minst av sälens tillstånd inom vissa områden, enligt den redogörelse som lämnats i utskottet. På västkusten ökar stammen och är inom vissa områden en plåga för kust- och skärgårdsfiske. Sådant inträffar

ibland när en stam blir talrik.

På den Östersjökonferens som hölls i Karlskrona den 21–23 april, som jag deltog i, framgick med önskvärd tydlighet att åtgärder måste vidtas snabbt om Östersjön skall finnas kvar som ett levande hav. Här finns dock Helsingforskommissionen, som måste forcera sitt arbete.

En sak slog mig på konferensen: Såvitt jag kunde förstå var inte *övergödningen det stora problemet* – det torde rent av till en del haft positiv effekt åtminstone under en tid.

När man ser att Sverige släppt ut 77 000 ton närsalter på sin långa kuststräcka medan Sovjet och Polen släppte ut över 300 000 ton, och man samtidigt vet att dessa båda nationer har de fiskrikaste vattnen, blir man litet fundersam. Är det andra utsläpp, dvs. av gifter, som håller fisken borta från vår kust? Det är inte otroligt, och det behövs en ökad forskning, vilket utskottet föreslår att regeringen skall ges till känna.

Låt mig slutligen, herr talman, ytterligare en gång understryka nödvändigheten av snabba åtgärder.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 90 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Betänkandet om vattenvård grundar sig på elva motioner, i vilka tas upp vården av vattnet i Östersjön och Västerhavet. Motionerna utmynnar, som sagts tidigare i debatten, i ett enhälligt betänkande med yrkande om ett tillkännagivande om behovet av forskning och snabba åtgärder för att förbättra miljön i Östersjön och Västerhavet.

Fem av motionerna har väckts av ledamöter från folkpartiet. Kenth Skårvik och Leif Olsson begär att Sverige skall utarbeta ett åtgärdspaket tillsammans med Norge för att förbättra vattenkvaliteten speciellt i norra Bohuslän. Lennart Alsén och Ingrid Hasselström Nyvall från Blekinge och Kalmar län begär att åtgärder skall vidtas mot giftspridning och övergödning i Östersjön. Kjell-Arne Welin och Siw Persson från Skåne föreslår att det internationella samarbetet i Nordsjön skall förbättras. Erling Bager från Göteborg och jag själv tillsammans med Per Arne Aglert tar upp frågor som hör samman med nedskräpning från fartyg och dumpning av giftiga kemikalier.

Tillståndet för våra hav är oroväckande. Som ett klart bevis på föroreningarna framgår tillståndet för sälarna i Östersjön. De finns ytterst i näringskedjan och lider nu svårt till följd av miljöskador. Jag har i debatt med miljöministern påtalat det otillräckliga i de resurser som ställs till förfogande för faunavård. Det viktigaste är dock naturligtvis att föroreningarna så långt som möjligt stoppas vid källan, att vi slutar att använda skadliga ämnen som PCB, att vi får bättre rening och kraftfullare internationella överenskommelser. Det är tillfredsställande att utskottet i betänkandet understryker allt detta. Att engagemanget och känslan för de här frågorna är stort understryks ytterligare av att så många talare har anmält sig till denna debatt trots att det inte finns några reservationer till betänkandet.

Med riksdagens ställningstagande som grund bör regeringen ta nya krafttag, exempelvis för att bilda en Nordsjökommission liknande den som finns för Östersjön. Dessutom är det angeläget att de Östersjöstater som har

ett slutet samhällssystem påverkas så att de öppet redovisar sina utsläpp och vidtar förbättringar.

Med anledning av de motioner där nedskräpning från fartyg tas upp hänvisar utskottet till gällande lagstiftning. Jag vill understryka att det är angeläget att informationen om gällande regler når fram och att kommunerna får möjligheter att ta hand om vattnet från rengöring av tankbehållare.

Kenth Skårvik kommer senare i debatten att understryka behovet av insatser för Västerhavet och Lennart Alsén motsvarande för Östersjön, varför jag avstår från att ytterligare kommentera betänkandet.

I övrigt, herr talman, vill jag uttrycka tillfredsställelse över att också representanterna för regeringspartiet har ställt sig bakom betänkandet och en stor del av de yrkanden som finns i motionerna. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Anf. 91 KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Sverige är rikt på vattendrag och sjöar. Sveriges kust är 700 mil lång, och vid randen av havet bor majoriteten av vårt folk. Dit far också ytterligare många människor för att bada eller åka båt eller bara för att koppla av.

Ur havet och sjöarna hämtar vi en del av vår föda; för några utgör vattnen förutsättningen för deras inkomstkälla. Men havet och många sjöar mår dåligt. De svenska havsområdena är samtliga omgivna av starkt industrialiserade länder som släpper ut en mängd föroreningar i vattnet.

Världshaven har en avgörande betydelse för människans miljö, klimat, försörjning och hälsa. Kraftiga föroreningar har medverkat till att livet i haven är allvarligt hotat, och flera djurarter är direkt utrotningshotade. Detta gäller också de vatten som omger Sverige, såväl Östersjön som Västerhavet.

Utsläpp av tungmetaller och olika slags miljögifter, t. ex. DDT och PCB, utgör stora problem i havsmiljön. Dessa ämnen lagras i näringskedjorna på ett sådant sätt att djur hotas av utrotning och fiskprodukter kan bli hälsofarliga. Kvikksilverutsläpp är ett kvarstående stort problem. De tre sälarterna och uttern, dvs. de fyra däggdjursarter i Sverige som är beroende av fisk som föda, hotas av utrotning till följd av miljögifterna.

Det finns också problem med övergödning av havsvattnen till följd av utsläpp av kväve från industrier, kommunala avlopp, kväveläckage från jord- och skogsbruksmark. Nedfall av luftburna kväveföreningar som härrör från förbränning av fossila ämnen och från bilismen ökar belastningen både genom läckage från marken och som direkt nedfall i havet. Kärnkraftsolyckan i Tjernobyh aktualiserar även förhållandet att havsmiljön hotas av radioaktiva föroreningar. Ökad radioaktivitet är även en följd av utsläpp från uppberedningsanläggningar, dumpning av radioaktivt avfall, avfallslagring i havsbotten och transporter av radioaktiva ämnen sjöledes.

Fisk som fångats vid den svenska kusten har visat sig innehålla plutonium som tillförts vårt hav genom utsläpp från anläggningen för uppberedning av kärnkraftsavfall i Windscale i Storbritannien.

Det är nu angeläget att effektivaste möjliga teknik används för rening av utsläpp från industrier och kommunala reningsverk. I takt med den tekniska

utvecklingen måste miljökraven skärpas. Vi bör helt avstå från produktionsprocesser som bidrar till att vissa mycket giftiga ämnen bildas. Detta gäller exempelvis plutonium, kärnkraftsavfall, DDT och PCB.

Det ligger i jordbrukets eget intresse att hindra att jordbruket bidrar till övergödning. Om kväve läcker från marken till vattendragen rinner bondens pengar ner i sjön. Djurfabriker ställer till särskilt stora problem. Familj jordbruk och deltsjordbruk är en miljövänligare form av jordbruk. Markurläkning beroende på surt nedfall eller kväverikt nedfall skall naturligtvis inte läggas jordbruket till last.

Kväveutsläppen vid kommunala reningsverk är stora, och de tekniska möjligheterna att reducera kväveutsläppen är dåligt utnyttjade vid flertalet reningsverk i Sverige.

Vi måste sträva efter att minska dessa utsläpp både vid de kommunala anläggningarna och vid industrianläggningarna.

Ett enigt utskott föreslår nu att riksdagen ger regeringen till känna vad man anfört om behovet av snabba insatser för en bättre havsmiljö. Det är glädjande med den stora samstämmighet som rått i utskottet i den här frågan. Det är min förhoppning att denna samstämmighet också skall resultera i kraftfulla åtgärder från regeringens sida.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 92 KARL-ERIK SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag tycker som de föregående talarna att jordbruksutskottet har levererat ett bra betänkande. Man har gjort ett bra jobb med våra motioner. Vi socialdemokrater i Bohuslän har en motion om vattenförhållandena i Skagerrak och Kattegatt, dvs. situationen för kustvattnen i norra Bohuslän.

Jordbruksutskottet har i detta betänkande dokumenterat att man förstått allvaret i situationen så som vi har beskrivit den i våra motioner. Jag tänker inte försöka återge den beskrivningen, det är sagt mycket nog om det.

Jordbruksutskottet redovisar också i betänkandet den inställning som dåvarande miljöministern Ingvar Carlsson gav uttryck åt i den allmänpolitiska debatten. Det är ett kort och bra avsnitt ur hans miljötal. Utskottet hänvisar även till det interpellationssvar som han lämnade i kammaren den 28 januari.

Jag vill liksom övriga talare här uttrycka en tillfredsställelse över att utskottet är enigt. Jordbruksutskottets ordförande använde uttrycket "glädjande enighet". Därför är det beklagligt att Elving Andersson försöker göra partipolitik av denna fråga. Han sade att inga initiativ har tagits från den socialdemokratiska regeringens sida. Han återopade att Olof Palme och Gro Harlem Brundtland hade varit ute och åkt på Idefjorden i valrörelsen och ville ha det till att socialdemokraterna har svikit sina vallöften.

Det är naturligtvis inte på det sättet. Den dåvarande norska regeringen behövde inga framställningar från den socialdemokratiska regeringen i Sverige om vattenproblemen i Idefjorden och i Glommas utsläpp. Det finns sedan 1974 en nordisk miljökonvention – tillkommen på socialdemokratiskt initiativ för övrigt – och om Grethe Lundblad tillåter, vill jag nämna att hon var en av förslagsställarna och påskyndarna till denna miljökonvention. Det

gällde för den dåvarande norska regeringen, och det gäller för den nuvarande, att försöka leva upp till konventionens bestämmelser.

När Gro Harlem Brundtland och Olof Palme uppvaktades av miljögrupper i Strömstad, konstaterade båda – framför allt Gro Harlem Brundtland – att det i huvudsak gäller norska utsläpp i Idefjorden och i Glomma. Det är främst dessa som åstadkommer föroreningarna, och därför är det den norska regeringen som måste lösa problemen.

Elving Andersson var litet vårdslös när han gav sig in och försökte göra partipolitik av detta. Han redovisade att det blev förbättringar under andra halvan av 1970-talet. Javisst, det är alldeles korrekt. Det berodde på att Saugbrugsforeningen i Halden efter en instilling, dvs. proposition i det norska stortinget av Gro Harlem Brundtland, som då var miljöminister, påbörjade en rening. Den fortsatte fram till 1981. Det har forskarna konstaterat.

Jag vill inte här påstå att det berodde på regeringsskiftet i Norge 1981 att föroreningarna åter tog fart och att situationen i Idefjorden försämrades. Jag tycker att sådana jämförelser är onödiga. Men vi kan konstatera att situationen har försämrats, och den försämrats för varje dag när det gäller Glomma.

Herr talman! Jag hade egentligen begärt ordet bara för att ge en kort information om regeringens fortsatta arbete med kustvattenfrågorna i norra Bohuslän. Vi har en ny miljöminister, Birgitta Dahl, och hon kommer den 7 och 8 augusti att på plats studera frågorna, lyssna på synpunkter och samla in förslag till åtgärder. Hon reser då mellan Lysekil och norska gränsen. Forskarna kommer att få tillfälle att framföra sina synpunkter. Kommunpolitikerna i norra Bohuslän kommer att få framföra sina åsikter, och det – vilket jag vill betona – tvärs över partigränserna. Detta är en så viktig fråga att vi inte skall försöka att partipolitiserar den.

Vi kommer också att låta representanter för miljögrupperna få träffa Birgitta Dahl och lämna sina synpunkter. Förhoppningsvis kommer också den nya norska miljövarnsministern att vara med under dessa överläggningar och vid studiebesöken. Jag är ganska övertygad om att den nya norska regeringen kommer att ta initiativ, så att vi får bättre förhållanden både i Idefjorden och i Glomma, vilket kommer att innebära ett bättre kustvatten för hela norra Bohuslän.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Anf. 93 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig först få säga att jag tycker att de initiativ som Karl-Erik Svartberg redovisar är bra. Bl. a. att vår miljöminister Birgitta Dahl i augusti på plats ordentligt skall sätta sig in i problematiken kring havsmiljön är ett utmärkt initiativ. Hoppas bara att det också blir konkreta resultat av dessa aktiviteter.

Karl-Erik Svartberg beklagar att jag försöker göra partipolitik av denna fråga. Men det gör jag inte. Jag har bara redovisat en faktisk situation och försökt beskriva ett händelseförlopp. Karl-Erik Svartberg får väl uppfatta det som partipolitik, men det var inte min avsikt.

Den svenska regeringens brist på agerande, då man inte tagit upp

överläggningar med Norge kan inte ursäktas av att man säger att det här är ett norskt problem. Det berör oss i lika stor utsträckning. Därför borde den svenska regeringen självfallet långt tidigare ha tagit initiativ till överläggningar med den norska regeringen för att försöka lösa problemen. Från svenska sida brukar vi annars inte vara blygsamma av oss när det gäller att försöka göra vår stämma hörd och påverka andra länder att vidta åtgärder. Det hade redan tidigare funnits all anledning för den svenska regeringen att ta dessa initiativ.

Anf. 94 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Jag hörde att Elving Andersson beklagade att han sagt att vi socialdemokrater sviker våra vallöften. Jag vet inte om jag skall tolka det som en halv reträtt. Han sade att han redovisade de faktiska förhållandena.

De faktiska förhållandena var ju att Gro Harlem Brundtland i augusti förra året var oppositionsledare och alltså inte hade regeringsmakten. Det är möjligt att åtgärderna hade kommit tidigare om hon hade haft den. Vi vet att Norge i dag har ekonomiska problem. Det är möjligt att den nya regeringen kan lösa dessa problem, så att man har råd att göra de insatser som utan tvivel behövs – både i Idefjorden och i Glomma – för att åstadkomma bra resultat.

Låt mig sedan säga att de nordiska regeringarna sinsemellan inte ständigt skall behöva påpeka att resp. land skall sköta sina egna förhållanden. Det finns – jag upprepar det – en nordisk miljökonvention från 1974. Det gäller för regeringarna att leva upp till den. Normännen säger rätt upp och ned, vilket vi naturligtvis är stolta över, att det egentligen bara är ett land som försöker leva upp till den konventionen, nämligen Sverige. Det berömmet tycker jag vi skall ta åt oss, och därefter skall vi gemensamt med de övriga länderna försöka lösa problemen.

Jag är litet pessimistisk beträffande Idefjorden. För att rena den tror jag det krävs att cellulosaproduktionen i Saugbrugsforeningen i Halden upphör. Det blir dock ekonomiskt kostsamt och problematiskt för sysselsättningen.

Däremot är jag mer optimistisk när det gäller Glomma. Vattenföringen är så kraftig där att reningsåtgärderna, när de väl vidtas, gör att vattnet blir rent ganska fort. Så var fallet i Gullmarsfjorden när man stoppade cellulosaproduktionen. Vi har alltså goda erfarenheter därifrån och därmed också förhoppningar om ett renare vatten vid den bohuslänska kusten.

Anf. 95 ELVING ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Det är inte fråga om någon reträtt, utan jag står för varje ord i mitt inledningsanförande. Jag har mycket noga sparat ett antal tidningsurklipp från det berömda tillfälle vi nu diskuterar, då den dåvarande svenske statsministern Olof Palme besökte detta område tillsammans med Gro Harlem Brundtland. Enligt tidningsuttalandena sade Olof Palme bl. a. att regeringarna skulle ta upp gemensamma överläggningar för att försöka lösa problemen. Både Sverige och Norge skulle engagera sig för att komma till rätta med dem. Att det sedan inte blev en socialdemokratisk regering i Norge, borde inte ha inneburit att vi i Sverige avbröt aktiviteterna. Tvärtom var det lika angeläget för oss att verka i samma riktning, oavsett vilken politisk färg regeringen i Norge hade.

Anf. 96 KARL-ERIK SVARTBERG (s) replik:

Herr talman! Jag märker att Elving Andersson försöker glida ifrån det som var det verkliga problemet, nämligen att Norge hade en centerpartistisk miljövärnsminister, som inte vidtog några åtgärder för att rena kustvattnen i norra Bohuslän.

Talmannen anmälde att Elving Andersson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 97 LENNART ALSÉN (fp):

Herr talman! Tillsammans med Ingrid Hasselström Nyvall har jag undertecknat motion Jo730, som nu behandlas i jordbruksutskottet. Jag vill inledningsvis uttrycka min glädje över den positiva behandling som motionen har fått av ett enigt utskott.

Motionen inleds med uttrycket "Östersjön mår inte bra". Uttrycket är enkelt och bra, samtidigt som det träffande och målande beskriver den faktiska situationen. För mig som har levt och verkat i 25 års tid helt nära detta innanhav har förändringen av dess tillstånd varit påtaglig. Även om jag närmast betraktar mig själv som lekman när det gäller vattenvård, kan jag direkt påvisa stora förändringar i havet, förändringar som till stor del beror på övergödning.

Det är därför med stor tillfredsställelse jag noterar att utskottet understrukt detta faktum. Övergödningen går ju att angripa och påverka. Jag förutsätter att den svenska regeringen tar eller är beredd att ta initiativ till en samordnad internationell aktion riktad mot den pågående övergödningen. Även om våra kommunistiska grannar på andra sidan havet ibland sluter alla kontaktöppningar finns det all anledning – ja, det är, herr talman, helt nödvändigt – att tålmodigt arbeta på att få med dem i det gemensamma arbetet att förbättra tillståndet i Östersjön.

Vad gäller övergödningen torde samfällna aktioner relativt snabbt ge betydande resultat. Annorlunda förhåller det sig med de giftiga ämnen som förekommer i stor mängd i Östersjön. Många av dem består av mycket komplexa och svåranalyserade kemiska föreningar som dessutom har den egenskapen att de ackumuleras i olika organismer. I detta sammanhang måste jag nämna sälarna som i mycket stor utsträckning drabbats av dessa giftiga ämnens skadeverkningar. På sina håll är hela sälstammen utrotningshotad. På sikt innebär förekomsten av dessa ämnen också ett dödligt hot mot människan.

Jag förutsätter mot bakgrund av skrivningen i detta betänkande att regeringen ger högsta prioritet åt forskningen kring dessa giftiga ämnen. Dessutom bör regeringen i samarbete med våra grannar runt Östersjön medverka till att åtgärder vidtas för att förhindra ytterligare spridning av dessa ämnen.

En annan faktor som på ett allvarligt sätt påverkar Östersjöns tillstånd är det ständiga tillflödet av oljeföreningar. Utskottet hänvisar i sin skrivning till att frågan är föremål för vederbörande myndighets uppmärksamhet. Det är nog gott och bra, men samtidigt nödgas man konstatera att det går förfärligt långsamt i detta arbete. Det ständigt pågående oljespillet bara

ökar. Här måste på sikt till skärpta bestämmelser och en ökad kontroll av att dessa bestämmelser följs.

Till sist vill jag, herr talman, instämma i uttalandet av före miljöministern, numera statsministern, om behovet av en räddningsaktion för att rädda Östersjön. Låt den rulla i gång genast. I dag mår patienten Östersjön illa. I värsta fall, om inget görs, finns inget att rädda. Ett dött, öde hav rullar mot våra stränder. Herr talman, måtte inte detta bli en verklighet!

Jag vill med detta yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan i betänkande nr 17.

Anf. 98 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Det betänkande som vi just nu håller på att behandla och som utskottets ledamöter, efter vad jag har förstått, har varit eniga att författa, är ett mycket angeläget betänkande som gäller den svenska kusten.

Representanter från alla partier har skrivit motioner i ämnet vattenvård runt våra kuster. För oss alla är det känt att det under de senaste åren inträffat försurningar i kustvattnets ekosystem. Det verkar gå snabbare och snabbare emot förstörelse. Alarmerande rapporter kommer nu med jämna mellanrum om fortskridandet av kustvattnets försämringar.

Den motion som jag tillsammans med Leif Olsson skrev under allmänna motionstiden handlade i huvudsak om vattnet efter Bohusläns kust och speciellt i dess norra del. Men jag är helt medveten om att problemen är precis lika stora runt hela vår kust.

Alla är vi överens om att något måste göras och det mycket snart. Frågan är bara vad. Delade meningar finns om skuld och orsak. Betänkandet andas en viss övervikt mot att övergödningar har stor skuld men också att många andra orsaker står att finna till vattenförsurningen. Vad gäller den bohuslänska kusten och speciellt den norra vet vi med säkerhet att de norska industriutsläppen i floden Glomma bär en stor skuld till förstörelsen.

Sedan länge är Idefjorden, gränsvattnet mellan Sverige och Norge, närmast en helt död fjord. Här vet man, som vi har hört förut, att det beror på utsläpp från Saugbruksföreningens anläggningar i Halden. Enligt uttalande från miljöskyddschefen i Östfolds fylke motsvarar Saugbruks utsläpp av organiskt material vad som produceras av en stad på 300 000 invånare.

Den kanske största förorenaren på andra sidan riksgränsen finns i Fredrikstad. I anslutning till floden Glomma finns de stora industrierna Kronos Titan och Borregaard. Enligt Norsk institutt for vannforskning (NIVA) påverkar utsläppen ett enormt vattenområde som sträcker sig ner mot Kosterarkipelagen. NIVA har dokumenterat ett 30 kvadratkilometer stort område som starkt förorenat.

Det är nu bara att hoppas att den nye miljöministern i Norge fullföljer de löften som den nu avgående utställde vid olika tillfällen.

Vid ett frågesvar till mig den 28 januari i år gav vår dåvarande miljöminister Ingvar Carlsson ett svar, som ger stora förhoppningar om krafttag från norsk sida för att ta tag i problemen. Ingvar Carlsson sade bl. a.:

"Naturvårdsverket anger att enligt överenskommelse med den norska prövningsmyndigheten kommer utredningar och annat material som avser åtgärder att förbättra förhållandena i Idefjorden att nu kontinuerligt

tillsändas verket. Naturvårdsverket får därigenom möjlighet att efter hand uttala sig om dessa åtgärder.

Det är min förhoppning att de nu redovisade norska ansträngningarna att förbättra förhållandena i Idefjorden ger snabba resultat. Jag förutsätter att naturvårdsverket tar till vara alla de möjligheter som finns att verka för att åtgärder för Idefjordens tillfrisknande vidtas med skyndsamhet."

Jag utgår givetvis ifrån att vår svenska regering får information eller själv kontrollerar att ansträngningarna ger resultat.

Det är också illa att reningsverken överskrider de gränsvärden som är angivna i miljöskyddslagen. Enligt uppgift släpper var tredje kommun i Bohuslän ut alldeles för mycket fosfor i vattendragen. Troligen är situationen ensartad inom andra kustlandskap i Sverige.

Om det i en framtid skall finnas en levande kust med fiske, beredningsindustrier och turism, måste snabba åtgärder till. Kustvattnet och havet utanför är i fara genom människans försummelse. Skogsdöden har sin motsvarighet i vattendöden. Strömstads miljöforum har bl. a. påpekat att döda bottnar breder ut sig, fisken försvinner, musslorna blir oätliga och badvattnet blir stadigt sämre. Det har nu gått så långt att man befärdar en ekologisk kollaps.

Det är nu uppenbart att det krävs snara åtgärder för att komma till rätta med detta problem. Som vi bedömer det, måste nu existerande samarbetsorgan som är knutna till gränsregionerna och sysslar med miljöfrågorna ges allt stöd. Det gäller framför allt organ på länsstyrelse- och fylkesnivå.

På grund av ärendets vikt och betydelse bör regeringarna i resp. länder trappa upp samarbetet i form av direkta kontakter med syfte att forma ett åtgärdspaket som skall påskynda restaureringsarbetet inom vattenvården.

Herr talman! Jag hoppas nu att den enighet skall bestå som finns i motionerna angående vårt vatten och som också tycks finnas i betänkandet; den belyses av vad utskottet säger på s. 9 sista stycket:

"Utskottet finner mot bakgrund av det anförda att vården av havsmiljön bör ges hög prioritet under de närmaste åren."

Den uttrycks också på s. 10 första stycket:

"Även när det gäller gränsvattnen mot Norge är brådskande åtgärder att minska föroreningen nödvändiga. Som framgår av redovisningen i det föregående anses den övervägande delen av föroreningskällorna ligga i Norge. Med hänsyn till att svenska vatten är direkt berörda av den försämrade vattenkvaliteten är det enligt utskottets mening angeläget att man från svensk sida aktivt söker påverka grannlandets regering och myndigheter att skyndsamt vidta åtgärder för att effektivt minska de förorenade utsläppen."

Med detta hoppas jag att inte något parti skall försöka göra vattenförsurningarna till något eget jippo för att vinna anhängare. Det är vårt svenska vatten som håller på att förstöras. Här gäller det att vi alla hjälps åt, men framför allt att vår svenska regering med statsminister Carlsson i spetsen tar initiativ till åtgärder och förslag. Därför är det glädjande att höra att vår nya miljöminister kommer att göra besök på ort och ställe för att kontrollera läget; kanske borde hon ha gjort det litet tidigare. Vad jag också hoppas är att socialdemokraterna inte under den närmaste tvåårsperioden kommer att byta miljöminister, eftersom vi inte har tid att vänta på att varje miljöminister

skall göra ett eget besök i Bohuslän. Det är snabba åtgärder som måste tas till för att få rent vatten.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

Jakt- och viltvård

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 22.)

Anf. 99 TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 18 om jakt- och viltvård.

Jakt- och viltvård

Anf. 100 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I ett för ovanlighetens skull tunt betänkande om jakt- och viltvårdsfrågor behandlas tre motioner. Anledningen till att vi har ett så tunt betänkande kan vara att ledamöterna i riksdagen har avvaktat en proposition om den framtida jaktpolitiken och för den skull varit återhållsamma under den allmänna motionstiden. Jag skall i all korthet framföra några synpunkter beträffande de två ärenden som berörs.

Vad beträffar de motioner som handlar om fördubblat anslag till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har jag några synpunkter. Det tyngsta skälet till motionerna synes vara en i allmänna ordalag formulerad rättvisefråga, nämligen att Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare skall erhålla ett bidrag då Svenska jägareförbundet erhåller ett sådant.

Beträffande detta påstående förhåller det sig på följande sätt: Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare erhåller för närvarande ett anslag om 349 000 kr. för sin föreningsverksamhet. Något liknande anslag för föreningsverksamhet erhåller inte Svenska jägareförbundet. Skulle således någon oförrätt vara begången, skulle det vara mot Svenska jägareförbundet. Jag vill dock inte hävda att vi vid detta tillfälle skall korrigera det.

Utöver Svenska jägareförbundets föreningsverksamhet har Jägareförbundet enligt ett sedan 1938 gällande riksdagsbeslut att på fältet svara för viss officiell verksamhet. Således är Svenska jägareförbundet huvudman för ett antal jaktvårdskonsulenter, länsjaktvårdare, m. m. För denna uppdragsverksamhet åt staten erhåller Svenska jägareförbundet ersättning. För redovisningen av föreningsverksamhet och Svenska jägareförbundets uppdragsverksamhet förs helt åtskild bokföring. Svenska jägareförbundet har således egna medel och allmänna medel i sin förvaltning.

Den omständigheten att Svenska jägareförbundet synes i förhållande till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare föra en mera bekymmerslös tillvaro beror säkert på andra och helt skilda faktorer. Jag vill nämna att förbundet är mycket gammalt, 155 år, och har ca 150 000 medlemmar. Det är alltså ungefär tio gånger så många medlemmar som Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har. Det är i övrigt en ekonomiskt välkött organisation. Denna kombination tycks för en del vara förvillande och tas som intäkt

för att detta i vidare mening goda tillstånd beror på ekonomiskt bidrag. Så är icke fallet.

Herr talman! Jag tänker inte vidare argumentera mot ökat anslag utan nöjer mig med den motivering utskottsmajoriteten anfört, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Den andra frågan, som gäller senvinterjakt på sjöfågel, är en gammal fråga. Således har det inte varit tillåtet sedan mitten av 1950-talet att bedriva senvinterjakt eller, som det heter i motionerna, vårjakt på sjöfågel i Sverige. Ett av skälen till att inte ens i begränsad omfattning för kustbefolkningen återinföra rätten till sjöfågeljakt har varit den s. k. Pariskonventionen, vilken ratificerades av Sverige år 1963. Enligt denna konvention har fördragsstaterna i princip ställt sig bakom kravet att skydd skall ges åt alla fåglar, åtminstone under fortplantningstiden. Mera försummat i sammanhanget är att det i samma konventions 6 artikel sägs att sådana särskilda förhållanden som kan råda inom näringslivet i Norge, Sverige, Finland och på Färöarna gör att vederbörande myndigheter i dessa länder kan göra avvikelser från bestämmelserna i konventionen.

Det råder i Sverige bland våra partier bred enighet om att på olika sätt förbättra kustbefolkningens förutsättningar – helt allmänt för att man skall kunna bo kvar i kustbandet och att där också få rimlig utkomst. Från dessa utgångspunkter, herr talman, torde den senare aspekten, den beträffande utkomstmöjligheter, inte vara den allra tyngst vägande men likväl inte helt ointressant.

Beträffande den första aspekten, de rent allmänt goda förutsättningarna att bo i kustbandet, kan sägas att de förhållanden som gäller för boende i de yttersta skärgårdsområdena i många fall är så speciella att det i Pariskonventionen åsyftade villkoret gott och väl kan anses uppfyllt. Enligt min mening är det här fråga om en mycket gammal tradition, som ett riksdagsbeslut enligt motionärernas mening skulle kunna återinföra och därmed återskänka denna grupp människor en begivenhet som är exklusivt deras tillgång. Motionerna förutsatte nämligen denna snäva avgränsning. Skärgårdsbefolkningens möjligheter till varierat rekreationsutbud torde i de allra flesta fall vara mindre än för oss fastlandsboende. Den synpunkten förtjänar också att nämnas.

Herr talman! Jag har ingen annan ambition med detta anförande än att rikta Sveriges riksdags uppmärksamhet mot skärgårdsbefolkningens speciella livsförhållanden och att hålla frågan om återinförande av senvinterjakt levande i debatten.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 101 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 18 om jakt- och viltvård behandlas bl. a. två motioner där det yrkas på ett högre anslag till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Det är en socialdemokratisk och en centerpartistisk motion som har samma yrkande. Vid utskottsbehandlingen har jag tagit mig friheten att reservera mig till förmån för dessa motioner. Jag tycker de för fram ett rimligt krav.

Vi har två förbund som är rikstäckande och som organiserar jägarna i vårt

land, ett stort förbund och ett litet. Det stora förbundet har genom beslut av riksdagen anförtrotts ledningen av jakt- och viltvårdsarbetet i landet, och detta ifrågasätter jag inte i det här sammanhanget.

Vad jag tycker motionärerna har rätt i är att bidraget till Jägarnas riksförbund är väl futtigt. Ja, även om motionärerna får igenom sina yrkanden är bidraget litet, med tanke på att det är en rikstäckande organisation. Bägge förbunden bedriver ju en verksamhet som är till stor nytta för jakt- och viltvård, och bägge förbundens medlemmar betalar en lika stor avgift. Därmed är inte sagt att bidraget borde utgå i förhållande till dessa avgifter.

Utskottet säger att det senare kommer att ges tillfälle att behandla frågor av betydelse för jaktvårdens finansiering, när propositionen om jakt- och viltvården läggs fram. Ja, det är väl möjligt att så blir fallet, men nu handlar det om ett bidrag vad avser nästa budgetår, som enligt mitt förmenande borde höjas i enlighet med vad motionärerna har föreslagit.

Till Arne Andersson i Ljung vill jag säga att det kanske inte är så lätt att dra rågången mellan vad som är föreningsverksamhet i Svenska jägareförbundet och vad de officiella förpliktelserna innehåller.

Vidare är det ju på det sättet att Jägareförbundet tillämpar kollektivanslutning – detta är väl det enda tillfälle då Arne Andersson accepterar kollektivanslutning. Skall man bilda en jaktskytteklubb blir man nämligen automatiskt medlem i Svenska jägareförbundet.

Oavsett vad Arne Andersson sade, tycker jag att yrkandet om detta bidrag är mycket rimligt, och därför vill jag yrka bifall till reservation 2.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 102 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det var synd att John Andersson uttryckte sig på det sätt som han gjorde, att oberoende av vad jag har sagt om de sakligt sett alldeles obestridliga förhållanden som råder tycker han ändå att kammaren skall besluta så som han vill. Det mera pinsamma med våra riksdagsdebatter är ju att vi har en förmåga att tala helt bredvid varandra och inte gå in på problemen som sådana. Det är de facto så att för föreningsverksamhet har Svenska jägareförbundet inget bidrag, som John Andersson uttrycker det. Följaktligen är det inte Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare som är den förfördelade parten. Det tycker jag att vi skall ta fasta på.

Dessutom är bevisligen utskottsmajoritetens skrivning helt korrekt. Vi menar att i ett vidare sammanhang kommer de här frågorna att tas upp till hösten – det beskedet har vi fått från jordbruksdepartementet.

Sedan vill jag inte förneka att John Andersson glädjer sina lyssnare när han säger att det förekommer en viss typ av kollektivanslutning. Men det är inte kollektivanslutning i den mer vedertagna meningen, utan det gäller att jaktliga organisationer och jaktklubbar kan ansluta sig till Svenska jägareförbundet och dess länsorganisationer. Jag kan väl säga att det inte är den starkaste biten i det organisationssammanhanget. Skall vi då bestämma oss, John Andersson, för att rätta till det? Vi är ju båda medlemmar i Svenska

jägareförbundet, och då kan vi väl rätta till detta om vi är överens om att det inte är så bra. Jag vill inte gärna försvara den delen. Men eftersom förbundet har sin uppdragsverksamhet, given av riksdagen vid två tillfällen – jag vill minnas att det var 1938 och senast 1951 – och denna nu kommer att behandlas i den proposition som vi förväntar oss, får vi väl ta upp detta förhållande då. Jag vill minnas att också jakt- och viltvårdsberedningen haft vissa synpunkter på nämnda förhållande, så vi kan väl lugna oss i frågan.

Anf. 103 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Det är svårt att se någon klar rågång mellan vad som är den officiella verksamheten inom Jägareförbundet och vad dess verksamhet inom föreningsrörelsen innebär. Jag klandrar inte det sätt som man bedriver organisationens verksamhet på – det är inte vad frågan gäller. Men i kraft av att vara ett stort förbund har man ett väldigt övertag på många områden. Jägarnas riksförbund har genom sin litenhet stora problem att tillhandahålla samma service och tjänster som det stora förbundet. Jag kan säga att jag är medlem i Svenska jägareförbundet. Om det bildas en jaktskytteklubb och det skall anläggas t. ex. en skjutbana, då ställer det stora förbundet upp med bidrag. Resultatet blir att man ökar på sin medlemsnumerär.

Vi kan väl lämna den här debatten därhän om vad som är si eller så. Vad jag fäster mig vid är att bidraget på 349 000 kr. är väldigt futtigt om man tänker på att det i dag är 19 000 medlemmar – uppgiften i betänkandet om 15 000 medlemmar är felaktig – som betalar in en hundralapp, på samma sätt som jägarna som är anslutna till Svenska jägareförbundet. Jag tycker det är ett rimligt krav att öka på bidraget till Jägarnas riksförbund till 700 000 kr.

Anf. 104 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Avslutningsvis kom den felsyn som finns framförd i motionerna återigen till uttryck. Det är inte särskilt intressant att fördela de 349 000 kr. på vare sig 15 000 eller 19 000 medlemmar, av det enkla skälet att förbundet får dessa pengar för ren föreningsverksamhet. Några motsvarande medel får inte Svenska jägareförbundet för sin föreningsverksamhet.

Det är också helt uppenbart att enbart detta att Svenska jägareförbundet har varit verksamt i 150 år eller något mer, har 150 000 medlemmar och dessutom har ett visst uppdrag från staten ger Svenska jägareförbundet en viss auktoritet som Jägarnas riksförbund inte har – det vill jag inte sticka under stol med.

Å andra sidan vill jag inte heller sticka under stol med att jag tycker att detta har mycket med arbetsmetoderna att göra. Från Svenska jägareförbundets sida har vi t. ex. inte kastat oss in i den mera vildsinta debatten om huruvida man skall ta jakträtten från små markägare. Vi har i kraft av ett officiellt uppdrag och det faktum att det är ett stort förbund med mångas förtroende hållit oss strikt till ordningen. Vi har t. o. m. låtit Jägarnas riksförbund få ett i debatten alldeles orimligt övertag av det enkla skälet att vi inte har velat kasta oss in i en debatt på så otroligt låg nivå. Detta är det pris man får betala, om man också vill ta hänsyn till statens intressen. Dessutom skall de konsulenter, länsjaktvårdare och de centralt placerade tjänstemän som Svenska jägareförbundet är huvudman för ge alla jägare samma service.

Detta gäller inte bara de 150 000 som är anslutna till Svenska jägareförbundet utan t. ex. också de 19 000 som är anslutna till Jägarnas riksförbund samt de ytterligare 140 000 jägare som inte är organiserade vare sig i den ena eller i den andra organisationen. Detta innebär också ett visst ansvar och gör det omöjligt för oss att kasta oss in i de här vildsinta debatterna. Jag tycker att Svenska jägareförbundet klarat detta bra, men har sannerligen inte haft någon nytta av det i den mera vildvuxna debatten.

Anf. 105 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Till sist skulle jag bara vilja säga att vi kan spara debatten om vem som har fört en ovederhäftig diskussion om den framtida älgjakten. Det var ju det som Arne Andersson i Ljung syftade på. Där har jag kanske en annan mening än Arne Andersson.

Beträffande medlemsnumerären skulle jag kunna säga att Svenska jägareförbundet i varje fall i ett avscende skiljer sig alldeles säkert från Jägarnas riksförbund, nämligen då det gäller antalet gevar och baroner.

Anf. 106 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Betänkande 18 från jordbruksutskottet, som vi nu behandlar, gäller frågor om jakt och viltvård. De motioner som ligger till grund för betänkandet rör vårjakt på sjöfågel och fördelningen av bidrag mellan jägarorganisationerna.

Låt mig börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på de två reservationer som fogats till betänkandet.

Genom regeringsbeslut i mars 1977 fick dåvarande jordbruksministern i uppdrag att tillkalla en beredning för att se över vissa jakt- och viltvårdsfrågor. Beredningen har avgivit sex delbetänkanden. Huvudbetänkandet var klart i maj 1983.

Jakt- och viltvårdsberedningen har haft till uppgift att lämna förslag om hur viltvärden i landet skall bedrivas och administreras och om hur de rekreativa och ekonomiska värden som jakten representerar bäst skall tas till vara.

De frågor som motionärerna tar upp finns med i jakt- och viltvårdsberedningens betänkande.

Enligt vad utskottet erfarit avser regeringen att under hösten lägga fram en proposition om jakt- och viltvärden på grundval av jakt- och viltvårdsberedningens betänkande.

Reservation 1 av Arne Andersson i Ljung handlar om stöd för förslaget i motion 726 om ett treårigt försök med begränsad vårjakt på cjderhane. Frågan om vårjakt på sjöfågel har varit föremål för riksdagens behandling vid flera tidigare tillfällen.

Regeringen föreslog i proposition 1977/78:37 att försök med vårjakt på sjöfågel i vissa län skulle tillåtas för skärgårdsbefolkningen, men riksdagen biföll vid det tillfället en reservation där förslaget avstyrktes. Avstyrkan motiverades med att en sådan jakt skulle utgöra en belastning för Sveriges del i det internationella samarbetet på naturvårdens och miljövårdens områden.

Mot talar också biologiska överväganden. Jakt omedelbart före parningstiden anses som den mest olämpliga metoden för att beskatta en djurstam. Det

skulle dessutom bli administrativa problem, övervakningssvårigheter och en hel del extra kostnader.

De överväganden som låg till grund för riksdagsbeslutet 1977 äger alltså giltighet. Enligt utskottets mening bör någon ändrad inställning från riksdagens sida i denna fråga således inte bli aktuell.

Reservation 2 handlar om uppräknig av bidraget till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare.

De medel som fördelas ur jaktvårdsfonden går främst till jakt- och faunaorganisationer, bl. a. våra två riksomfattande jägarorganisationer Svenska jägareförbundet och Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Dessa jägarorganisationer bedriver ett visst samarbete, bl. a. vid arrangerandet av jägarexamen. Jag tror också att de samarbetar när det gäller älgskyttebanor och annat.

Medelsfördelningen sker genom bedömning av organisationernas petita samt av åtagandena gentemot uppdragsgivaren. Årets bidrag har räknats upp med 4 %. Båda jägarorganisationerna är riksomfattande och har sin funktion att fylla genom deltagande i utredningar och nämnder som behandlar jaktfrågor.

Men den stora skillnaden mellan organisationerna ligger förutom i medlemsantalet i verksamheten som sådan. Svenska jägareförbundet har ett tungt administrativt ansvar, bedriver konsulentverksamhet och jaktvårdsverksamhet samt har ansvar för jakttidsberedningen.

Det kan antas att frågor kring administrationen och jaktvårdens finansiering blir föremål för behandling i den kommande propositionen om jakt- och viltvårdsfrågor.

Utskottet är för närvarande inte berett att uttala sig för någon ändring av de grunder enligt vilka bidraget från jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare beräknas.

Herr talman! Jag yrkar härmed avslag på reservationerna och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 107 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Leif Marklund upprepade i stort sett vad Arne Andersson i Ljung tidigare har anfört.

Jag skulle vilja fråga Leif Marklund om han inte har någon förståelse för den verksamhet som bedrivs av bägge förbunden. Det gäller bl. a. olika slags viltvårdsåtgärder, fortbildning på jaktens område med bl. a. jägarexamen, osv. En mängd verksamheter bedrivs av båda förbunden. Vi kan i det här sammanhanget bortse från det administrativa uppdrag som Jägareförbundet har.

Jag förstår inte att det inte skall gå att få förståelse för att ett bidrag med 349 000 kr. är alldeles för litet när det är fråga om en rikstäckande organisation som i det här fallet Jägarnas riksförbund. Har inte Leif Marklund någon som helst förståelse för den verksamhet som detta förbund bedriver?

Anf. 108 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! John Andersson efterlyser förståelse från min sida för Jägarnas riksförbunds arbete. Det måste ha framgått av mitt anförande att det finns förståelse för båda organisationernas arbete. Det är emellertid upplagt på skilda sätt.

Vad beträffar anslagsfördelningen får man konstatera att anslaget till Jägarnas riksförbund är av ungefär samma art som det som går till Svenska naturskyddsföreningen och riksorganisationer som bedriver motsvarande typ av verksamhet. Vid vissa tillfällen har man ju gått in med extra anslag, bl. a. då Landsbygdens jägare byggde sin kursgård. Då utgick ett extra bidrag på 300 000 kr. Man kan förutsätta att den här frågan blir ordentligt utredd i samband med att jaktpropositionen läggs fram. Redan i dag finns det samarbetskommittéer mellan de båda jägarorganisationerna. Detta samarbete har rönt viss framgång, exempelvis när det gäller älgskyttebanor och jägarexamen.

Anf. 109 CHRISTER NILSSON (s):

Herr talman! De två jägarorganisationer som vi nu diskuterar bedriver båda en allmännyttig verksamhet. Därmed håller inte Arne Anderssons i Ljung argumentation i den här diskussionen. Det ligger i samhällets intresse att det finns jägarorganisationer som gör ideella arbetsinsatser inom jaktens, viltvårdens och miljövårdens område. Möjligen har dessa två jägarorganisationer olika jaktideologiska utgångspunkter, men deras samhällsinsatser är i stort sett likvärdiga.

Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare anser sig orättvist behandlat när det gäller bidrag från jaktvårdsfonden. Om detta handlar min motion 1985/86:Jo764, där jag föreslår att bidraget från jaktvårdsfonden till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare skall räknas upp till 700 000 kr. för år 1986.

Orättvisan i bidragsfördelningen är uppenbar. Den stora jägarorganisationen, Jägareförbundet, får ca 200 kr. per medlem i bidrag. Motsvarande siffra för det mindre förbundet, som min motion handlar om, är omkring 20 kr. Denna orättvisa måste få ett slut. Det finns jägare som anser sig diskriminerade i dagens Sverige.

Bidragen bör vara medlemsrelaterade, eftersom förbunden bedriver i stort sett samma verksamhet. Kravet i motionen belastar inte statskassan, utan det är bara en begäran om en rimlig fördelning av jaktvårdsmedel.

Några få ord om Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Förbundet förfogar över juridisk kompetens och expertis och ger råd till jägare, miljövänner och allmänheten. Olika samhällsinstanser, t. o. m. riksdagens utredningstjänst, inhämtar råd och information från förbundet. Förbundet gör miljöinsatser utanför jaktens område. De praktiska insatserna mot försurning av sjöar gynnar såväl fisk- som sjöfågelbeståndet. Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknings av allmännyttiga insatser.

Förbundets verksamhet bygger i stort sett på medlemsavgifter och frivilliga ekonomiska insatser. Men det har gått så långt att en del av medlemmarna tagit privata lån för att mot slutet av verksamhetsåret finansiera förbundskansliets lönekostnader och viss annan verksamhet. Ett ökat bidrag från

jaktvårdsfonden är därför både önskvärt och nödvändigt – det är en rättvisefråga.

Kravet i min motion är så blygsamt att det borde kunna uppfyllas utan att man avvaktar en kommande proposition. Mot denna bakgrund kommer jag att stödja reservation nr 2.

Anf. 110 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Det är ett snävt avgränsat intresseområde vi diskuterar, och för den skull blir upprepningarna nog så påfallande från alla håll. Christer Nilsson gör gällande, utan att ha låtit förstå att han lyssnat på mitt anförande, att jag för ett resonemang som inte håller. Han gör detta med den halsbrytande och alls icke logiska motiveringen att bidraget till den ena organisationen är 200 kr. per medlem och till den andra 20 kr. per medlem. Jag förstår uppriktigt sagt inte hur Christer Nilsson som ledamot av riksdagen kan ge sig på den här historien. Det är inte alls fråga om samma pengar. Jägareförbundet får ingen ersättning för sin föreningsverksamhet. De pengar som Jägareförbundet får för sin uppdragsverksamhet i enlighet med de för en stund sedan nämnda riksdagsbesluten kan man visserligen slå ut per medlem, och det är möjligt att det stämmer ganska gott att det blir 200 kr. Jag fränkänner inte Christer Nilsson räknekosten men definitivt logiken. Och framför allt undrar jag över den oförvägenhet man har när man gör den typen av logiska kullerbyttor i en riksdagsdebatt. Detta är ju inte ägnat att ge "riksjägarna" mera pengar. Möjligen kan det ifrågasättas om man har skickat några hyggliga fusklappar till Christer Nilsson: de är i så fall helt i linje med riksjägarnas debattkonst. Det är inte på det sättet som Christer Nilsson här påstår.

Men eftersom vi nu ändå har sagt i utskottsmajoritetens skrivning att vi kan låta debatten anstå till hösten, då man skall ta upp frågan i hela dess vidd, så kan vi väl återkomma till detta då. Men litet bättre argument till hösten, Christer Nilsson, skulle pryda debatten åtskilligt.

Anf. 111 CHRISTER NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Arne Anderssons i Ljung nedlåtande attityd mot motionärerna och det lilla jaktvårdsförbundet inte har något stöd i utskottets skrivning. Leif Marklund uppträdde på ett mer balanserat sätt i debatten.

Jag visade bara med några enkla exempel att det lilla förbundet gör stora samhällsinsatser. Då skall det också ha rätt till mera bidrag och en bättre arbetssituation. Man kan inte ha den gräns mellan förbunden som Arne Andersson i Ljung drar, vilket John Andersson riktigt påpekade.

Nu tror jag inte på någon framgång för min motion i dag – därtill har jag varit för länge i riksdagen. Men jag tror ändå att debatten har varit nyttig. Även om jag är en stackars vilseförd motionär, så är jag övertygad om att man, när man på ansvarigt departement läser protokollet från dagens debatt, inser att det behövs en mer rättvis fördelning, att det lilla förbundet måste få bättre arbetsmöjligheter. Och jag är övertygad om att vi, när den aviserade propositionen så småningom läggs fram, kommer att få mer rättvisa på det här området.

Anf. 112 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Om jag måhända har varit en hårmsån nedlåtande gentemot Christer Nilssons debatteknik, så låter jag det vara vid det. Däremot har jag inte varit nedlåtande mot Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare. Men jag tyckte att det var synd att man företrädde på det här sättet.

Att nu Christer Nilssons partivän Leif Marklund fick ett vänligare omdöme än jag kan bero på att han höll sitt anförande före Christer Nilsson och således inte har kommenterat Christer Nilssons helt halsbrytande jämförelse med 200 resp. 20 kr. per medlem. Den jämförelsen kommer att vara precis lika dålig vem av oss som än analyserar den. Men olyckligtvis – eller lyckligtvis – är det bara jag som har yttrat mig om den. Omdömet kan inte bli annat än att den jämförelsen är omöjlig att göra.

Anf. 113 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag befinner mig i den egendomliga situationen att jag har tänker stödja såväl en m- som en vpk-reservation. Jag börjar med m-reservationen angående vårjakt på sjöfågel.

Denna fråga har ju debatterats flera gånger i riksdagen sedan det framförts starka önskemål från olika fiskarorganisationer och skärgårdsorganisationer om en begränsad vårjakt på sjöfågel. Åsikterna – för och emot detta förslag – skär rakt igenom partierna. Själv stöder jag förslaget av följande skäl.

Det första skälet är att det gäller vårjakt på ejderhane. Denna fågelart har under åren ökat kraftigt. På våren, efter parningen, drar hanfåglarna ut i den yttre skärgården och kan på det viset lätt skiljas från honor och årsungar. Det är alltså inte riktigt, som utskottets talesman säger, att detta är den mest känsliga tiden för att jaga ejderhane. Det är tvärtom den bästa tiden, om det är just hanarna man vill komma åt – och det är det, med tanke på att de har ökat så pass kraftigt i antal den senaste tioårsperioden.

Det andra skälet till att jag stödjer denna reservation är att det gäller ett försök under tre år. Det finns alltså möjlighet att utvärdera försöket efter denna period.

Det tredje skälet är att det är den bofasta skärgårdsbefolkningen som skall få jaga. Ingen känner skärgårdsmiljön samt skärgårdens djur- och växtliv så bra som de som har sitt arbete, sin fritid och sitt hem ute i havsbandet. Ingen har heller så starka skäl att på rätt sätt vårda denna miljö.

Det fjärde skälet är att skärgårdsbefolkningen har ett så tufft jobb, lever så isolerat och utan tillgång till de flesta av samhällets fritidsaktiviteter att vi kan unna dem denna mycket begränsade jakt med det ekonomiska tillskott som den kan ge.

Med dessa ord har jag instämt i vad Arne Andersson i Ljung sade, och jag yrkar bifall till reservation 1 i betänkandet.

Reservation 2 av John Andersson gäller bidrag till jägarorganisationerna. Den orättvisa tilldelningen av pengar mellan de båda jägarorganisationerna rättfärdigas inte helt av de speciella uppgifter som Svenska jägareförbundet har, som Arne Andersson har pekat på. Alla jägare betalar samma jaktvårdsavgift, och om det då görs en procentuppräknig av stödet till de båda jägarorganisationerna förstärks orättvisorna är från år.

Jag anser att de jägare och sympatisörer som är medlemmar i Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare har rätt att få sina synpunkter på jakt- och viltvård framförda via sin organisation. Jag vill inte att denna organisations möjligheter att yttra sig i jaktdebatten skall minskas på grund av att den inte har tillräckligt med pengar.

Utskottets talesman säger nu att den stora propositionen om jakt- och viltvård kommer i höst, och då blir det ännu viktigare att båda jägarförbunden har samma möjlighet att delta i debatten.

Jag instämmer alltså, herr talman, i det som John Andersson och Christer Nilsson har sagt. Jag yrkar bifall även till reservation 2.

Anf. 114 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Anna Wohlin-Andersson går in på frågan om vårjakt på ejder och påstår att hanarna ger sig av till sjöss, och det är ett riktigt påstående – efter parningen ger de sig av ut till havs och kan lätt urskiljas. Under förra året inträffade emellertid en nollföryngring – någonting hände med den stora ejderstammen, och hela årets föryngring dog troligtvis av svält.

Avskjutningen av ejderhane sker strängt taget hela vinterhalvåret i Danmark och på andra ställen. Det är fortfarande mycket tvivelaktigt om vårjakt på ejder är förenlig med Pariskonventionens intentioner, enligt vilken man skall vara försiktig med att oroa fåglarna både under fortplantningstiden och vid flyttningen till boplatserna.

När det gäller medelsfördelningen har det mesta sagts, men jag vill tillägga att det fortfarande är mycket stora skillnader mellan de två jägarorganisationernas frivilliga åtaganden som jägarorganisationer. Förutom för den rena administrationen har man ett stort antal människor anställda, t. ex. jaktvårdskonsulenter och länsjaktvårdare. De står till förfogande för alla jägare i Sverige, oavsett vilken jägarorganisation de tillhör, och de står till förfogande för allmänheten, myndigheter m. fl. Jag utgår från att det inför den proposition som kommer att framläggas görs en utredning om de båda jägarorganisationernas ställning i den svenska jägarkåren.

Anf. 115 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Jag är tacksam för att Anna Wohlin-Andersson slöt upp när det gäller min reservation om sjöfågelsjakten. Hon framförde många kloka synpunkter som ger ytterligare belägg för vad jag anfört. Jag tycker det är bra.

Jag är ju ensam om reservationen, och dessutom är det inte någon motion från moderata samlingspartiet som stöds. Det framgår alldeles klart att det inte rör sig om någon partiangelägenhet, och den markeringen är härmed gjord. Men jag tycker ändå att vi kan hålla frågan levande tills vi blir fler som ser saken på detta sätt. Som jag sade i mitt tidigare anförande är det uppenbart att Pariskonventionen mer än väl ger utrymme för det undantag för de nordiska länderna som det talats om.

Litet annorlunda förhåller det sig beträffande anslaget till "riksjägarerna". Vi har talat om detta i flera replikomgångar, och jag nöjer mig med att konstatera att i jämförelse med Anna Wohlin-Anderssons engagemang för

sjöfågelsjakten finner jag hennes synpunkter i denna sistnämnda fråga något mindre väl genomtänkta.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

Jakt- och viltvård

Anf. 116 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Att förslaget om en begränsad vårjakt på ejderhane skulle kunna överensstämja med konventionen har Arne Andersson i Ljung klart deklarerat, och det instämmer jag i.

Utskottets talesman säger att vi inte skall lämna denna rätt till vår skärgårdsbefolkning därför att danskarna skjuter av de här ejderhanarna. Men det tycker jag inte är ett tillräckligt skäl, utan jag tycker att vi skulle ge denna lilla uppmuntran till vår skärgårdsbefolkning.

Vidare säger utskottets talesman att – och det har jag väl ingen anledning att betvivla – man inte vet vad som hände förra året, för då sjönk antalet ejdrar plötsligt. O. K. – men den bästa viltvården är inte alltid att låta bli att skjuta ett visst slags djur, för om en stam blir för stor, kan stammen drabbas av svält. Dessutom uppstår en stor konkurrens med andra arter.

När det gäller Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare och Svenska jägareförbundet, så har vi sagt vad som finns att säga på den punkten. Jag kan inte komma med fler skäl – jag tycker att de anförda skälen är starka nog.

Anf. 117 LEIF MARKLUND (s) replik:

Herr talman! Till Anna Wohlin-Andersson vill jag bara säga att vi har en beskattning på ca 20 000 ejdrar per år, och beskattningen har legat väldigt jämnt under ett stort antal år. Vi har alltså en jämn beskattning av ejder.

Anf. 118 CHRISTER SKOOG (s):

Herr talman! I motion Jo726 har vi socialdemokratiska ledamöter från Blekinge föreslagit att länsstyrelserna i skärgårdslänen – räknat från Blekinge län och utefter ostkusten till Uppsala län – under en försöksperiod på 3–5 år skulle kunna få bevilja tillfälligt tillstånd till bedrivande av en begränsad jakt på ejderhanar. Den här jakten skulle enligt vårt förslag gå till så att den del av befolkningen som bor ute i skärgården och som är beroende av att vara kvar i sin miljö skulle under april och maj få bedriva jakten under 5–10 dagar.

Detta föreslår vi mot bakgrund av att vi vet att det finns ett oerhört stort intresse för den här sortens jakt ute i skärgårdsområdena. Vi vill härigenom också bidra till att man behåller en levande skärgård. Förslaget överensstämmer, såvitt vi kunnat förstå efter kontakter inte minst med människorna i skärgården utanför östra Blekinge, med det kulturella mönster som sedan lång tid funnits ute i skärgården och som innebär att befolkningen kunnat skjuta fågel och kunnat äta den som smaklig spis. Det här tillhör det lilla utbud som finns i skärgården, där man inte har möjligheter till samma aktiviteter som vi som bor på fastlandet. Ett annat skäl är att detta för de människor som är födda och uppvuxna i skärgården men som har flyttat in till fastlandet är en eftertraktad fritidssysselsättning.

Herr talman! Jag vill med detta anförande yrka bifall till reservation 1.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 22.)

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Livsmedels-
kontroll m. m.*

Anf. 119 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill rikta ledamöternas uppmärksamhet på att anslag om kvällsplenum nu har uppsatts.

Anf. 120 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 16 om livsmedelskontroll m. m.

Livsmedelskontroll m. m.

Anf. 121 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Vi behandlar nu jordbruksutskottets betänkande 16 om livsmedelskontroll, och i denna fråga har ett antal motioner väckts.

Kontrollen av livsmedelsimporten har samma syfte som livsmedelskontrollen i övrigt, nämligen att skydda konsumenterna mot skadliga eller på annat sätt från hälsosynpunkt otjänliga livsmedel. Vi har i Sverige förbjudit trädgårdsnäringen och växtodlare att använda vissa ämnen vid produktionen av livsmedel. De mest kända är DDT och Parathion. Somliga av dessa medel är tillåtna i länder, varifrån vi importerar grönsaker m. m. För att skydda svenska konsumenter har vi bestämmelser om kontroll av importen så att rests substanser inte finns i de livsmedel som via importörer säljs vidare till konsumenterna.

Precis som i alla andra länder sker denna kontroll genom stickprov. Här tas de av lantbruksstyrelsens växtskyddsinspektörer. Proven sänds för analys till de fyra laboratorier som är godkända för detta ändamål. Om man misstänker att exempelvis bekämpningsmedel används eller om analysresultatet visar på för hög procent av rests substans, görs riktad provtagning under en viss tid. Då kan också livsmedelsverket bestämma att varan under tiden ej får säljas vidare. Först när proven är från svensk synpunkt positiva och fria ges klartecken för produkten. Om analysen visar för hög halt av rests substanser blir det stopp på en gång.

Det kan tyckas vara den enklaste lösningen att förbjuda import av livsmedel som framställts med hjälp av ämnen som förbjudits i Sverige. Från handelspolitisk synpunkt är den lösningen emellertid mycket tvivelaktig. Det kan drabba oss och vår export. Det finns medel som vi använder och som är registrerade i Sverige men som inte på samma sätt är registrerade hos våra handelspartner, och risken är då uppenbar att sådana ingripanden kan tas som intäkt för restriktioner mot vår export av vegetabilier och även kött till andra länder. Det viktigaste för konsumenten är dock att han kan känna trygghet att den mat han äter inte innehåller förbjudna och skadliga ämnen. Därför har livsmedelsverket också talat om möjligheten att beträffande vissa ämnen redan nu sänka den tillåtna halten av främmande ämnen i våra livsmedel och detta utan att avvakta livsmedelskontrollutredningen och dess behandling här i riksdagen. Det är viktigt att nu skapa garantier för att i Sverige otillåtna ämnen inte används i produktionen hos våra handelspartner.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 1.

Herr talman! Den svenska livsmedelslagstiftningen är till för att skydda konsumenten så att konsumenten i alla situationer kan få livsmedel av högsta kvalitet som är tjänliga som föda. Konsumenten skall kunna känna säkerhet om livsmedlens kvalitet. För den skull har vi en livsmedelskontroll. Men vi har också förbjudit användandet av ett antal preparat när det gäller att ta fram jordbruksprodukter och livsmedel.

Vi har också förbjudit ett antal preparat att användas i djurhållningen. Det har vi naturligtvis inte bara gjort av de orsaker som jag tidigare nämnt utan i vissa fall också av miljöskäl, eftersom preparaten inom växtproduktionen även kan ha skadliga inverkningar på miljön.

I utskottsbetänkandet sägs att man inte kan ställa samma krav på importörerna, utan att det räcker att de kan visa att värdena är tillräckligt låga. Att det används betydligt fler sådana preparat i utlandet än vad som görs i Sverige framgår ju klart av de kontroller som redan görs. En mycket stor majoritet av de prover som ger positivt utslag kommer ju från den importerade maten. Men vi förbjuder också preparat beträffande vilka det inte kan bevisas att de ger rests substanser eller skadliga effekter. Det gäller i flera sammanhang, och kanske framför allt i fråga om förbudet mot att blanda antibiotika i djurfoder. Vi kan inte genom provtagning visa att sådana preparat använts. Men vi har förbjudit dem i alla fall. Vi kan inte ens bevisa att preparaten har skadliga effekter, även om vi misstänker det eller i varje fall är säkra på att de inte är helt ofarliga. Mot den bakgrunden har vi förbjudit dem. Att genom provtagning kontrollera importen och sälla bort det foder som innehåller dessa preparat är alltså omöjligt. Detsamma gäller bestrålning av livsmedel i konserverande syfte.

Från centerpartiets sida har vi motionerat om och reserverat oss för en linje, där vi menar att vi skall ställa samma krav på importländerna och deras producenter som vi ställer på de svenska tillverkarna. På det sättet kan vi ge konsumenten en fullgod garanti för att de livsmedel som saluförs i de svenska butikerna motsvarar de krav på kvalitet som ställs inom vårt land. Samtidigt ger vi ju också den svenska producenten rättvis behandling, eftersom konkurrensen sker på lika villkor. Som jag tidigare sade, vet vi att det har använts fler preparat vid framställningen av den mat som importeras. Skulle vi genom det system vi har slå ut den svenska produktionen i ökad utsträckning och på så sätt öka andelen importerad mat, slår vi inte något slag för folkhälsan – tvärtom. Jag yrkar alltså bifall till reservation 2, där vi redovisar de krav som vi ställer och som jag här har tagit upp.

Jag kanske också skulle säga någonting när det gäller kringgående av förbudet mot att blanda in antibiotika i djurfoder. Likalydande motioner har behandlats tidigare. Vi har då reserverat oss och framhållit att man skall ställa ökade krav på att få bort de undantag som gäller. Jag vill inte säga att det förekommer något kringgående, men man har inte kunnat ställa riktigt så höga krav som kanske vore önskvärt. Vi måste ha kvar målsättningen att ställa ännu större krav.

Anf. 123 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! De myndigheter som har att kontrollera våra livsmedel har en mycket viktig uppgift. Många människor oroas över vad som tillsätts i livsmedlen och även över de mängder restsubstanser av t. ex. bekämpningsmedel som finns kvar i dem. Vare sig oron är befogad eller inte måste den tas på allvar. Självklart måste målsättningen vara att göra livsmedlen så fria som möjligt från icke önskvärda ämnen.

I det här betänkandet behandlas några motioner om restsubstanser och tillsatsmedel i livsmedel. I några motioner yrkas på ett förbud mot import av livsmedel, som behandlats med i Sverige icke tillåtna bekämpningsmedel. Att förbjuda import av sådana livsmedel kan som åtgärd framstå som tilltalande, men är tydligen mer komplicerat än vad man kan tro. En åtgärd, som utskottet anser i första hand kan bli aktuell, är att för vissa produkter sänka de av livsmedelsverket fastställda, högsta tillåtna halterna av främmande ämnen.

Nu finns det även andra åtgärder att vidta, t. ex. att öka resurserna för kontrollverksamheten. Det är anmärkningsvärt att det saknas laboratorium vid landets största importhamn. Man kan ju förstärka kontrollen och finansiera en sådan förstärkning genom höjda avgifter för de importerade produkterna. Minns jag inte fel efter föredragningen i utskottet kostar i dag kontrollen av grönsaker ca 1 öre/kg. Det handlar alltså om försumbara höjningar av avgiften för att bygga ut kontrollen. En sådan förstärkt kontroll anser också livsmedelsverket mycket önskvärd. Därför har jag svårt att förstå utskottsmajoritetens negativa inställning till en sådan åtgärd.

Herr talman! Jag har i betänkandet reserverat mig till förmån för en sådan förstärkt kontroll, och därför yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 124 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Frågorna om livsmedlens kvalitet och renhet är för närvarande mycket aktuella. Man kan ofta i tidningsartiklar läsa om allmänhetens stora engagemang i dessa frågor. Därför är det viktigt att också vi här i riksdagen diskuterar frågan om livsmedelskontroll och livsmedelskvalitet.

I det betänkande som vi nu behandlar är det främst importkontrollen som har gett upphov till diskussion. Egentligen är de s. k. bekämpningsmedelsresterna en ganska liten fråga vad gäller livsmedelskvaliteten. Dessa rester har inte den stora betydelse som man många gånger tror att de har. Det är nämligen fråga om ytterligt små mängder. Gränsvärdena är också satta så att dessa rester inte skadar människor.

I princip tillämpas samma regler för importerade livsmedel som för svenska livsmedel. Importerade livsmedel får således inte innehålla bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige och inte heller högre halter av bekämpningsmedel än dem som vi tillåter för svenska livsmedel. Problemet är våra kontrollsvårigheter. Över den svenska gränsen kommer stora mängder av sallad, tomater och citrusfrukter. Det görs stickprov i dessa stora mängder frukt för att se om det finns rester av bekämpningsmedel som inte är tillåtna.

Livsmedelskontrollutredningen har gått igenom dessa problem och har

faktiskt funnit att importkontrollen fungerar tillfredsställande med hänsyn till de möjligheter som finns. Jag har själv den senaste tiden gått igenom provresultaten och funnit att det faktiskt inte är många prov vilkas resultat inte är godkända.

Statens livsmedelsverk, som ytterst har ansvaret för kontrollen, besöker exportfirmor och odlare i utlandet för att göra de svenska kraven kända. Provtas regelbundet på varor från s. k. misstänkta importörer.

Vi kan inte stoppa importen, men vi måste naturligtvis göra allt vi kan för att inom rimliga ekonomiska ramar få kontrollen mer effektiv. I avvaktan på att livsmedelsutredningen blir remissbehandlad finner därför utskottet att motionerna skall avslås.

Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 1-3, i vilka föreslås en ytterligare satsning på livsmedelskontrollen.

Vi behandlar här också frågan om antibiotika i djurfoder. Jag tycker att det är väsentligt att slå fast att antibiotika inte får användas generellt i djurfoder. Det är förbjudet att blanda in tillväxtbefrämjande ämnen i fodret, men jag tycker att det borde vara lika angeläget att inte generellt tillsätta antibiotika till djurfoder för att förebygga sjukdomar hos hela besättningarna.

Det har förekommit veterinärprotester mot sådan utskrivning och också protester från allmänheten. Det är viktigt att även foderfirmorna reagerar mot att antibiotika tillsätts i stora mängder, och det är tydligen också vad som har skett. Jag tror att det är mycket viktigt att det sker en vakthållning här och att lantbruksstyrelsen följer frågan, så att vi inte riskerar att människorna blir resistenta mot antibiotika på grund av den behandling man ger djurfodret.

Den del av utskottets betänkande som gäller olika frågor om livsmedelskvalitet har inte särskilt tagits upp i debatten här, men jag tycker att det är en viktig del. Jag vill nämna att det finns bl. a. en socialdemokratisk motion som tar upp en hel del av de frågor som konsumenterna ställer inför livsmedlen, både när det gäller kvaliteten och när det gäller olika tillgänglighet i fråga om livsmedel.

Vad beträffar kvalitetsbetalning för livsmedel har jordbruksministern givit direktiv om att den frågan skall undersökas. Vi väntar också på att få en utredning som närmare skall titta på vilket behov konsumenterna har av att få en utökad kostinformation, och vi vet att det finns en del försöksverksamhet på detta område.

Jordbruksministern har också givit skogs- och jordbrukets forskningsråd i uppdrag att lägga fram ett stort program för livsmedelsforskning till den 1 juli 1986, och jag vet att forskningsrådet för närvarande arbetar intensivt med att ta fram detta förslag. Jag hoppas att det skall vara en forskning som på sikt kan ge konsumenterna bättre livsmedel och större trygghet och säkerhet när de skall välja sina livsmedel.

Över huvud taget har frågan om livsmedelskvaliteten tilldragit sig stort intresse i pressen under det senaste året, och det finns en hel del i konsumenternas oro som kan vara befogat. Andra delar av den oro som finns kanske är mera obefogade och mera en fråga om att man övervärderar de olika miljöhot som finns. Men hur som helst tycker jag att det är mycket viktigt att vi här i Sverige kan prestera en god livsmedelskvalitet åt

konsumenterna. Jag hoppas också att det behov av översyn av livsmedelskvaliteten som framhävdes i livsmedelskommitténs stora betänkande så småningom skall kunna tas upp av jordbruksministern.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 125 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad sade avslutningsvis att frågan om livsmedels kvalitet är väldigt viktig. Att det är någonting som vi kan vara överens om framgår klart av flera betänkanden från jordbruksutskottet där sådana frågor behandlas.

Grethe Lundblad sade också att pressens sätt att presentera livsmedelskvaliteten under det senaste året kanske inte alltid har varit fullödigt. Även det kan jag väl hålla med om.

Att resterna av bekämpningsmedel i vår mat är en liten fråga har Grethe Lundblad kanske också rätt i – vi har väl inte alltid fått höra det från socialdemokratiskt håll. Men den är ändå inte så liten att vi kan lämna den därhän. Framför allt finns det ingen anledning för oss att vara släpphänta gentemot de rests substanser vi kan få i mat som kommer utifrån.

Grethe Lundblad sade att vi inte kan stoppa importen. Det skall vi naturligtvis inte göra heller, men vi kan stoppa de importprodukter som tas fram på ett sätt som är oförenligt med de krav vi ställer här i Sverige. Jag tycker faktiskt att det är ett renlighetskrav att vi gör det, framför allt gentemot konsumenterna men också gentemot producenterna, som ju har att leva under de regler som vi ställer upp och de kostnader dessa för med sig.

Importkontrollen fungerar, sade Grethe Lundblad. Det kan jag hålla med om att den gör, men den är, som John Andersson sade, förmodligen för liten för att kunna sälla bort det som borde bort. Framför allt har den aldrig möjlighet att ens se en del av det som vi har försökt skydda oss mot i Sverige, eftersom det inte går att spåra den vägen. Därför finns bara det sättet kvar att vi förbjuder den typen av import: det gör för övrigt EG-länderna gentemot oss i vissa avseenden.

Anf. 126 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall till Grethe Lundblad ställa en mycket kort fråga angående kontrollverksamheten: Är det verkligen tillfredsställande att Sveriges största importhamn saknar laboratorium för kontroll av importerade livsmedel?

Anf. 127 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja säga till Lennart Brunander att de svenska producenterna av grönsaker i stort sett följer bestämmelserna om bekämpningsmedel. Mycket få prov är negativa. Man får nog säga att även importen visar en rätt god följsamhet, även om man där hittar flera överträdelser.

Jag håller med om att vi skall ha en mycket bestämd importkontroll, men det hade varit mera renhårigt, Lennart Brunander, när man nu kräver att det

skall sättas in extra åtgärder, att också tala om vad de skulle kosta. Tala om vad ni mer vill ha i budgeten till detta, för det är ju fråga om penningresurser! Det kostar pengar att öka kontrollen.

Emellertid finns det en hel del grönsaker och frukt som vi inte kan klara av att producera under vissa tider av året, och därför måste vi ha import. Vi ställer samma krav på importen som på de svenska produkterna, men svårigheten är kontrollen, och den kostar mycket pengar. Därför vore det alltså mera renhårigt, när man begär ökade åtgärder, att man också talade om vad räkningen kostar.

Till John Andersson vill jag säga att det egentligen finns ett laboratorium i Helsingborg, men problemet är att det inte har sådan utrustning att man där kan ta alla prov. Därför måste dessa skickas i väg över långa avstånd, och det tycker jag personligen är otillfredsställande. Jag hoppas att vi efter livsmedelskontrollutredningens betänkande och remissbehandlingen av det skall kunna få en bättre ordning, så att man just på de orter där man har den största importen också snabbt kan göra de prov som är nödvändiga.

Naturligtvis tycker jag det är viktigt att det inte förekommer resthalter av bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige, men jag vill ändå säga att när det gäller människornas hälsa är trots allt de oerhört små rester det är fråga om inte av någon avgörande betydelse. Det är helt andra saker när det rör livsmedlen som är allvarliga.

Anf. 128 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad vill att vi skall precisera vad våra förslag kostar och ställa de medel till förfogande som krävs. När det gäller en förbättring av kontrollen har John Andersson redogjort för att den i dagens läge kostar 1 öre per kilogram, och jag betvivlar inte den uppgiften. En utökad kontrollverksamhet skulle alltså inte bli dyr. Och att sätta upp regler för vilken import vi kan acceptera och vilken vi inte kan acceptera ställer inga höga krav på kostnader. Alltså är detta inte en fråga om pengar, Grethe Lundblad, utan en fråga om vilja.

Anf. 129 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna säga att det inte är tillåtet i Sverige att importera livsmedel som inte fyller kraven i de svenska bestämmelserna. Så förbudet finns redan. Vad som däremot är problematiskt är att vi inte har så stora möjligheter till kontroll. Det är där problemen finns. En ökad kontroll kostar faktiskt pengar.

Anf. 130 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill något kommentera den motion som Bertil Danielsson och jag skrivit och som behandlas i detta betänkande. Man kan undra varför de modesta krav som vi för fram i vår motion på att man vad gäller import av livsmedel sänker gränsvärdena för ämnen som är förbjudna i Sverige, skall vara så svåra att anta, inte minst för socialdemokraterna. Anledningen till förbuden är i första hand att skydda konsumenterna från rests substanser som anses åstadkomma skada. Mot den bakgrunden är det faktiskt självklart att vi

skall se till att konsumenterna inte får äta importerade produkter som kan medföra risker. Vi vill att gränsvärdena sänks till 0-värdet i praktiken. Därmed skulle konsumenterna kunna hindras att utsättas för risker.

Hur stämmer detta egentligen med socialdemokraternas löften tidigare, inte minst i valrörelsen, om att man skulle halvera användningen av växtskyddsmedel? Vi vet att de löften som socialdemokraterna strödde omkring sig i valrörelsen inte hållits i så stor utsträckning. Här är ett område som vi tycker är allvarligt och som drabbar konsumenten.

Är löftet endast till för att användas och tas fram vid vissa tillfällen? I den praktiska politiken har det stor betydelse om löfterna hålls. Jag vill fråga Grethe Lundblad varför man inte gör detta.

Grethe Lundblad sade nyss i debatten att vi inte tar in farliga produkter till de svenska konsumenterna. Men, Grethe Lundblad, vi skulle i många fall kunna använda mera av svenska produkter om vi hade gränsvärden som förhindrade den här importen. Samma bestämmelser för importen som gäller för vårt sätt att odla och vårt sätt att behandla våra livsmedel borde gälla. Om vi hade samma metoder, skulle vi med mycket lägre användning av bekämpningsmedel, och för den delen också av handelsgödsel, kunna få fram produkter som skulle vara ofarliga för konsumenterna. Därför tycker jag att det rimmar illa med tanke på de löften som man gett i valrörelsen, och jag frågar varför socialdemokraterna den här gången inte kan gå från ord till handling. Vi tycker att det hade varit ganska upplyftande framför allt för konsumenterna.

Till sist yrkar jag bifall till den reservation av moderater och folkpartister som finns i betänkandet.

Anf. 131 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag är tvungen att ta till orda därför att Ingvar Eriksson ställde en speciell fråga till mig. Jag vill då säga att det är ganska märkligt att Ingvar Eriksson och Bertil Danielsson skrivit en motion om begränsning av bekämpningsmedel vid import av livsmedel. Jag skall gärna överväga totalt förbud mot bekämpningsmedel inom trädgårdsnäringen. Men då måste det gälla både den svenska näringen och importerade varor. Jag tror att man behöver tala med representanter för trädgårdsnäringen i Sverige först. Vi behöver noga undersöka om det finns möjligheter till detta. Det är jag beredd att verka för. Men då måste det som sagt gälla både den inhemska odlingen och importen – vi måste ha samma bestämmelser för både importen och trädgårdsnäringen här i landet. Skall vi börja diskutera att helt ta bort bekämpningsmedlen – vilket vi socialdemokrater aldrig har lovat: vi har sagt att vi skall försöka halvera användningen – tycker jag vi får lov att också ta itu med den enorma mängd bekämpningsmedel som används i jordbruket och som vi vet nu börjar lakas ut i våra åar och sjöar. Då måste vi se bekämpningsmedelsanvändningen i ett mycket större perspektiv.

Men, som sagt, där jag har möjlighet till det skall jag gärna undersöka om vi skulle kunna helt ta bort bekämpningsmedlen. Men då förmodar jag att man först måste tala med trädgårdsnäringen om detta och fråga om den är beredd att medverka.

Anf. 132 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tycker att det här resonemanget är inkonsekvent, Grethe Lundblad. Det vi vill från moderat sida är att de svenska odlarna och livsmedelsproducenterna skall få arbeta på lika villkor. Om man förbjuder vissa produktionsmedel i Sverige, måste det vara logiskt att kräva att de livsmedel som importeras från andra länder skall produceras på likartat sätt.

Det som har skett är ju att man genom förbud har begränsat användningen i Sverige av vissa bekämpningsmedel, och det har inneburit att importerade grönsaker ser friskare och fräschare ut. Då köper den svenske konsumenten hellre dem, och då slås den svenska odlingen ut. Det är vad som har skett i praktiken, och det kan jag bevisa.

All logik fordrar att vi från svensk sida kräver att produkterna skall produceras på likartat sätt. Detta är ju ett konsumentintresse, och det är ett ansvar gentemot konsumenterna som inte minst vi har som riksdagsledamöter.

Anf. 133 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag vill gärna kort upprepa: Det gäller samma villkor för de svenska trädgårdsprodukterna som för importerade grönsaker. Det gäller samma gränsvärden och samma förbud.

Det som är svårigheten är kontrollen av importen. Vi får in mycket stora partier, och man kan bara ta stickprov. Man försöker dock hela tiden komma åt de importörer som har tagit in grönsaker med för höga resthalter av bekämpningsmedel. I sådana fall har livsmedelsverket genom resor till utlandet försökt tala om för dessa importörer och producenter vilka regler vi har i Sverige, och det har också hjälpt. Det är alltså kontrollsvårigheterna det gäller, men vill moderaterna tredubbla anslagen tror jag säkert man kan få en mycket effektivare importkontroll. Det är dock fråga om stora pengar, för det rör sig om betydande mängder grönsaker som kommer in.

Den senaste veckan har jag besökt både Trädgårdshallen i Helsingborg och ICA:s stora trädgårdshall i Helsingborg, som har stora mängder importerade grönsaker, och diskuterat hur man skall förfara. På båda ställena menar man faktiskt att frågan om bekämpningsmedelsresterna efter hand har blivit en inte fullt så stor fråga som den var tidigare.

Jag tror faktiskt att vi skall vara försiktiga och inte vara alltför negativa till importen av grönsaker. Det finns olika årstider, och det finns sorter av frukt och grönsaker som vi inte själva kan producera. Därför är det viktigt att kunna importera för att kunna förse konsumenterna med det de har behov av.

Anf. 134 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Vi är inte negativa till import av grönsaker den tid vi inte själva kan tillhandahålla den svenske konsumenten sådana. Vi tycker bara att det borde ligga i även socialdemokraternas intresse att se till att de produkter som importeras under just den tid när man *kan* producera svenska varor av hög kvalitet inte har odlats med användning av bekämpningsmedel som är förbjudna i Sverige. Detta tycker jag är logiskt att kräva.

Hade vi fått odla med samma medel, hade vi kunnat ha produkten under

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Reglering av priserna
på fisk m. m.*

en längre tid – det är detta jag har velat påpeka.

Jag skall ta ett enda exempel.

Hemomkring finns ganska många grönsaksodlingar. Vi har en odlare som under många år odlat rädisor. Helt plötsligt infann sig då situationen att det fanns både importerade och svenskodlade rädisor. De importerade var fina i bladen, men hos den svenska produkten fanns det fullt med hål i bladen just beroende på att vi i Sverige förbjudit bekämpningsmedel som gjort att insekterna kunde angripa bladen. Roten såg däremot likadan ut på båda produkterna.

Den svenskodlade produkten försvann. Odlaren fick sluta. Det var många skolungdomar som miste sitt sommararbete på grund av detta – 30–40 stycken.

Detta är konsekvensen av att man behandlar produktion och import av sådana varor på olika sätt. Jag tycker det är tid att vi är konsekventa i vårt sätt att arbeta också när det gäller detta område.

Anf. 135 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Jag skall inte upprepa vad jag nyss sagt. Jag tycker att rädisodlaren skulle ha talat om för kontrollmyndigheten att man borde se över de partier som kommit in.

Efter vad Ingvar Eriksson senast sade förväntar jag mig av honom till nästa års riksmöte en motion med förslag till femdubblat anslag till livsmedelskontroll. Det skulle även jag vara tacksam för.

Anf. 136 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Nog skall jag höra av mig med nya motioner. Grethe Lundblad. De kommer att vara balanserade, och jag tror också att kraven skall kunna täckas inom de ramar för kontroll som vi är beredda att ställa upp för.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 22.)

Anf. 137 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 19 om reglering av priserna på fisk m. m.

Reglering av priserna på fisk m. m.

Anf. 138 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande 1985/86:19 innehåller det normprisavtal som träffats mellan fiskets förhandlingsdelegation och konsumentdelegationen under ledning av statens jordbruksnämnd. Jordbruksnämnden har att efter det att delegationen nått överenskommelse framlägga förslag till avtal för jordbruksdepartementet, som sedan i sin tur framlägger sina förslag i en proposition.

Det är vad som skett, och det som avtalats står fast, även om jag tycker att fisket fått dålig kompensation för löne- och kostnadsökningar. Avtalet är snålt och man kunde nästan påstå att det speglar en kärv ekonomi. Det gör det utan tvekan, med undantag av en del generösa gester från nämndens sida som i mindre grad ger pengar till de yrkesverksamma fiskarna än till vissa andra.

Jag skall inte närmare gå in på detta, men på en punkt har jordbruksministern åsidosatt överenskommelsen. Det gäller den s. k. fördröjda utsättningen av lax.

Fiskets förhandlingsdelegation har motsatt sig att medel från prisregleringskassan avsätts för denna åtgärd eftersom man anser att verksamheten leder till att havsfisket efter lax måste avecklas. I stället föreslår delegationen att 0.6 milj. kr. anslås för att främja havsfisket efter lax. Konsumentdelegationen, som inte har någon sakkunskap på området, anser sig inte ha anledning att driva frågan mot fiskets uttryckliga önskemål. Nämnden anser sig ej heller besitta sakkunskap på området och utgår från att sakfrågan avgörs av regeringen.

Jag hävdar att parterna var överens om att prisregleringsmedel ej skulle användas till den fördröjda utsättningen, och det är för mig en ny upplevelse att både konsumentdelegationen och statens jordbruksnämnd erkänner att de saknar sakkunskap inom något område. Ändå hade man tillkallat en laxeexpert som höll en föreläsning om utplantering enligt den s. k. delayed release-metoden.

Men varför lägger man då inte fram ett förslag som parterna är överens om, även om man saknar sakkunskap?

Möjligen kan det bero på att fiskeristyrelsen anser att försöksverksamheten bör fortsätta. Då åsidosätter man ingångna överenskommelser, och det är skada, ty det minskar förtroendet för ingångna avtal och gör dem som är beredda att stå för de avtal man träffat missräknade.

Utskottet hänvisar till behandlingen av laxutredningen, och jag citerar ur utskottets skrivning på s. 6.

”Vad gäller förslaget om laxfiskeförbud utanför 12-milsgränsen framhåller jordbruksministern i propositionen att även om han var enig med utredningen om behovet av begränsningar i havsfisket efter lax, ville han inte förorda en svensk, ensidig begränsning. Utskottet anslöt sig till detta uttalande. Utskottet kunde med hänsyn härtill och till att några redskapsbegränsningar inte föreslogs icke finna fog för uppfattningen att prisregleringsmedel icke borde användas för finansieringen av försöksverksamheten. Mot den bakgrunden avslog riksdagen motionsyrkanden om att anslag till försök med fördröjd utsättning av lax icke skulle utgå ur prisregleringskassan.”

Det är hotet mot yrkesfisket till havs som vi upplever som den största negativa faktorn i den laxutredning som enligt förhandlingsuppdraget skall ligga till grund för genomförandet av experimenten med fördröjd utsättning.

Och nog är man i färd med att genomföra begränsningar i svenskt havsfiske. Svårigheterna att få gamla uttjänta båtar som fiskar lax utbytta är ett stort problem. Fiskeristyrelsen vill inte bevilja licenser. Andra nationer ökar sin fångstkapacitet. Finland t. ex. noterar från 1984 till 1985 en ökning med 16 laxfiskande fartyg, och landets laxflotta uppgick i fjol till 278 större

laxfiskebåtar. Detta skall jämföras med det sjuttioal större laxfiskande båtar svenskt fiske förfogar över. Här sätter man på allt sätt käppar i hjulet för den ökning som väl kunde behövas, när sillfisket är olönsamt och torskbestånden sviktat. En ökning skulle i högsta grad gagna ostkustens fiske, som går tillbaka för varje år. Att i det läget ta 1,2 milj. kr. utöver de 600 000 kr. som parterna enats om för laxutsättning i Östersjön är inte rimligt.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Jag konstaterar vidare med tillfredsställelse att en majoritet tillstyrker en förstärkning av fraktstödet för foderfisk från Östersjön. Det är en välkommen förstärkning om än inte tillräcklig för att förbättra tillförseln till Ängholmen, som har svårigheter med råvarutillförseln. Ängholmen är den enda fabriken i sitt slag i Sverige, och då Sverige har en stor import av fiskmjöl är det angeläget att fabriken kan drivas lönsamt, så att den inte läggs ned. Den sysselsätter dessutom ett trettiotal personer.

Jag yrkar därför avslag på reservation 2.

Beträffande det fria handredskapsfisket längs södra ostkusten anser de borgerliga reservanterna fortfarande – liksom när socialdemokraterna och kommunisterna genomdrev konfiskationen av enskild äganderätt – att beslutet står i strid med vårt rättstänkande. Vi föreslår därför att det fria handredskapsfisket upphävs och att regeringen återkommer med förslag härom. Samtidigt bör även förslag om inrättande av fiskevårdsområden framläggas.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 139 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Jordbruksnämnden fick i december 1985 i uppdrag av regeringen att vid de förhandlingar som nu har slutförts också ta upp frågan om en särskild medelsram för fortsatt försöksverksamhet med fördröjd utsättning av lax. Resultatet av förhandlingarna på fiskeområdet har nu redovisats. Jordbruksnämnden föreslår att ungefär fyra miljarder kronor ur regleringskassan används för att bestrida kostnaderna för utsättning av fisk i våra vatten. Däremot framförs ej fiskeristyrelsens förslag om ytterligare medel för fortsatt försöksverksamhet med fördröjd utsättning av lax. Fiskets förhandlingsdelegation motsätter sig att regleringspengar används för detta ändamål, då det också befaras att dessa försök på sikt leder till förbud mot havsfisket utanför 12-milsgränsen. Folkpartiet delar denna oro, och jag yrkar därför bifall till reservation 1.

1980 fann Nordiska rådet att det var viktigt med en inventering av skyddsvärda arter och stammar för att bevara utrotningshotade fiskarter. I Sverige fick fiskeristyrelsen då i uppdrag att genomföra en sådan inventering. Fiskeristyrelsens rapport visar att det i Väneren finns fyra ursprungliga lax- och öringstammar, som är särskilt skyddsvärda från allmänfiskets synpunkt och som samtidigt har stor betydelse för hela landet.

Länsstyrelserna i såväl Älvsborgs som Skaraborgs och Värmlands län har vidare gått samman i ett projekt som kallas Laxfond för Väneren. Till detta projekt har hittills utgått medel från fiskeristyrelsen och berörda länsstyrelser. Det akuta behovet av pengar tycks för närvarande kunna täckas inom fiskeristyrelsens ram. Med tanke på det riksintresse som projektet omfattar

har utskottet velat uttala sympati för det fortsatta arbetet och menar att fiskeristyrelsen får bevaka att projektet kan föras i hamn. Frågan om framtiden för Gullspångslaxen och övriga laxarter i Vänern kommer att bli avhängig av hur riksdagen behandlar detta projekt i framtiden.

Folkpartiet delar de synpunkter som Jens Eriksson så värtaligt har framfört beträffande fraktstödet för foderfisk. Vi stöder förslaget om att fraktstödet får uppgå till 900 000 kr. inom en totalram av 2,6 milj. kr.

Det fria handredskapsfisket diskuterades i en stor debatt i riksdagen förra våren. Folkpartiet motsatte sig då förslaget, och vår principiella hållning står fast. Vi menar att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att ta bort de inskränkningar som då genomfördes.

Därmed yrkar jag bifall även till reservation 4.

I anslutning till detta betänkande finns en motion som väckts av folkpartisterna Lars Ernestam och Hugo Bergdahl och som tar upp frågan om en allmän fiskevårdsavgift. Motionen har inte föranlett utskottet att lämna något förslag om åtgärd. Folkpartiet har därför avgivit ett särskilt yttrande i frågan.

När handredskapsfisket blev fritt blev intresset bland sport- och fritidsfiskarna att lösa fiskekort mindre. De därigenom minskade möjligheterna att bedriva fiskevård är ytterligare ett irritationsmoment mellan fiskerättsinnehavare och fritidsfiskare.

Sportfiskarnas organisationer är mycket väl medvetna om de bristfälliga resurserna för fiskevård och anser att en avgift – barn och ungdomar skulle undantas – skulle kunna ge fiskevården de resurser som erfordras.

Mot fiskevårdsavgiften har anförts att den skulle bli byråkratiskt uppbyggd och att stora delar av avgifterna skulle åtgå för att täcka administrationskostnaderna. Sportfiskarna hänvisar till att vi har jaktvårdsavgift och menar att det med enkla rutiner skulle gå bra att genomföra förslaget.

Vi anser att det hade varit av värde om utskottet i mer positiva ordalag hade uttalat sig för att utreda förutsättningarna för en allmän fiskevårdsavgift.

Med detta, herr talman, yrkar jag återigen bifall till reservationerna 1 och 4.

Anf. 140 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Vi behandlar nu ett antal frågor som rör fisket. Jens Eriksson har tidigare redogjort för det normprisavtal som har träffats mellan jordbruksnämnden och fiskerinäringen. När sedan propositionen skrevs har jordbruksministern inte helt följt detta avtal utan föreslagit att pengar skall tas från regleringskassan för försöksverksamheten med fördröjd utsättning av lax. Jag skall inte orda mer om detta, eftersom Jens Eriksson har redogjort för det och vi delar hans uppfattning.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

I fråga om fraktstödet har utskottsmajoriteten gått emot jordbruksministern och ändrat på förslagen i propositionen. Också på den punkten har Jens Eriksson redogjort för sakförhållandena. Jag finner därför inte heller i det här avseendet anledning att gå in närmare på frågan utan yrkar bifall till utskottets hemställan.

Utskottet har i betänkandet gett stort utrymme åt en beskrivning av laxfisket i Vänern och vikten av att bevara detta. Detta är ju en viktig sak. Det har lagts ner mycket arbete på att göra ett program för bevarande av Vänerlaxen. Det är också viktigt att nu kunna förverkliga det programmet. I motioner har framförts krav på statliga resurstillskott. Enligt de uppgifter vi har fått skulle något sådant tillskott inte vara nödvändigt, men utskottet har avslutningsvis slagit fast att vi förstår att det behövs pengar för att förverkliga det här projektet. Det måste emellertid vara fiskeristyrelsens uppgift att bevaka detta på ett sådant sätt att man i budgetarbetet får fram de pengar som behövs.

Detta är en viktig fråga för de människor runt Vänern som sysslar med laxfiske. Det är en viktig fråga från turistsynpunkt och även från en hel del andra synpunkter. Därför känns det riktigt att lyfta fram den här frågan till diskussion och understryka vad som är sagt i utskottets betänkande.

Sedan har vi frågan om fritt handredskapsfiske. Man införde fritt handredskapsfiske för något år sedan. Vi tycker fortfarande att det var en felaktig åtgärd och att den framför allt var felaktigt genomförd. Man tog hand om fiskevattenägarnas vatten och sade att det var fria vatten. Detta var och är fortfarande för många en viktig fråga.

Vi hade då beslutet fattades farhågor för – och redovisade dem – att fiskevården skulle komma att eftersättas, eftersom ingen skulle bli ansvarig för fiskevården på samma sätt som när man hade fiskevårdsområden. Det var genom ett system med fiskevårdsområden som vi ansåg att den här frågan borde ha lösts. Vi tycker fortfarande att det måste vara det rätta sättet. Då blir en sådan fiskevårdsavgift som Kerstin Gellerman talade om här överflödigt. Jag tror att ett sådant avgiftssystem skulle leda till en väldigt krånglig och besvärlig byråkrati, som skulle kosta mer än den smakar. Jag tycker det är viktigt att vi får ett förslag från regeringen om upphävande av det fria fisket i enlighet med vår reservation. Med detta yrkar jag bifall till reservation 4.

Anf. 141 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Som framgått av tidigare uttalanden behandlar vi nu jordbruksutskottets betänkande 19 om vissa frågor inom fiskets område. Som grund för betänkandet ligger budgetpropositionen och propositionen om prisreglering på fisk samt ett antal motioner.

Jag tänker, herr talman, inte gå in och redogöra för utskottets skrivning som helhet, utan jag vill hänvisa till betänkandet som föreligger till behandling här i kammaren. I stället vill jag ägna min tid här i talarstolen åt att något kommentera de reservationer som fogats till utskottsbetänkandet.

I reservation 1 har de borgerliga partierna i utskottet gått emot propositionsförslaget och utskottsmajoritetens förslag när det gäller att använda prisregleringsmedel för att bekosta den s. k. fördröjda utsättningen av lax i Östersjön och försöksverksamheten i samband därmed.

Som framgår av reservationen biträder man förslaget om att prisregleringsmedel skall användas för utsättning av fisk i huvudsak i våra insjöar. Men man anser inte att medel från prisregleringen skall användas för den fördröjda utsättningen av lax i Östersjön. Jag har svårt att förstå skillnaden,

eftersom ett i framtiden tryggt laxbestånd i Östersjön kommer att vara till stor nytta för våra yrkesfiskare.

På något sätt slår man in öppna dörrar i reservationen, när man hänvisar till laxfiskeutredningen och avvisar dess förslag om att kombinera den fördröjda utsättningen av lax med ett förbud mot havsfiske efter lax vid gränsen av tolv sjömil. Vi tar ju här inte ställning till förslag framlagda av laxfiskeutredningen utan till förslag i utskottsbetänkandet, och något sådant förbud har varken propositionen eller utskottsmajoriteten förordat. Som vi ser det finns det ingen anledning att ha en annan ordning när det gäller finansiering av laxutsättning i Östersjön än vad gäller andra vatten. Därför yrkar jag avslag på den här reservationen.

När det gäller fraktstödet för foderfisk har utskottsmajoriteten frångått propositionsförslaget och i stället anslutit sig till de synpunkter som framförs i motion Jo426. Där föreslås att 200 000 kr. förs över från anslaget till skrotning av vissa äldre fiskefartyg till fraktstöd för foderfisk. Vi socialdemokrater i utskottet anser att en sådan omfördelning är felaktig.

Fraktstödet tillkom för att man under ett inledningsskede skulle komma bort ifrån att s. k. skräpfisk dumpades i våra fiskevatten. I stället skulle dessa fångster föras till hamnarna för beredning av fiskmjöl. Syftet var egentligen att detta stöd skulle utgå under ett inledningsskede och inte permanentas för framtiden.

Detta fraktstöd kommer för övrigt endast ett fåtal yrkesfiskare till del. Jag vill verkligen fråga utskottsmajoriteten om ni har hela fiskarkåren bakom er när det gäller denna omfördelning. Skrotningsstödet kan däremot utnyttjas av alla som sliter med gamla och otidsenliga fiskefartyg och som vill förnya sin utrustning. Man får då för sitt fartyg ett skrotningsbidrag, som kan vara en bra grund vid nyanskaffning av fiskefartyg.

Vill man höja fraktstödet, så är det en fråga som i allra högsta grad hör samman med prisförhandlingarna, och den skall då lösas inom ramen för prisregleringen.

Därför vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 2.

När det sedan gäller reservation nr 3 av Arne Andersson i Ljung och Jan Fransson kan jag fatta mig mycket kort. Det kan knappast vara motiverat att bara för att Blekinge skärgård betraktas som glesbygd undersöka möjligheterna att återinföra ålfiske med ljusterredskap. Det måste finnas andra möjligheter att lösa glesbygdproblemen än dispenser för att använda åljärn. Vi har infört ett förbud, och jag tycker att det är helt klart att förbudet skall bestå för ett sådant fiske.

För ett år sedan beslutade riksdagen om införande av fritt handredskapsfiske för de delar av våra kuster som inte tidigare varit fria för handredskapsfiske samt våra fem största insjöar.

Med anledning av alla de farhågor som då fördes fram mot det fria handredskapsfisket skulle jag vilja fråga reservanterna: Vilka av de farhågor som ni då förde fram har besannats? Borde ni inte besinna er i stället för att skriva reservationer om införande av förbud mot handredskapsfiske i de vatten som nu är upplåtna?

Jag måste säga, herr talman, att jag är glad för att vi har en majoritet i utskottet som avvisar motionerna och för att man kan säga till dem som har

intresse av att fiska med handredskap: Ni får göra det även i år under samma fria former som förra året. Och jag är glad för att de fiskande också under förra året iakttog den varsamhet och visade den hänsyn som man i ett inledningsskede kan begära.

När det gäller det särskilda yttrandet från folkpartiet om en fiskevårdsavgift har vi inte varit beredda att ställa upp på detta förslag. Vi vill ju förorda ett mer fritt fiske. Det är klart att man alltid kan diskutera medel till fiskevårdsåtgärder. Men om man har sådana här avgifter går det bort väldigt mycket i administration, som också Lennart Brunander sade. Vi kan se på de fiskevårdsområden där man upplåter fiske genom kortförsäljning. Det blir egentligen inte så mycket pengar till fiskevård i dessa vatten, utan det mesta går åt till administration för försäljning av fiskekort och kontroll av att de fiskande verkligen för med sig fiskekortet. Detta har bl. a. en undersökning här i Stockholm visat. Den största hjälpen till fiskevård kommer ju genom de statliga bidragen till fiskevård.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 2. I övrigt yrkar jag att kammaren bifaller utskottets hemställan.

Anf. 142 ARNE ANDERSSON i Ljung (m) replik:

Herr talman! Med anledning av Håkan Strömbergs apostrofering beträffande den reservation där Jan Fransson och jag har talat för en försöksverksamhet med ljusterfiske i Blekinge skärgård, vill jag säga att detta är en fråga som har ganska stor likhet med den fråga som vi debatterade tidigare denna eftermiddag om sjöfågeljakt i begränsad omfattning. Den möjligen exklusiva men i alla händelser mycket speciella tillvaro som skärgårdsbefolkningen i olika avseenden lever i berättigar till den typ av undantag som mycket väl kan göras. Jag skall med hänsyn till den ansträngda taletiden och önskemålet om votering före middagsuppehållet inte säga mer om detta, men vi reserverar tycker att så små grupper som är berörda skall tillåtas så små undantag från regler som eljest är motiverade.

Anf. 143 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Håkan Strömberg ville veta vilka skador som hade uppstått med det fria handredskapsfisket. Det första och mest påtagliga är att det finns alldeles för litet pengar för fiskevård, vilket på sikt kommer att få ganska besvärliga konsekvenser. Kanske är det ett utslag av detta att det föreslås att pengar från regleringskassorna skall användas till utsättning av lax. Denna lax blir väl i första hand någonting för fritidsfiskarna och inte för yrkesfiskarna.

Beslutet om det fria handredskapsfisket innebar att man tillskansade sig fiskevatten på ett sätt som inte är förenligt med hur man behandlar människor. Det är ytterligare en orsak till att beslutet skall återkallas.

Anf. 144 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Upplysningsvis kan jag nämna att det finns möjligheter till ökad utsättning i Väneren, eftersom man i årets avtal ökade utplanteringspengarna till insjöarna från 1,6 till 2,5 milj. kr., dvs. en ökning med mer än en tredjedel.

Håkan Strömberg talar om användande av regleringspengar för utsättning av lax, och där ligger det stora felet. Om Håkan Strömberg läser förhandlingsuppdragen finner han att det står att man skall ha som utgångspunkt bl. a. förslagen i betänkandet Lax, Ds Jo 1984:5. Det är där som de ödesdiga förslagen finns om att laxfisket om några år skall stoppas utanför 12 sjömil. Jag bad Håkan Strömberg att göra en kraftig skrivning på den punkten, vilket skulle ha varit till stor fördel och skapat en viss trygghet för dem som bedriver laxfiske i dag.

När det gäller fraktbidragen frågar Håkan Strömberg om jag har hela fiskarkåren bakom mig. Det är sällan som jag framför förslag som hela fiskarkåren står bakom, men de förslag som det står en majoritet bakom framför jag, och det finns det i detta fall. Detta bidrag är viktigt.

Håkan Strömberg frågar slutligen vilka nackdelar det har varit med det fria handredskapsfisket. De människor som jag umgås med ute i skärgården upplever stora problem och nackdelar. Vid nästan varje sammanträde nämns förluster och problem för den bofasta skärgårdsbefolkningen.

Anf. 145 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! När det gäller ljusterfisket i Blekinge säger en ganska enig expertis att detta är ett inhumant fiske, som enbart har bedrivits ett antal år i Blekinge men nu är förbjudet. Det finns därför ingen anledning att upphäva detta förbud.

Lennart Brunander säger att det ges mindre pengar till fiskevård. Jag undrar hur mycket pengar från fiskekortsavgifter som har avsatts för fiskevård i Östersjön. Det är inte många kronor, Lennart Brunander. I stället har det utgått statsbidrag till fiskevård.

Vi diskuterar utskottsbetänkandet, Jens Eriksson, och där talar vi inte alls om att stoppa laxfiske utanför 12 sjömil. Det är helt klart att departementschefen inte velat följa laxutredningens förslag om förbud i och med att det enbart skulle bli fråga om en svensk åtgärd.

Ser man att laxbeståndet i Östersjön decimeras får man naturligtvis vara uppmärksam på detta och vara beredd att vidta de åtgärder som kan befinnas nödvändiga. Men det är som sagt inte aktuellt – det är inte detta vi diskuterar.

När det gäller fraktstödet så ägs ju den aktuella fiskmjölsfabriken av Väst kustfiskarna. Den ligger också på västkusten och är för övrigt den enda i Sverige. Vi tycker, Jens Eriksson, att det vore orättvist om fraktstöd skulle utgå ur medel från skrotningsbidraget. Det vore bättre att man i så fall använde prisförhandlingsmedlen för att kunna öka fraktstödet och kanske också få en större del av fisken till beredning. Om beredningsindustrin har svårigheter, Jens Eriksson, skall man utnyttja de medel som anslås till fiskberedningslån o. d.

Anf. 146 JENS ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har noga övervägt saken, innan motionen väcktes. Det är för närvarande ingen brist på skrotningsmedel, och det finns fortfarande möjligheter att överföra medel från den ena till den andra – de ligger inom samma ramar.

Det är inte här det stora problemet finns, men det är ett stort problem att

kunna ta till vara den foderfisk som utgör bifångst vid fiske i Östersjön, eftersom det råder dumpningsförbud där. Vi behöver så väl råvaran. Vi har ju en import på 110 000 ton fiskmjöl, medan vi själva producerar endast 10 000 ton. Det är ändock budgetmedel som utgår, och det är dessa budgetmedel vi försöker fördela.

När det gäller prisregleringsmedlen så behövs de för övrigt mer än väl för stöd till fisket. Som jag sade tidigare görs det snåla avtal som leder till dålig lönsamhet inom många grenar av fisket. Vi skulle behöva bättre avtal. Men det blir fråga om laxutsättning och om vissa experiment som man finner intressanta, och jag är väldigt betänksam då det gäller möjligheterna att behålla genetiken i laxälvarna. Man sätter ut alla slags laxar, kanske på tio olika platser längs den svenska kusten. Hur skall man då kunna bevara det naturliga beståndet? Detta kan man fråga sig, men det gäller tydligen inte här.

Anf. 147 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag ifrågasätter inte att det för att rusta upp fiskeflottan skulle behövas generösare lån och bidrag. Men på grund av det ekonomiska läget har vi inte funnit det vara möjligt att gå till väga på det sättet. Däremot har vi ansett det angeläget att – och vi har verkligen sett noga på detta, Jens Eriksson – att ta en viss del från skrotningsmedlen. Vi har dock kommit till slutsatsen att det är mera angeläget att vi bibehåller denna del än att vi lägger på ett frakstöd om 5 öre per kilo. Vi tror inte att den delen kan vara avgörande för att man skall landa sin skräpfisk i hamnar i stället för att dumpa den i havet.

Det var på grund av dessa olägenheter som man införde stimulansen med frakstöd. Man ville komma bort från detta att fiskarna dumpar skräpfisken i vattnet – i stället skulle de landa den i hamnar för beredning. Men avsikten var endast att stöd skulle utgå i ett inledningsskede som en stimulans och för att fiskarna skulle anskaffa utrustning till fartygen som möjliggör ett sådant här förfarande. Det är inte fråga om ett permanent prisstöd, som Jens Eriksson vill göra gällande, utan det skall förhandlas om saken i samband med de uppgörelser som sker vid prispförhandlingarna.

Anf. 148 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Eftersom jag är jourhavande i kammaren i dag har jag tänkt korta ner mina inlägg. Det torde glädja herr talmannen.

Jag tänkte börja med en kommentar till reservationen av Arne Andersson i Ljung och Jan Fransson. När det gäller ålfiske med åljärn sägs det vara en tradition och en trivsselfråga. Det är tänkbart att det förhåller sig så. Det kan nog också diskuteras huruvida detta är ett "ohumant" fiske eller ej – den delen tänker jag inte gå in på. Men när man åberopar traditioner och gamla seder så får man nog komma ihåg att sådant, ganska likartat åljärnsfiske, finns i andra delar av landet. Det finns därför anledning att fundera både en och två gånger inför ett beslut i den här frågan.

Sedan några ord om reservation nr 2. Här ligger det nog nära till hands att citera gubben som klippte grisen: Mycket väsen för litet ull. Den omfördelning inom anslaget som utskottsmajoriteten har gjort uppgår till 200 000 kr.

Man tycker att detta inte skulle vara mycket att bråka om. Här skall man ju komma ihåg att det tidigare har gjorts en omfördelning i den motsatta riktningen på 300 000 kr. Jag anser att ett tungt vägande skäl för denna omfördelning är miljöhänsynen. Det måste vara av intresse att skräpfisken tas om hand och att den inte återförs till vattnet.

Herr talman! I betänkandet behandlas också två motioner från vpk. Vad gäller de båda motionernas behandling har jag ansett att de för stunden har besvarats på ett sådant sätt att jag inte har behövt reservera mig. När det gäller aktualiserade åtgärder på fiskets område pågår tydligen en viss verksamhet i den riktning som motionsyrkandena har. Om vi finner anledning torde vi väl få tillfälle att återkomma till de här frågorna.

När det sedan gäller frågan om fiskodlingsanläggning i Överkalix utgår jag ifrån att den frågan kommer att noga övervägas och att en tillfredsställande lösning sker genom fiskeristyrelsens försorg. En sådan anläggning skulle onckligen ha en stor betydelse för fisket och fiskevärden.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 149 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! John Andersson säger att det är mycket väsen för litet ull. Men detta är en viktig fråga. John Andersson har kanske hamnat fel när han anslutit sig till utskottsmajoriteten i fråga om fraktstödet. John Andersson har säkerligen också intresse av att man kan rusta upp båtar, att man får bättre fiskefartyg och bättre arbetsförhållanden på båtarna än vad många fiskare i dag har. Därför är det angeläget med fraktstöd.

Som jag sade i mitt inledningsanförande är det bara en liten del av fiskarkåren som får skräpfisk i sina garn och därmed kan landa den. Det kan inte vara just femöringen som är avgörande för att man i stället för att dumpa fisken ute i havet skall landa den vid våra hamnar. Vi tycker det är felaktigt att använda de här medlen till detta. Om det är för att hålla fiskberedningsindustrin i gång så är det fiskberedningslånen och de bidrag som utgår den vägen som skall användas och inte pengar i form av en utökning av fraktstödet för vissa fiskarkategorier.

Anf. 150 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag har givetvis gjort mitt ställningstagande utifrån den argumentation som har skett i utskottet från bägge sidor. Skulle det mot förmodan vara så att jag har gjort en felbedömning kan jag väl ändå trösta mig med att det inte kommer att hända någon större katastrof. Eftersom man tidigare har gjort en omfördelning av 300 000 kr. i den andra riktningen så har man faktiskt återställt två tredjedelar av det belopp som fanns förut. Jag tror alltså inte att någon större katastrof väntar runt hörnet om man gör den här omfördelningen.

Anf. 151 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag begärde ordet i anledning av motion 416 där vi motionärer aktualiserar frågan om Vänerns fiske och behovet av statliga insatser för att framdeles öka fisket i Väneren och dess biflöden. Det gäller

bl. a. ökad smoltutsättning i vår största insjö. I Vänern finns i dag inte mindre än 35 fiskarter, av vilka vårt bestånd av relik Atlantlax kanske är det mest välkända. Det är en biologiskt viktig åtgärd att nu restaurera de tidigare bestånden av lax och öring i Vänern.

I Vänern finns, som några talare här varit inne på, ett intressant projekt som kallas Laxfonden. I detta projekt ingår länsstyrelserna i Värmlands, Skaraborgs och Älvsborgs län. Vidare deltar fiskeristyrelsen, Sportfiske- och fiskevårdsförbundet samt de regionala turistorganisationerna. Även lands- ting, kommuner och utvecklingsfonder inom Vänerregionen ingår som intressenter. Turistrådet är starkt intresserat av detta projekt. Man tror att fiske och turism går att förena och att man därigenom skall kunna locka utländska turister.

Vad säger man då i utskottet? Utskottet skriver att man delar vår åsikt om att utvecklingen av vattenmiljön i Vänern bör styras genom planer. Utskottet har, då Vänerlaxen tidigare har varit uppe till behandling i riksdagen, framhållit att utsättning av lax och öring i Vänern ger mycket goda återfångster – fisken finns ju kvar i sjön. Många talare har här vittnat om vikten av att resurser ställs till förfogande. På s. 12 i betänkandet sågs att det inte finns något akut resursbehov, men att det på längre sikt är mera osäkert.

Herr talman! Jag talade med projektledaren så sent som i eftermiddags. Han var ytterst bekymrad över resurstilldelningen – både på kort och på lång sikt. Enligt hans utsago har inte fiskeristyrelsen de medel som erfordras för att projektet skall kunna ros hem. Dagsläget är med andra ord mycket bekymmersamt. Kan det möjligen föreligga kommunikationssvårigheter mellan berörda parter: fiskeristyrelse, projektgrupp, utskott och departe- ment?

Jag förutsätter att den skrivning som finns i betänkandet är korrekt och att fiskeristyrelsen ges medel att finansiera projektets genomförande. Jord- bruksministern och hans närmaste medarbetare är väl insatta i ärendet efter den uppvaktning som landshövding Karl Frithiofson och ett par riksdagsle- damöter från Vänerregionen, däribland jag själv, gjorde i början av detta år. Jag förutsätter att departementet noga följer frågan. Det vore kanske bra med ett klarläggande från utskottets talesman om vad det är som gäller.

Herr talman! Jag vill till sist säga några ord om den sättfiskanläggning i Norsälven som vi motionärer aktualiserat. Det är viktigt att frågan om lokalisering av anläggningen bedöms av fiskeristyrelsen. Men i denna bedömning bör självfallet även de finansiella förutsättningarna ingå. En lokalisering till t. ex. Nor och Vålberg skulle gynna sysselsättningen i denna hårt drabbade del av Karlstads kommun. Det behövs ett generöst bidrag för att denna sättfiskodling skall kunna förverkligas. Kombinationen av att det skapas nya arbetstillfällena och att de naturligt reproducerande fiskstammar- na i Vänern bevaras skulle hälsas med stor tillfredsställelse. Karlstads kommun har sagt sig vara beredd att ta sin andel av bördan om den inte blir alltför tung.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottets, men det skulle vara bra med ett klarläggande från utskottets sida när det gäller projektet Laxfonden. Projektledaren, som arbetar vid länsstyrelsen i Värmlands län,

är som sagt ytterst bekymrad efter de överläggningar han hade med fiskeristyrelsen så sent som i förrgår.

Prot. 1985/86:140
14 maj 1986

*Reglering av priserna
på fisk m. m.*

Anf. 152 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Jag skall gärna ge Magnus Persson ett klarläggande. Utskottet följer helt klart detta projekt med mycket stort intresse och anser att det är viktigt att vi kan bevara det genetiska materialet och även utveckla fisket här i landet, också på de områden där vi tidigare kanske inte har varit så aktiva. Det gäller kanske framför allt, som Magnus Persson nämnde, fisket i kombination med turism. Det skulle kunna inbringa ganska stora inkomster och också skapa en relativt god sysselsättning, framför allt i områden med få arbetstillfällen.

Det är helt klart, Magnus Persson, att en myndighet som är aktiv aldrig får alla sina behov av medel tillgodosedda. Vi har bedömt att fiskeristyrelsen ändå har de medel som behövs för att kunna vidta de åtgärder som vi anser vara nödvändiga.

Anf. 153 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är nöjd med svaret från utskottets talesman. Jag tolkar det så, att om Håkan Strömbergs och utskottets skrivning bifalls, kommer de resurser som erfordras för att förverkliga projektet att ges.

Anf. 154 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag är glad över att jordbruksutskottet har behandlat frågan om fisket i Väneren på ett så genomgripande sätt som gjorts. Det vittnar om att utskottet verkligen inser den vikt denna fråga har, inte bara för Värmland utan för hela Sverige. Det är mycket viktigt för genomförandet av Vänerlaxprojektet att det så att säga från början får en välvillig behandling av riksdagen.

Jag utgår därför från att riksdag och regering, när det snart kommer att krävas ekonomiskt stöd för detta projekt, på ett verkansfullt sätt ställer sig bakom de ord som nu har formulerats i betänkandet om vikten av att bevara laxfiskstammarna i Väneren.

Nu får vi hoppas att också de berörda kraftverksbolagen läser det här betänkandet och inser sin del i ansvaret för Vänerens stammar av lax och öring.

Dessa kraftverksbolag brukar ibland hävda arbetsmarknadsmässiga skäl för att motivera kraftverksutbyggnader. Här har de nu chansen att verkligen visa sitt sociala ansvar genom att göra kraftfulla insatser för att bl. a. undanröja hinder för laxens och öringens vandringar. Det är åtgärder som också på sikt ger arbeten i ett av arbetslöshet så hårt drabbat län som Värmland.

Låt mig slutligen konstatera följande: Skall vi kunna bygga upp näringar inom turistbranschen i norra Värmland, näringar som baserar sig på ett genomförande av laxfondprojektet i Väneren, då måste diskussionen om en utbyggnad av Strängsforsen i Klarälven en gång för alla föras av från dagordningen.

Anf. 155 RALF LINDSTRÖM (s):

Herr talman! I det nu aktuella betänkandet har jordbruksutskottet avstyrkt två motioner med mig som första namn. I den ena motionen, Jo409, föreslår jag tillsammans med mina socialdemokratiska kamrater på Blekingebänken och några till att vi, liksom man gjort i Norge, i lag tillförsäkras fiskodlare rätt till fisk eller skaldjur, som av den ena eller den andra anledningen rymt från odlingen. Förslaget kan verka befängt, då det kan anföras att det förefaller svårt att hemortsbestämma fisk. Men vet man att t. ex. regnbåglaxen, som är den dominerande fisksort som odlas i Sverige, inte reproducerar sig på naturlig väg i våra vatten, blir förslaget långt ifrån befängt.

Jag är besviken på utskottets summariska behandling av motionen, men jag är övertygad om att den fråga det gäller kommer att lösas, när näringen fiskodling nått större stadga i vårt land. Frågan är väckt och återkommer säkert.

I den andra motionen, Jo402, som har undertecknats av representanter för fyra riksdagspartier, tar vi upp den under flera år diskuterade ålfiskemetoden med specialverktyget åljärn. Vi fick en liknande motion avslagen av kammarens majoritet för några år sedan, varför det kan tyckas onödigt att återkomma i frågan. Men jag kan försäkra kammarens ledamöter att det sker efter många och hårda påtryckningar. Jag vågar påstå att det är få, om ens någon fråga, som engagerar skärgårdsbefolkningen så hårt och djupt som frågan om följden av borttagande av dispensen för viss begränsad ålhutning. Insändare i tidningar skrivs och uttalanden i radio görs året runt, trots att det här är en verksamhet som bara kan bedrivas vintertid. I vårt län finns ingen som helst förståelse för jordbruksutskottets och riksdagens tidigare ställningstagande i detta ärende.

Jag skall inte nu upprepa alla tungt vägande argument som vi redovisat i tidigare debatter i den här frågan, bara göra ett påpekande.

Det bärande argument som utskottet för fram, i år liksom tidigare, är att fiskeexpertis anser metoden olämplig från fiskevårdssynpunkt. Det argumentet framförde också utskottets talesman nyss. Utskottet har mig veterligt inte någon gång presenterat vilken expertis man hänvisar till.

Liksom tidigare vill jag hävda att expertutlåtandet är felaktigt. Det finns egentligen inte någonting som talar för att fiskemetoden är olämplig, och inget bevis har heller framlagts. Tvärtom är ålhutning utan tvivel en mycket humanare fiskemetod än nästan alla andra metoder för ålfiske.

Herr talman! Med den här kortfattade argumentationen hemställer jag till kammarens ledamöter att ansluta sig till reservation 3, undertecknad av Arne Andersson i Ljung och Jan Fransson. Ni gör då en liten kulturgärning och ger dessutom ett litet stöd till ett prövat län.

Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Anf. 156 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Även om Ralf Lindström uttryckte sin besvikelse över att utskottet inte tillstyrkt hans motioner, kan jag väl säga att när det gäller motion Jo409 har utskottet egentligen ingen annan uppfattning än motionärerna. Det är bara det att frågan är föremål för uppmärksamhet och att vi kan

vänta oss att det vidtas åtgärder utan att riksdagen gör något ytterligare påpekande därom.

När Ralf Lindström sedan hävdar att det finns ingenting som säger att den metod för ålfiske som han har tagit upp i sin motion skulle vara olämplig, vill jag bara fråga: Vad är det som säger att en sådan fiskemetod skulle vara lämplig?

Anf. 157 RALF LINDSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka för uttalandet om motion Jo409. Det kan vara bra att det blev sagt.

När det gäller den andra motionen tänker jag inte uppta kammarens tid med att bevisa metodens lämplighet. Det kan vi göra på annat sätt. Säkerligen kommer frågan igen, även om jag försvinner från kammaren.

Anf. 158 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! I min motion Jo403 har jag krävt att förbudet mot att sälja djupfrysta kräftor skall tas bort. Nu råder det förbud att sälja sådana mellan nyårsdagen och andra onsdagen i augusti. Den 1 januari plockar affärsinnehavarna bort kräftpaketerna ur sina frysdiskar, och sedan plockar de fram dem igen åtta månader senare. Finns det egentligen något vettigt skäl till att det förhållandet skall råda? frågar man sig.

Utskottet avstyrker min motion med motiveringen att förbudet är motiverat av kontrollskäl. Jag skulle gärna vilja att Håkan Strömberg förklarade för mig: Vilka är de här kontrollskälen, och vilken funktion fyller de? Det märkliga är nämligen att affärernas frysdiskar under mellantiden är fulla av djupfrysta kräftstjärtar, med skal. Kräftor utan huvud går alltså att sälja men inte kräftor med!

Det är precis sådana här förbud som människor uppfattar som löjliga och som byråkratisk klämfingrighet. Det här förbudet kan man verkligen kalla för huvudlöst.

Herr talman! Djupfrysta kräftor är kalorifattiga. De är nyttiga. De är festliga, och i allmänhet är de också välsmakande, och de har i jämförelse med många andra maträtter ett ganska rimligt pris. Jag tycker att man skall få äta kräftor när man vill under året.

Eftersom ganska många människor är intresserade av den här frågan, vill jag innan jag slutar upprepa min fråga till utskottets talesman: Vilka kontrollskäl är det som gör att utskottet anser att det här förbudet skall vara kvar?

Anf. 159 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! Skälet är att man vill bevara de kräftstammar som finns. Man vill undvika att det fiskas på icke tillåten tid och att sådana fångster sedan säljs. Det är helt enkelt därför vi har denna tidsbegränsning också av försäljningen, så att man måste plocka undan de överblivna lagren i stället för att kanske fylla på dem med kräftor som är fiskade under icke lovlig tid.

Anf. 160 YLVA ANNERSTEDT (fp):

Herr talman! Min motion, Håkan Strömberg, tar inte alls upp fiskeförbudet. Den gäller bara förbudet mot att sälja djupfrysta kräftor under den här mellantiden. Jag instämmer helt och fullt i att vi måste ha ett fiskeförbud i Sverige en viss period under året.

Den aldeles överväldigande majoriteten av de djupfrysta kräftor som säljs i Sverige är faktiskt importerad. Likaså är de kräftstjärtar med skal som säljs nu importerade. Frågan kvarstår alltså: Vilka skäl är det som gör att man skall ha förbudet kvar?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 22.)

Anf. 161 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera jordbruksutskottets betänkande 21 om ändring i naturvårdslagen.

Ändring i naturvårdslagen

Anf. 162 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Folkpartiet har i partimotioner år efter år begärt ett bättre skydd för våtmarkerna. Samtidigt har vi anvisat ytterligare budgetmedel för att kunna slutföra det pågående inventeringsarbetet. Vi har också begärt en komplettering av lagstiftningen och tror inte nu när lagförslaget kommer att exempelvis de farhågor som redovisas i centerns motion och centerpartisternas särskilda yttrande om ökad byråkrati behöver infrias.

Våtmarkerna bör vi vara aktsamma om. De representerar oerhört mycket av biologiska och ekologiska värden, vilket gör att största möjliga försiktighet bör iakttas vid exploateringar. Inte minst viktigt är det kanske i dessa dagar att påminna om de här markernas naturliga uppgift som regulator av vattenströmmarna till vattendragen.

Det hade varit angeläget att våtmarksinventeringen hade varit slutförd när lagförslaget kommer. Då hade erforderliga utvärderingar kunnat göras för att underlätta de dispenser som det hänvisas till i lagförslaget. Från folkpartiets sida begär vi en snabbare inventering och konstaterar att moderaterna också ställer upp på det kravet. Det är med beklagande vi noterar att övriga partier tydligen inte anser att detta arbete är så brådskande som vi menar.

Sven Munke m. fl. moderater har i en motion tagit upp betydelsen av den typ av våtmarker som märkegravar och naturliga vattensamlingar i kulturlandskapet utgör. Också sådana våtmarker har stora naturvårds- och kulturvärden. I Skåne, sägs det i motionen, har märkegravarna sedan drygt ett århundrade präglat landskapsbilden. För fågellivet och floran och faunan i övrigt har de här områdena stor betydelse.

De frågeställningar som tas upp i denna motion överensstämmer med synpunkter som i annat sammanhang och i andra motioner har framförts från

folkpartiet, och därför har vi från liberalt håll reserverat oss till förmån för motionens förslag att vattensamlingar också i öppen bygd skall omfattas av lagstiftningen. Motiveringarna finns i reservationerna 2 och 3, som jag yrkar bifall till.

Herr talman! Sammanfattningsvis yrkar vi således från folkpartiets sida bifall till utskottets hemställan samtidigt som vi i reservation 3 redovisar åsikten att inventeringsarbetet måste forceras. Vi finner det i dag som många gånger tidigare tydligt att det är lättare för socialdemokraterna att redovisa lagstiftningsåtgärder än att ställa de resurser till förfogande som erfordras. Jag konstaterar än en gång att naturvården för regeringen är ett budgetmässigt oprioriterat område. Det behövs både förbättrad och förenklad lagstiftning och samtidigt resurser för de inventeringsåtgärder som behöver vidtas.

Jag konstaterar slutligen också med tillfredsställelse att centern inte följer upp sin motion med förslag om avslag på propositionen. Centern visar den här gången, till skillnad från tidigare tillfällen då liknande lagförslag behandlats och då man gått mot miljöintressena, större miljöansvar. Det behövs så stor uppslutning som möjligt kring behovet av skydd för våtmarkerna. Detta är, herr talman, en viktig miljöfråga.

Anf. 163 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Under flera år har vi i denna kammare diskuterat våtmarkerna. Vi har gjort det utifrån den särart som våtmarkerna som naturtyp utgör.

Dagens betänkande kan man se som en restriktion för dem som ohämmat önskar utnyttja och exploatera våtmarkerna. Jag tänker på strävan att ta i anspråk denna mark för förbättrade odlingsbetingelser eller för skogsutvinning. Det förslag vi diskuterar är en beställning från arbetet med vattenlagen. Då upptäckte vi att våtmarkerna inte fick det skydd vi önskade och hemställde hos regeringen om en komplettering av naturvårdslagen på denna punkt. Förslaget går ut på att varje avvattningsföretag noga skall prövas med hänsyn till dess långsiktiga effekter på naturmiljön.

Till betänkandet har fogats tre reservationer. Den första har beteckningen (m) där moderaterna, inte oväntat, tar avstånd från förslaget om ändring av naturvårdslagen till skydd för miljön. Man följer här den remissopinion som tar ställning för näringarna mot naturvårdsintressena. Jag konstaterar två saker.

För det första: I den konflikt som här onekligen uppstår mellan exploaterings- och bevarandeintressen har regeringen valt att låta de senare segra. Moderaterna gör tvärtom.

För det andra: Utskottet bedömde redan, som jag sade, vid arbetet med den nya vattenlagen att det fanns risk för att prövningen enligt denna lag inte skulle vara tillräcklig. Skulle det visa sig att detta på något vis blir ohanterligt eller särskilt byråkratiskt, vilket reservanterna bakom reservation 1 och också centern i sitt särskilda yttrande befarar, får vi självfallet se över det. Själv är jag övertygad om motsatsen. Det berör trots allt ett ganska litet antal våtmarker. Detta påpekar t. ex. Svea hovrätt i ett remissvar till departementspromemorian. Jag yrkar avslag på reservation 1.

Den andra reservationen är folkpartiets. Man vill vidga möjligheterna för tillståndsplikten till att omfatta också åtgärder för att sänka eller tappa ur

naturliga vattensamlingar och märkegravar. Reservationen bygger på en moderat motion Jo550. Majoriteten delar motionärernas och reservanternas uppfattning om att märkegravarna har stor betydelse, särskilt i de delar av landet där naturliga vattensamlingar inte är så vanligt förekommande. I synnerhet för fågellivet betyder de mycket. Dessa särskilda åtgärder kan emellertid klaras genom vattenlagens allmänna definition i första kapitlet. Jag yrkar avslag på reservation 2.

Moderaterna och folkpartiet talar i reservation 3 om att länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser skall lägga extra stor vikt vid naturvärdena i samrådsförfarandet enligt naturvårdslagstiftningen och att värdefulla våtmarker avsätts till exempelvis naturvårdsområden när det är motiverat. Vidare vill man att riksdagen skall uttala att våtmarksinventeringen skall vara avslutad senast år 1987.

Om denna reservation kan man säga följande. Utskottsmajoriteten utgår från att myndigheter, för att tolka de lagar som riksdagen stiftar, läser utskottsbetänkanden och protokoll från våra debatter. Vi anser det vidare som en självklarhet att länsstyrelser och skogsvårdsstyrelser, liksom andra myndigheter, inte minst med tanke på den miljödebatt som pågår i vårt land lägger stor vikt vid miljöaspekter i sin hantering av olika frågor. Jag noterar exempelvis att de länsstyrelser som haft departementspromemorian på remiss har tillstyrkt det ökade skyddet för våtmarkerna. Det är *ett* bevis för länsmyndigheternas känslighet i dessa frågor. Det finns enligt majoriteten inget sakskäl att i det här speciella läget smälla myndigheterna på fingrarna genom att göra ett speciellt påpekande av en sak som bör vara en självklarhet för dem. Jag yrkar avslag på reservation 3.

Slutligen har centern ett något märkligt särskilt yttrande: dels menar man, i likhet med moderaterna, att det inte behövs någon ytterligare prövning av vattenföretag utöver den som sker enligt vattenlagen, dels har man inget emot förslaget eftersom syftet är att skydda värdefulla våtmarker. Här är centerns dilemma uppenbart: dels har man LRF och exploateringsintressena att ta hänsyn till, dels vill man vara vän med miljöintressena.

Ekvationen går inte ihop, Lennart Brunander. Jag förstår dilemmat, men ibland måste man välja handlingslinje. Man kan inte vara vän med alla, man kan inte både ha äpplet kvar och äta upp det.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 164 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! När vi för några år sedan arbetade med den nya vattenlagen var avsikten att förenkla prövningsförfarandet för att komma bort från dubbelprövning och sådant. Den här ändringen av naturvårdslagen är på sätt och vis ett avsteg från denna princip. Det är mot den bakgrunden det har kommit en motion från centerpartiet, och det är också mot den bakgrunden vi har skrivit ett särskilt yttrande. Vi menar att man egentligen borde kunna klara de här sakerna genom att skärpa vattenlagen, så att man finge bara ett prövningsförfarande.

Det gäller en viktig fråga, våtmarkerna. Inte minst de problem som uppstått med översvämningar vid snösmältningen visar att man bör vara rädd

om dem för att behålla en balans i naturen.

Som vi har skrivit i vårt särskilda yttrande kommer vi att hålla frågan under uppsikt, och skulle den bli alltför byråkratisk och krånglig att hantera så kommer vi att agera på annat sätt.

Herr talman! Jag har inget yrkande.

Anf. 165 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag har lovat talmannen att begränsa mig till tio sekunder, och det skall jag försöka göra genom att bara yrka bifall till reservationerna 1 och 3 och samtidigt framhålla att dessa speglar ett stort miljöintresse.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter behandlingen av jordbruksutskottets betänkande 22.)

Anf. 166 ANDRE VICE TALMANNEN:

Eftersom ingen talare är anmäld beträffande jordbruksutskottets betänkande 22, övergår kammaren nu till att fatta beslut i samtliga ärenden.

Jordbruksutskottets betänkande 17

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 18

Mom. 1 (vårjakt på sjöfågel)

Utskottets hemställan bifölls med 228 röster mot 68 för reservation 1 av Arne Andersson i Ljung.

Mom. 2 (bidrag till Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare)

Utskottets hemställan bifölls med 251 röster mot 42 för reservation 2 av John Andersson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Jordbruksutskottets betänkande 16

Mom. 1 (restriktioner för importen av vissa livsmedel)

Hemställan

Först biträdades hemställan i reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl. med 107 röster mot 39 för hemställan i reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander. 152 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 106 för hemställan i reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl. 38 ledamöter avstod från att rösta.

Motivering

Utskottets motivering godkändes med 230 röster mot 15 för den i reservation 3 av John Andersson anförda motiveringen. 54 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2-5

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 19

Mom. 1 (fördröjd utsättning av lax)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 143 för reservation 1 av Karl Erik Olsson m. fl.

Mom. 5 (fraktstöd för foderfisk från Östersjön)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 144 för reservation 2 av Grethe Lundblad m. fl.

Mom. 6 (ålfiske med åljärn)

Utskottets hemställan bifölls med 221 röster mot 78 för reservation 3 av Arne Andersson i Ljung och Jan Fransson. 1 ledmot avstod från att rösta.

Mom. 19 (fritt handredskapsfiske)

Utskottets hemställan bifölls med 158 röster mot 140 för reservation 4 av Karl Erik Olsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 21

Mom. 1 (tillståndsplikt för markavvattningsåtgärder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 1 av Arne Andersson i Ljung m. fl., *dels* reservation 2 av Lars Ernestam och Kerstin Gellerman – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (inventering av våtmarker m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Arne Andersson i Ljung m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande 22

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

14 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1985/86:565 av *Ulf Adelson* m. fl.

1985/86:566 av *Bengt Westerberg* m. fl.

1985/86:567 av *Karin Söder* m. fl.

1985/86:568 av *Lars Werner* m. fl.

1985/86:569 av andre vice talman *Karl Erik Eriksson* m. fl.

1985/86:570 av *Jan-Erik Wikström* m. fl.

- 1985/86:571 av *Arne Andersson* i Ljung m. fl.
1985/86:572 av *Karl-Erik Persson*
1985/86:573 av *Nils Berndtson* m. fl.
1985/86:574 av *Nic Grönvall*
1985/86:575 av *Lars De Geer* och *Hans Lindblad*
1985/86:576 av *Karl-Gösta Svensson* m. fl.
1985/86:577 av *Anna Wohlin-Andersson* och *Marianne Karlsson*
1985/86:578 av *Anders Andersson*
1985/86:579 av *Gullan Lindblad* och *Göthe Knutson*
1985/86:580 av *Nils G. Åsling*
1985/86:581 av *Alf Wennerfors* m. fl.
1985/86:582 av *Pär Granstedt*
1985/86:583 av *Lars Tobisson* m. fl.
1985/86:584 av *Knut Wachtmeister* m. fl.
1985/86:585 av *Kjell A. Mattsson* och *Elving Andersson*
1985/86:586 av *Ingemar Konradsson* och *Hans Rosengren*
1985/86:587 av *Jan Fransson* och *Arne Andersson* i Gamleby
1985/86:588 av *Lars Werner* m. fl.
1985/86:589 av *Lars Werner* m. fl.
1985/86:590 av *Ylva Annerstedt* m. fl.
1985/86:591 av *Gudrun Norberg* m. fl.
1985/86:592 av *Magnus Persson* m. fl.
1985/86:593 av *Ove Karlsson* m. fl.
1985/86:594 av *Pär Granstedt* m. fl.
1985/86:595 av *Helge Hagberg* m. fl.
1985/86:596 av *Helge Hagberg* m. fl.
1985/86:597 av *Göran Magnusson* m. fl.
1985/86:598 av *Martin Olsson* m. fl.
1985/86:599 av *Lennart Pettersson* och *Bo Finnkvist*
1985/86:600 av *Alf Svensson*
1985/86:601 av *Göthe Knutson* och *Gullan Lindblad*
1985/86:602 av *Göthe Knutson* och *Gullan Lindblad*
Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1986/87, m. m.
(kompletteringsproposition) (prop. 1985/86:150)
1985/86:603 av *Kjell Johansson* m. fl.
1985/86:604 av *Knut Wachtmeister* m. fl.
1985/86:605 av *Ingvar Eriksson*
Höjning av skatten på vissa resor (prop. 1985/86:168)

15 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

- 1985/86:24 Anslag till Riksdagen och dess myndigheter m. m. (prop.
1985/86:100 delvis och förs. 1985/86:13)

Justitieukskottets betänkanden

- 1985/86:30 Anslag till kriminalvården, m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

Prot. 1985/86:140 1985/86:31 Decentralisering av beslutsfunktioner inom kriminalvården
14 maj 1986 (prop. 1985/86:147)

*Meddelande
om frågor*

1985/86:32 Anmälningar mot polismän (prop. 1985/86:100 delvis)

Försvarsutskottets betänkanden

1985/86:9 Vissa personalfrågor för det militära försvaret – med frågan om värnpliktigas fria resor (prop. 1985/86:100 delvis och skr. 1985/86:156)

1985/86:10 Förmåner inom frivilligförsvaret (prop. 1985/86:134)

Utbildningsutskottets betänkanden

1985/86:20 Vissa för den grundläggande högskoleutbildningen gemensamma frågor, m. m. (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:21 Anslag till utbildning för tekniska yrken budgetåren 1985/86 och 1986/87 (prop. 1985/86:100 delvis och 1985/86:125 delvis)

1985/86:26 Anslag till lokala och individuella linjer och enstaka kurser (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:28 Anslag på tilläggsbudget III (prop. 1985/86:125 delvis)

1985/86:30 Följdragstiftning till den nya skollagen, m. m. (prop. 1985/86:117)

16 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 14 maj

1985/86:550 av *Anders Björck* (m) till statsministern om planerna på återgång till skilda valdagar för riksdagsvalen och kommunalvalen:

I en artikel i Dagens Nyheter den 14 maj sägs att statsministern som villkor för ett slopande av den gemensamma valdagen har en överrepresentation för det största partiet. Det nuvarande proportionella valsyste­met skulle alltså överges.

Statsministerns uttalande – om det är korrekt refererat – omöjliggör en bred lösning i författningsfrågan, inte bara vad gäller den gemensamma valdagen och en förlängning av mandatperioderna från tre till fyra år.

Mot bakgrund av DN-artikeln – och då det för den arbetande folkstyrelse­kommittén är viktigt med ett snabbt och klarläggande svar – vill jag fråga statsministern:

Är en överrepresentation för det största partiet ett socialdemokratiskt villkor för en återgång till skilda valdagar för riks- och kommunalval?

1985/86:551 av *Erik Holmkvist* (m) till industriministern om stimulans åt näringslivet för ökad sysselsättning:

Av mätningen av arbetslösheten som gjordes för mars – den senaste officiella – framgår att antalet arbetslösa ökat från mätningen för ett år sedan, från 129 000 till 130 000 personer. En måttfull ökning, kan man tycka. Vi

måste dock komma ihåg att ökningen skett under en period då svensk industris kapacitet utnyttjats till nästintill max.

Samtidigt har betydande resurser tagits i anspråk för arbetsmarknadspolitiska åtgärder av olika slag.

Det som oroar är den höga nivån i en period när vi borde ha rimliga möjligheter att erbjuda alla ett arbete.

Vilka åtgärder planerar industriministern för att ge förutsättningar för näringslivet att vidmakthålla eller helst öka sysselsättningen även när konjunkturen så småningom vänder, vilket kan ske kanske redan inom ett år?

1985/86:552 av *Karl Erik Olsson* (c) till jordbruksministern om ersättning åt jordbrukare för inkomstbortfall på grund av radioaktiv strålning:

Strålskyddsinstitutet har meddelat att jordbrukarna inom vissa områden med hög radioaktivitet inte kan släppa ut sina kor på bete förrän om fyra veckor. Detta innebär stora kostnader och stora inkomstbortfall.

Jag vill därför ställa följande fråga till jordbruksministern:

Kan jordbruksministern garantera att de drabbade lantbrukarna hålls ekonomiskt skadeslösa?

1985/86:553 av *Ing-Marie Hansson* (s) till statsrådet Bengt Göransson om Dramatens turnéansvar:

Dramaten ordnade den 22 april 1986 en informationsdag för företrädare för landets kommunala kulturnämnder. Vid detta tillfälle presenterade Dramaten sin vilja att nå ut till nya och bredare publikgrupper.

Dramaten har också under våren kontrakterat föreställningar med Strindbergs Fröken Julie i Östersund och Härnösand. På båda orterna har dessa föreställningar med kort varsel ställts in och föreställningarna i stället flyttats till Stockholm.

Med hänsyn härtill vill jag fråga kulturminister Bengt Göransson:

Ger det inträffade statsrådet anledning vidta någon åtgärd?

17 § Kammaren åtskildes kl. 18.12.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Gunborg Apelgren